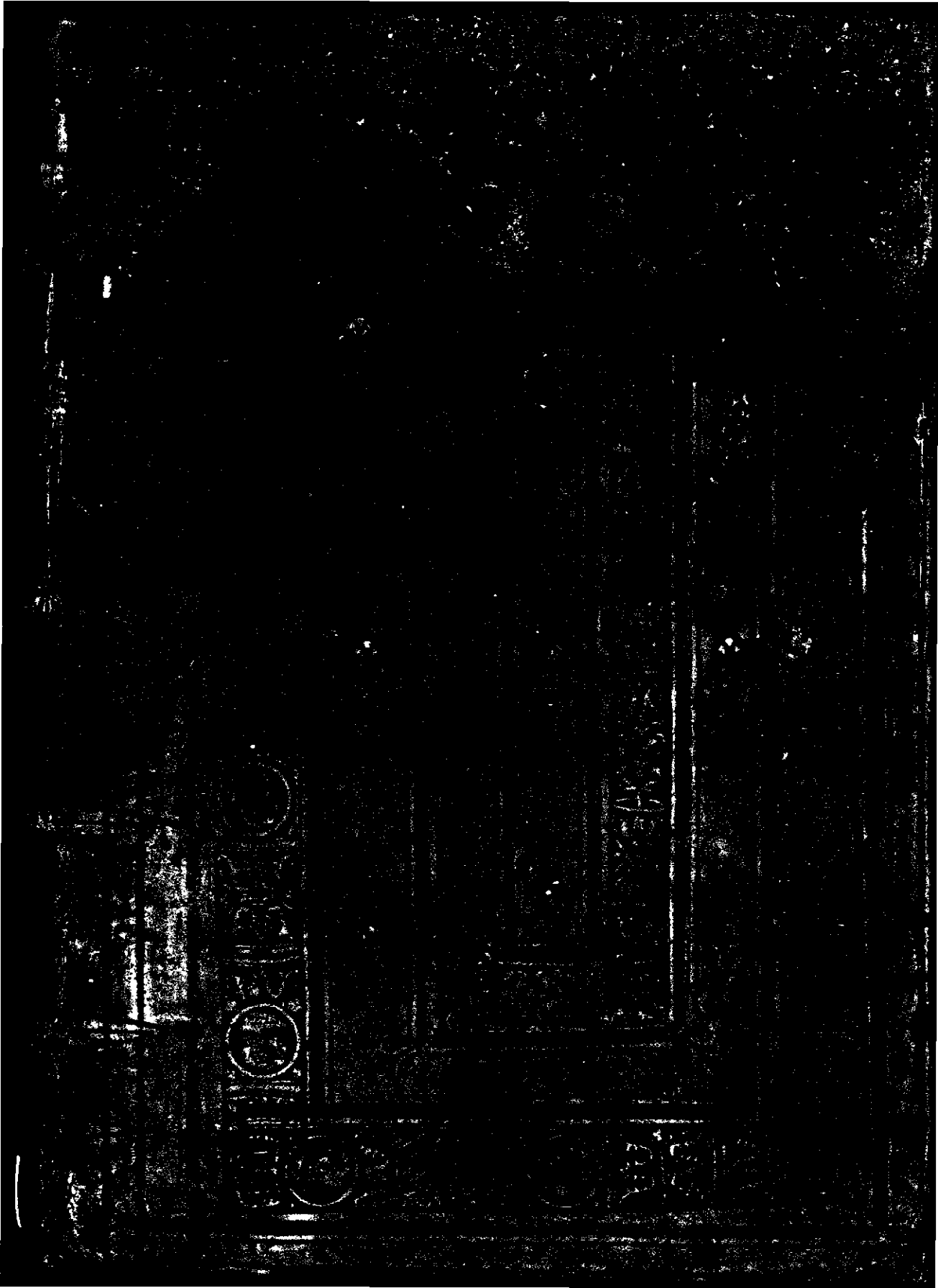

M

4111

~~P. 12~~

PRO SEX ROSCIO

Amerino M. TVLLII Ciceronis Oratio, cum
F. Syluii Ambiani Commentariis.

Vænundatur Iodoco Badio, sub Gratia
& Priuilegio in calce explicandis.

Amor amor veze sunt serula plurimum amor
Dei t honor amor rounhatu amor
et lo farta t led amor ve ualia inra
et t u Lez fupitue mor sine e e puer
Te toze Labuntur tantissqz sensum amor
Et fupitue fze waw remoz ante dno
Te toze Labuntur t uore fl u

Reuerendo in Christo Patri Ioanní Bursæ
D. Fusciani Abbati, Frāciscus Syluius S.

Ermagna animi in me tui beneuolentia Reuerēde Pater mihi proxime spectata est, quā causa mea ad sacrum, quod frater meus primum facturus erat, nō modo ipse adueneris, sed virum integerrimum, tibi amicissimum Natalem Hospitē D. Martini apud Ambianos Abbatem Ludouicū Messerium tuum, aliosq; permultos graues viros tecum adduxeris, quo id sacrum fieret celebratius: quum inde me primum in cœnobium tuum, deinde Ambianos abduxisti, meq; permultos dies hilariorē in modum, quam salua mea frons pateretur, accepisti: quū in Hospitis gratiā ita me insinuasti, vt illi me nō minus quam tibi iucundum sentiam: quum utrūq; parentē meū non minus charos habeas, quā ipse habeā, cui sunt omnino charissimi. Istam gratiā quāuis referre non possim, habere tamen me vt ostendam necesse est. Quos igitur Commentarios in orationem M. Tullii Ciceronis pro Sex. Roscio Amerino scripsimus nouissime, eos nomini tuo nuncupo, non vt habeas vbi literas discas, vt Planc⁹ Bursa, de quo ad Dolabellam Cicerō scribit, sed quibus legēdis animū tuum oblectes. Vale Parisiis ex schola Tornaca, XV. die. Septemb. Anno, M. D. XXX.

ARGVMENTVM

In orationem M. Tullii Ciceronis pro Sex. Roscio Amerino Argumentum per F. Syluium.

Sextus Roscius Amerinorū vt nobilissimus ita locupletissimus fuit. Eum a coena redeuntem T. Roscius Magnus, cum quo ei veteres inimicitiae erant, ad balneas Palatinas Romae hora noctis prima occidit. T. Roscius Capito, qui Ameriæ erat, eadem nocte huius cædis factus certior L. Cornelio Chryfogono, qui in castris L. Syllæ ad Volaterras erat, hoc factū nūciat. Chryfogonus de L. Syllæ paruo emit amplissima bona Sex. Roscii, tanq̃ proscripti. Eorum tria prædia dat Capitonius in reliqua T. Magnus Chrylogoni nomine impetum facit. Quo autem his bonis pacatius & certius fruenter, querunt occasionem occidendi Sex. Roscii filii. Is bonis omnibus spoliatus ab Ameria Romam confugit. Hi erepta sibi occasione, huius occidendi crimen consingunt. C. Erucio eum tradunt accusandum q̃ patrem occiderit. Erucius, vt crimen verisimile faciat Sex. Roscium patri odiosum, eumq̃ odii causa a patre ad colenda prædia relegatum fuisse: & patrē in animo habuisse, vt hunc exheredaret, eam ob rem ab eo patrem occisum esse dicit. Cicerō hæc omnia refutat, docetq̃ Erucium in accusando negligentem fuisse, q̃ metu Chrylogoni neminem fore putaret, qui Roscium defendere auderet. Nam pluribus argumentis parricidiū Erucius probare debuit, quod vix in quoq̃ credi possit, q̃ sit contra naturam: ideo Solon Legislator supplicia nulla parricidis constituerit, q̃ parricidā fore nō putauerit. Nec igitur causam cur patrem Roscius occiderit, nec quomodo occiderit Erucius dicere potuit. Dicit itaq̃ Cicero iudicibus dubium esse non debere, quin Roscius non a filio occisus sit, sed Magni Capitonis & Chrylogoni fraude & cōsilio. Nā Roscii cæde filius omnibus bonis spoliatus est, hi autē locupletati sunt maxime. Huius cædis magnum fuisse authorem docet, q̃ pauper auarus & inuidax inimicus Sex. Roscii fuerit. Roscii Capitonis vitia dicit, vt ad eū quoq̃ cædis suspitio pertineat, vtq̃ a dicendo testimonio arceatur. Rosciorū Magni & Capitonis opera Chrylogonum de hac cæde certiorē factum, ipsumq̃ Capitonem fecisse, vt qui secum legati ab Amerinis missi ad Syllam erant, vt de rei indignitate quererentur, inorata re Ameriam redierint ostēdit. Suspitione cædis implet Chrylogonum, q̃ noluerit Sex. Roscii seruos in quaestionem dari, q̃ apud se in permagno honore habuerit. Chrylogonum sectorem bonorum Sex. Roscii arguit, docetque ea bona iniuste vānisse, eaque omnia L. Sylla nesciente a Chrylogono facta. Quæ contra Chrylogonū dicit, negat se Roscii iussu dixisse. In cōclusionē iudices flectit ad misericordiā. Causa iudicialis est, Stat⁹ qualitatis. In hac causa Cicero facit, vt i accusato:

ARGVMENTVM

res crimen obiectum reo retorqueat. Vt pro Cluentio accusatores dixerant a Cluentio corruptos esse iudices: ab Oppianico non a Cluentio id factum ostendit. A Milone factas Clodio insidias accusatores dixerunt: a Clodio Miloni factas esse Cicero probauit. Hanc Sex. Roscii causam quum metu Syllæ nullus suscipere auderet, omni patrocínio destitutus Roscius ad Ciceronem confugit. Eum hortati amici sunt, vt eam causam susciperet. Negabant enim eum quicquid ad primum nominis splendorem inuenturum commodius. Suscepto igitur patrocínio victoriam cum summa laude nactus est. Id Cicero significat in libro de Officiis secundo, Maxime, inquit, & gloria capitur defensionibus & gratia paritur: eoque maior, siquãdo accidit, vt ei subueniatur, qui potèntis alicuius opibus circumueniri vrgerique videatur. vt nos sæpe alias, & adolescètes contra L. Syllæ dominantis opes pro Sex. Roscio Amerino fecimus. Quæ, vt scis, extat oratio. Idem in libro de claris Oratoribus, Prima, inquit, causa publica pro Sex. Roscio dicta tantum commédationis habuit, vt non vlla esset, quæ non nostro digna patrocínio videretur. Cicero metuens Syllam, quem in hac causa offenderat, simulata valetudinis causa in Græciam & in Asiam abiit, vt in eius vita Plutarchus scribit. Qua ætate Cicero hanc causam egerit, est apud A. Gellium, cap. 18. libri. 15.

INDEX.

TABELLA SERIE
literaria eorumque in
sequenti opere visa
sunt adnotatu dignis-
sima.

A

Accipias in partem
bonam, x. vii.
Accusatores, ii.
Accusationis & defensio-
nis dies, v.
Accusatorum utilitas,
fol. xx.
Actum est, li.
Adesse quid sit, i.
Adest praesens, i.
Adiutor & impulsor, iii.
Administer, xxviii, & fol.
xxix.
Adolescens, xxliii.
Aes Corinthium, xlv.
Aes Deliacum, xlv.
Africanus, xxxvi.
Agriquondā q̄ nunc fo-
cundiores, xix.
Agriculturae laus, xvi. &
xvii.
Agricolarum laus, xxviii
Alcmæon, xxv.
Alienus, xxxii.
Amandare, xvi. xvii.
Ameria, vi. viii.
Amicitia & fides duæ res
sanctissime, xxxix.
Amittere vitam & vale-
tudinem, xlii.
Amittere, liii.
Animaduertenda pecca-
ta, xl.
Anserum cibaria, xxi.

Antistius, xxxlii.
Antiqui homines, x. &
iterum fol. xi.
Appromittere seu adpro-
mittere, xi.
Argumenti Comici cau-
sa, xvii.
Aridus victus, xxviii.
Aridus homo, xxviii.
Astitus, xvi.
Attilius Seranus, 18. 19.
Auctio, x.
Aucupari tempus, ix.
Audacia prorupta & pro-
iecta, vi.
Audacia violat omnia
etiam sanctissima, xxv.
Audaciter, xxxvii.
Audire nuncium, xlv.
Autumedon, xxxv.

B

BAlneæ Palatinae, 7.
Belluarum feritas
in figura hois, 14.
Bestiae, xxliii.
Bonitas praediorum, viii.

C

CAecilia Metelli filia
fo. xli.
Cecilia Balearici fi-
lia, l.
Canes multi nihil obsūt,
ubi multi sunt obseruā
di, xxxii.
Canum officium, xx.
Capere somnū, xxliii.
Capere coniecturam & cō-
siliū, xxxv.
Capillus delibutus, xlv.
Capillus dicitur potius q̄

capilli, xlvii.
Carbo, xxxliii.
Cassiani iudices, 30. 31.
Cassianum dictum, xxxi.
Cassius, xxxi.
Cauere inimicitias socii
& proditorem, vii.
Causam recipere, ii.
Causam dicere, ii.
Cibaria hominum & an-
serum, xxi.
Cibarius panis, xxi.
Cicero dat causam cur
ipse pro Roscio Ameri-
no dicat, i. in principio.
Cisium, vii. viii.
Clementissimus ab inno-
centia, xxx.
Cloelius, xxlii.
Coelum pro aere, xxvi.
Coire societatem, ix. xli.
Coitur societas, viii.
Commentari, xxx.
Comici argumenti cau-
sa, xvii.
Committre iudiciū, v.
Committre, lii.
Comparant accusatores
pecunia, xlii.
Componere, xliii.
Conclauē, xxliii.
Concreditus, xxxix.
Conferre suspicionem &
inuidiam, xxxvi.
Confiteri de peccatis, fo-
lio, xlii.
Conscientia mala, xxv.
Consilium publicum, li.
Consuetudinis quanta
sit vis, lii.

INDEX

Constituere victoriā pacem & rempub. vii.
Consumere operā, xvii.
Corinthia vasa, xlv. xlvii.
Continere viſ, ix.
Corinthium æs, xlv.
Creabatur periculum, folio, xxx. xxxi.
Creare & facere magistratum, xlviii.
Criminoſe, xxi.
Cupiditas in reſ bona & laudabili, vi.

D

D Annus incurſe reſ, iii.
Dare occidēdum, fol. xxvii.
Decidere, xl.
Dedita opera, xxxvii.
Delicere de ponte, 35.
De improuiſo, lii.
Deliaca vasa, xlv. xlvii.
Deliacum æs, xlv.
Delibutus capillus, xlvii. & xlvii.
Demittere, v.
Depeſciſci, xxxix.
De ponte delicere, xxxv.
De ponte delicere ſea vge narios, xxxvi.
Derogare, xxxii.
Deſpicere, ix.
Deſtituere, xli.
Dicere cauſam, ii.
Dies accuſationis & deſenſionis, v.
Diei & noctis horę duodecim, viii.
Dii penates, x.

Diluculo primo, viii.
Docere de rebus, xi.
Dubitatur paſſiue, xlii.
Ducere ſpiritum, xlv.

E

E Ffundere pecuniā, fol. iii.
Ementiri, 43. 44.
Emerere de ſectoribus, ii.
Equites iudices, xlviii.
Eſſe in bonis, 38.
Euertere hominem, xli.
Excipere, lii.
Eximere nomen de tabulis, xi.
Exiſto, xxvii.
Explere odium, famem, libidinem, li.
Exprobrare, xvii.
Extrema ratio, xlv.

F

F Acere & creare magiſtratum, xlviii.
Felix cur Sylla, x.
Ferre pro accipere, & ferre fructum, xxxviii.
Fides & amicitia, duę reſ ſanctiſſimę, xxxix.
Fides in vtramq; partem & bonam & malā, 39.
Fides vicaria, xxxix.
Fimbria, xlii.
Fraudare in reſ bona & honeſta, xlix.
Frequens, vii.
Fructus, xxxix.
Fœminarum nomina vnde ſumebātur apud Romanos, xii.
Fundus, xlv.

G

G Ratis peccare, qui dicantur, xxvii.
Grex & Grex hominum, xxxii.

H

H Ab eo dicere & c. folio, xxxvi.
Habere honorem fol. xlvii.
Hyperbole, ix.
Homines poſtremi, 48.
Honoris cauſa nomino & c. ii.
Horę diei duodecim, & totidem noctis, viii.

I

I Lludere dignitati, 19.
Illudo dignitati, dignitatem, in dignitatē & dignitate, xx.
Imperatorum in acie, mos, li.
Improuiſo, lii.
Impulſor & adiutor, iii.
In bonam partem accipias, xvii.
Incurrere in damnum & c. iii.
Indidem, xxvii. & xxviii.
Inducere animum & in animum, xx.
Infantes pueri, liii.
Inſinitiuus modus pro indicatiuo modo poſitus, xxxix.
Inire conuiuium, xx.
In mentem venit dicere ſo. xlii.
Inorata reſ, xi.

INDEX:

Inopes, ix.

Insidias ponere, xxxv.

Insolentia, xxxii.

Intelligentia, xviii.

Intendere & intentare
periculum, iii.

Interesse in cōiuiō. 16

Internoscere, xxi.

Interuallo longo, v.

Inuadere pecuniā, iii.

Iudices cōstituti Sena-
tores, ii.

Iudices soli senatores, 4.

Iudex seuerus, iiii.

Iudices equites, xlviii.

Iuppiter optimus ma-
ximus, xlv.

Iusta, x.

Iustitia, xxviii.

Iuuenis, xxiii.

L.

L Aborare ex in-
uidia, l.

Lacus Scruilius,
fo. xxxiii.

Lanista, viii.

Latrant oratores, 33.

Legatorū numer⁹ quā-
tus sit, xi.

Legatio est res sc̃a, xl.

Lecticarii, xlv.

Lemniscatus, xxxv.

Lemnisci, xxxvi.

Lex Remmia, xx.

Lex Valeria & pluriū
legū nomia, xliiii.

Liberi patronorū no-
mine appellati, ii.

L. Sylla felix, x.

Luctu perditus, ix.

M.

M Agistratū face-
re & creare, 48

Mali puniēdi, 21

Malleolus prim⁹ in cu-
leum ob matricidiū
infusus, xxvi.

Manceps, ix.

Mādati iudicium, 38.

Mandati obligatio, 39.

Manubiæ, 37, 38.

M. Messala, li.

Marianorum in ciues
impietas, vii.

Marius, xxxiii.

Meministis distribuif-
se, fo. xlii.

Mercede, vna res duas
&c, xxix.

Metire a te, iiii.

Missā faciam, xlv.

Mortem offerre, xv.

Munitare, xlviii.

N.

N Arrandū qñ sit
patrono, vi.

Narratio qb⁹ mo-
dis fiat credibilis, 7.

Nalci patre & ex patre
fo. xvii.

Negocio nullo, ix.

Nequitie officina, xlv.

Nobilitas exspecta, 48.

Nomino honoris cau-
sa, &c. ii.

Nothus, xvii.

Nox reipublice offusa,
fo. xxxiii.

Noxa & noxia, xxiii.

Nullusq, xxxv.

Numeralium nominiū
ratio, vii. bis.

Numeralib⁹ additæ par-
ticulæ, plus, ampli⁹,
& magis, xv.

Nūci⁹ volucer, xxxvii.

Nusq, xxxv.

O.

O Fferre alicui
mortem, xv.

Officina nequis-
sitæ, xlv.

Officina eloquētiæ, 47.

Officium, xvi.

Operā cōsumere, xvii.

Operarii, xliii.

Opifices, xliii.

Opima præda, iiii.

Os p audacia & impu-
dentia, xxxii.

P.

P Acē cōstituere, 7.
Pacisci, xl.

Palma pro certas-
mine accipitur, vii.

Palmarium, viii.

Panis cibarius, xxi.

Parricidiū immanitas
& supplicium, xiiii.

Parricidæ poena, 25, 26.

Patris in filios potestas
fo. xvi.

Patres familie, xvii.

Patronorū nomine ap-
pellati liberi, ii.

Patronus testis, xxxvi.

Peccare gratis, xxvii.

Pecunia quæ sit, ii.

Pecuniā inuadere, iii.

Pecuniā proficere, iii.

INDEX.

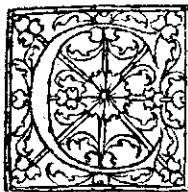
Pectiniam effundere & profundere, iii. •
 Penates dii, x.
 Percussores, xxxiii.
 Perditus luctu, ix.
 Perfundere iudicio, xxix.
 Periculum intendere & intentare, iii.
 Perstringere, xxxiii.
 Plus, amplius, & magis addita numeralib⁹, xv.
 Ponere insidias, xxxv.
 Posse &c. ii.
 Postremi homines, 48.
 Procrastinare, xi.
 & iterum fo. xii.
 Proicere pecuniam, iii.
 Propria prædia, ix.
 Præda opima, iiii.
 Præda, xxxviii.
 Prædiorum bonitas, viii.
 Prædia propria, ix.
 Præditus crudelitate & similibus, li.
 Præesse quæstioni, v.
 Proditorum cauere, vii.
 Profligare, xv.
 Profundere pecuniâ, iiii.
 Prorupta & proiecta audacia, vi.
 Putare suspicionem & rationem, xxxviii.
 Puer, xxiii.
Q Vatri duo quo, 8.
 Quanti post tantidem, xl.
 Quæro abste, xxvii.
 Quæso, Quæso te, & Quæso a te, iiii.
 Quæstioni præesse, v.

Quæstus, xxxii.
 Quintius, xxxiif.
 Qui sim &c. ii.
R Ecipere causam, ii.
 Recipere telu, 14.
 Recipere pro pro-mittere, xl.
 Rediua, xlv.
 Remmia lex, xx.
 Remp. constituere, vii.
 Repetit a me crimen, 29.
 Respirare libere, ix.
 Reum dedere libidini accusatoris, iiii.
S Aluo officio & Salua fide, ii.
 Sat pro satis, xxxiif.
 Scæuolæ laus, xiii.
 Scæuolæ mors, xiii.
 Sectors & de sectoribus emere, ii.
 Sectors, xxix.
 Sector collorum & bonorum, xxx.
 Sectors iterum, xliii.
 Sedere, xix.
 Senatores iudices, ii.
 & soli Senatores, iiii.
 Seruilius lacus, xxxiif.
 Seuerus iudex, xli.
 Sexagenarios deicere de ponte, xxxvi.
 Sicarii, iiii.
 Si diis placet, xxxvii.
 Significare, xx.
 Sylla felix, x.
 Sis pro si vis, xvii.
 Sis cū imperatiuo, xviii.
 Societatem coire, xli.
 Socii fides & pro socio

iudicium, xl.
 Solitudo, ix.
 Solon legislator, xxv.
 Spectatissima & lectissima mulier, l.
 Spurius, xvii.
 Stragula vestis, xlv.
 Subiellia, vi.
T Angit Tyberim, 9.
 Tanti dē quanti, xl.
 Tantulo venterūt, fo. xlv.
 Tarracina, xxiii.
 Telum recipere, xliii.
 Temere, xxiii.
 Tempus aucupari, ix.
 Tenuis, xxxi.
 Terror quæq; suus agitat, fo. xliii.
 Testiū interrogatio, xxx.
 Testis patronus, xxxvi.
 Testis productus de domo accusatoris, xxxvii.
 Transigere, xl.
 Tribulis & Cōtribulis, 13.
 Tumultus, vii.
V Asa Corinthia & deliaca, 45, 46.
 Vicaria fides, 39.
 Victoriā cōstituere, vii.
 Vita attempta, xvi.
 Vetus in utrāq; partem & bonam & malam, viii.
 Volaterræ, viii.
 Volucer nūcius, xxxvii.
 Volumen, xxxvi.
 Vulgo concepti, xvii.
 Vulnus, xxxiii.

FINIS.

I
M. T. CICERONIS PRO SEX. ROSCIO
AMERINO ORATIO.

Redo ego vos Iudices mirari, quid sit, q̄ cū Cur ipse dicat.
tot summi oratores hominesq̄ nobilissimi
sedeāt, ego potissimū surrexerim: qui neq̄ æ
tate, neq̄ ingenio, neq̄ auctoritate Ut de le & se dicat sim cum
his qui sedeāt, cōparāndus. Omnes enim hi,
quos videtis adesse in hac causa, iniuriā nouo scelere con
flatā putāt oportere defendi, defendere ipsi propter ini
quitatē temporū non audēt. ita sit, vt adsint propterea, q̄
officiū sequūtur: taceāt autē idcirco, quia periculū metu
unt. Quid ergo? audacissimus ego ex omnibus? minime.

F. Syluii Ambiani in eandem Commentarii.

CRedo ego vos mirari) Prolepsis est. De qua Quintil. lib. iiii. de exordio
præcipiēs. Nō inutilis, inquit, ratio occupādi est, quæ videtur ob stare. Vt
Cicero dicit scire se mirari quosdā, q̄ is, qui per tot annos defenderit
multos, leserit neminē, ad accusandū Verrē delcēderit. Deinde ostēdit hanc
ipsam sociorū defensionē esse. Quod schema prolepsis dicitur. Hæc ille. Huius
autē exordii initium persimile est initio Diuinationis, quod modo Quintil. ci
tabat. Surrexerim) Orator em̄ stās dicebat, & iudex sedēs pronūciabat, vt
alio loco scripsimus. Neq̄ etate &c.) Hæc in oratore plurimū habēt momē
ti etas ingenii authoritas. Horū vero maximū authoritas est, quā oratori
necessariā esse multis in locis Quintil. scribit. Sed etas vt ingenii & authori
tas existimāda nō est. hæc em̄ quo maiora sunt, eo sunt efficaciora. Senectus
vero oratori apta admodū nō est, vt scribim⁹ in Cōmentariis in Catonē Ma
iorē Ciceronis. Aetas igit̄ q̄ aptior sit, est q̄ Ciceroni cōstans & corroborata,
q̄ virilis vulgo dicit̄. Cū his q̄ sedeāt) i subsellis. Nouo). i. inaudito & ma
gno. Cōflatā). i. inuentā & machinatā. Adsint). i. presentes sint, quibus aliq̄
adesse p̄ patrocinari sepe dicañ. Licet etiā dicere, adest p̄sens: vt p̄ domo sua,
Adest p̄sens vir singulari virtute cōstātia grauitate p̄ditus M. Bibulus. Se
quūtur). i. faciūt. Quid ergo &c.) Ratiocinatio est: Se em̄ interrogat, deinde
rationē reddit. Audacissimus ex oibus) Id dicit̄, vt audacissim⁹ oim, vt mul
ti ex sociis, & multi sociorū. Ea autē est, quæ a grāmaticis partitio dicitur.

Adesse.
Adest p̄
sens.

At tanto officiosior quàm cæteri ? ne istius quidem laudis ita sum cupidus ; vt aliis eam præreptam velim. Quæ me igitur res præter cæteros impulit , vt causam Sexti Roscii reciperem ? quia si quis istorum dixisset, quos videtis adesse, in quibus summa auctoritas est atque amplitudo, si verbum de republica fecisset, id quod in hac causa fieri necesse est, multo plura dixisse, quàm dixisset, putaretur. Ego etiam si omnia quæ dicenda sunt, libere dixero, nequaquam tamen similiter oratio mea exire, atque in vulgus emanare poterit. Deinde quod cæterorum neque dictum obscurum potest esse propter nobilitatem, & amplitudinem : neque temere dicto concedi propter ætatem & prudentiam. Ego siquid liberior dixero, vel occultum esse propterea, quod nondum ad rempublicam accessi, vel ignosci adolescentiæ meæ poterit, tametsi non modo ignoscendi ratio, verum etiam cognoscendi consuetudo iam de ciuitate sublata est. Accedit illa quoque causa, quod a cæteris forsitan ita petitum sit vt dicerent, vt vtrumvis saluo officio se facere posse arbitrantur : a me autem ii contenderunt, qui apud me, & amicitia, & beneficiis, & dignitate plurimum possunt : quorum ego neque benevolentiam erga me ignorare, nec auctoritatem aspernari, nec voluntatem negligere debeam. His de causis ego huic causæ patronus extiti, non electus vnus, qui maximo ingenio : sed relictus ex omnibus, qui minimo periculo possem dicere : neq; vti satis firmo præsidio defensus Sex. Roscius, verum vti ne omnino desertus esset. Forsitan quæratis qui iste terror sit, & quæ tanta formido, quæ tot

ac taleis viros impediāt, quo minus pro capite & fortu-
nis alterius, quemadmodum consueuerūt, causam velint
dicere. quod adhuc vos ignorare nō mirum est, propter
ea q̄ consulto ab accusatoribus, eius rei quæ conflauit
hoc iudiciū, mentio facta non est.

At tanto legendum puto An tāto: nisi sibi facit obiectionem, quasi sub
persona aliena. Vt sit, At sup. dicet quispiā, si nō es audacissimus, tu es tāto
officiosior q̄ ceteri sup. oratores sunt. Vbi comparatiuus comparatiue tētus
bene inter plura duobus respicit. Vt causam reciperem) Recipit causam pa-
tronus, cū eam suscipit defendendā, de quo verbo scribimus pro A. Cluen-
tio. Similiter atq̄ oratio istorum. Temere) id est impudēter. Concedi)
id est ignosci. Occultum esse) Hominū dicta aut facta perinde clara sunt
aut obscura, vt eorum fortuna est. Nondum ad Remp. accessi) id est nullū
adhuc magistratum gessi. Ignosci adolescentiæ) Adolescentes non sunt sa-
pientes: si quid igitur errant, imprudēter errant, quocirca ijs ignoscendum
est. Cognoscēdi) id est iudicādi. Lenim Sylla rerū potitus iudicandi pote-
statem equitibus Rom. sustulit, eamque paulo ante huius causæ actionem
Senatoribus tradidit. Nec plane traditū significat. A cæteris oratoribus.
Vt dicerēt) pro Sexto Roscio. Vtrumuis facere) id est dicere vel nō dicere.

Saluo officio) Vt paulo post dicit, Quod salua fide possim. Contenderunt)
id est cōtente & instanter petiuerūt. In qua re hoc verbum a Cicerone per-
sepe dici alio loco docuimus. Ad finē huius orationis Cicero hāc sibi cau-
sam a M. Messala traditā dicit. Possunt) id est potestatem habēt, & vt vul-
go dicunt, habent potestatem imperandi. Benevolentiam ignorare) quod
ingrati est. Ostendit non licuisse sibi, vt recusaret ne Roscium defenderet.
Authoritatem aspernari) quod arrogātis atq̄ dissoluti hominis est. Vo-
lūtatem negligere) quod inimici est. Extiti) id est surrexi. Forsitan quæ-
ratis) Alia prolepsis est. Qui sit) vt, Sed tamē iste deus qui sit da Tityre no-
bis. Itemque, Despectus tibi sum, nec qui sim quæris Alexi. Causam dice-
re) id est orare. Alioqui reus causam dicit. Ab accusatoribus) Quauis C.
Erucius solus accusauerit, accusatores tamen appellat eos qui accusatorem
sollicitent, eique probationes subministrent. Vt pro Cluentio accusatores
sepe appellat T. Actium & Oppianicum, quamuis Actius solus verba fece-
rit. Conflauit hoc iudiciū) id est hanc causam machinata est & fecit.

Recipere
causam.

Iudices se
natores.

Saluo offi-
cio & sal-
ua fide.

Possē.

Qui sim
&c.
Causa di-
cere.
Accusato-
res.

Quæ res ea est? bona patris huiusce Sex. Roscii, quæ sunt sexagies, quæ de viro clarissimo & fortissimo L. Sylla, quæ honoris causa nomino, duobus millibus numum sese dicit emisse adolescens vel potētissimus hoc tempore nostræ ciuitatis L. Cornelius Chrysogonus. Is a vobis iudices hoc postulat, ut quoniam in alienam pecuniam tam plenam atque præclarā nullo iure inuaserit, quoniamque ei pecuniæ vita Sex. Roscii ob stare atque officere videatur, deleatis ex animo suo suspicionem omnem, metumque tollatis: sese hoc incolumi non arbitratum huius innocentis patrimonium tam amplum & copiosum posse obtinere: dānato & eiecto, sperat se posse quod adeptus est per scelus, id per luxuriam effundere atque consumere. Hūc sibi ex animo scrupulum, qui se dies noctesque stimulat ac pūgit, ut euellatis postulat, ut ad hanc suam prædam tam nefariam adiutores vos profiteamini. Si vobis æqua & honesta postulatio videtur Iudices, ego contra breuem postulationem afferro, & (quo modo mihi persuadeo) aliquanto æquio rem.

Quæ sunt sexagies) id est, quæ valēt sexagies cētena millia sestertium. quæ valent centum quinquaginta millia aureorum, ut ex Asse Budæi collegimus. Duobus millibus numum) id est quinquaginta aureis. ut singuli aurei valeant xl. numos. Quæ honoris causa nomino) ut virum honestissimum. De hoc dicendi genere alibi scripsimus. Emisse de viro) Ut emere de sectoribus, & emere de A. Rupilio dixit pro A. Cluentio: & pro L. Flacco, mercator de pupillo. Vel potētissimus) Inuidiam Chrysogono facit. L. Cornelius Chrysogonus) L. Cornelius nomine L. Cornelij Sylle, cuius libertus erat, appellatus est. Libertos enim patronorum nomine appellari more fuisse Romæ alibi scribimus. Pecuniam) Pecuniæ significatio ad ea refertur, quæ in patrimonio nostro sunt, ut ait Paulus Iuriscōsul. lib. Digestorum quinquagesimo, titulo de verborum & rerum significatione. Authore Vipiano eodē in loco, pecuniæ verbum non solum numeratam pecuniam cōplectitur, verum etiam omnem omnino pecuniam, id est omnia corpora. Nam corpora quæcumque pecuniæ appellatione contineri nemo est qui ignoret. Hermogene eodē in loco authore pecuniæ nomine non solum

Honoris causa nomino. Emere de sectoribus, Liberti patronorum nomine appellati. Pecunia quæ sit.

numerata pecunia, sed oēs res tā solidæ q̄ mobiles, & tā corpora q̄ iura continentur. Tā plenā id est tam copiosā, tam abundantē. Tām præclarā id est tam eximiā, tam egregiā, tam opimā. Vt paulo post dicit, Opimā præclarāq; prædā. Nullo iure id est iniuste. In alienā pecuniā inuaserit id est alienā pecuniā per vim eripuerit & occupauerit. Vt paulo post, Accusant ii qui in fortunas huius inuaserūt. Incurrere in damnū Cicero dicit pro M. Cælio in eandē rem, Ne incurrat, inquit, in alterius damnū atq; famā. Ei pecuniæ vita Sex. Roscij obstat atq; officere videatur) Quo min⁹ ea Chrysogonus ex animi sentētia fruatur. Postulat deleatis) Hoc aliquādo facit Cicero, vt fingat aduersarium postulare aut dicere quid ipse aduersarius sentiat, quod eius causę contrariū sit: quę sit veluti quēdā criminis cōfessio, vt cōtra postulat ipse aut dicit, quod pro causa sua sit. Vt pro A. Cluētio, Accusator Cluētius dicit hæc, Primū prauissimis criminibus accusabā, vt nihil opus esset pecunia. Deinde cōdemnatū adducebā, vt ne eripi quidem pecunia posset. Postremo etiā si absolutus esset, mearū tamen omniū fortunarū status incolumis maneret. Quid cōtra reus Oppianicus? Primū ipsam multitudinē & atrocitatē criminū pertimescebā. Deinde Fabritiis propter conscientiam mei sceleris condēnatis, me esse condemnatum sentiebam. Postremo in eum casum veneram, vt omnis fortunarum mearum status vnus iudicii periculo contineretur. Deleatis ex animo suo &c.) Id autem facietis, si Sex. Roscium damnaueritis. Hoc incolumi id est Sex. Roscio nō condēnato. Copiosum id est opulentū, a copiis, id est diuitiis, de qua voce alio loco scripsimus. Eiecto) Non quidē in exiliū, ea enim parricidij poena nō est: sed in fluuiū. Effundere id est temere & large expendere. Inde effusiones pecuniarū Cicero dicit in libro de Officijs secūdo, Quanto, inquit, Aristoteles grauius & verius nos reprehēdit, qui has effusiones pecuniarū nō admiremur. Est igitur effundere, large & prodige insumere & dare, quasi nō numerando nec pendēdo, sed effundēdo cōsumere. Vt pro M. Cælio, Parcat iuuetus pudicitie suæ, ne spoliet alienā, ne effundat patrimoniu, ne scēnore trucidetur. Inde large & effuse donare paulo post dicit Cicero. In eadē re profundere pecunias dicit in lib. de Officijs secūdo, Prodigii qui epulis & viscerationib⁹, & gladiatorū muneribus, ludorū venationūq; apparatu pecunias profundūt in eas res, quarū memoriā aut breuē aut nullā sunt relicturi omnino. In eadem fere rē illud est in eodē libro, Periclem principē Græcię vituperabat, qui tantā pecuniā in præclara illa Propylea proiecit. Per luxuriā largiēdo, potādo, scortādo Est autē luxuria superuacanea rerū abūdātia & sumptus. Cui cōtraria frugalitas est. Adiutores) Impulsorē in mala re, adiutorē in bona dici Donatus in Terentiū scribit. Quæ differētia perpetua non est, sed adiutor in mala redicitur sæpius q̄ in bona impulsor. Adiutores vos profiteamini) Aduersariū iudicibus in odiū adducit, q̄ ijs ad maleficium vti velit.

Inuadere
in pecu-
niam.
Incurre
in damnū

Effundere
re pecu-
niam.

Profundere
re pecuni-
am.

Proficere
pecuniā.
Adiutor.
Impulsor

Primū a Chryfologo peto, vt pecunia fortunisq; nostris
 cōtentus fit, sanguinē & vitā ne petat. Deinde a vobis Iu
 dices, vt audaciū sceleri resistatis, innocentium calamita
 tem leuetis, & in causa Sex. Roscii, periculū quod in o
 mnes intēditur, propulsetis. Q; si aut causa criminis, aut
 facti suspitio, aut quālibet deniq; vel minīma res reperie
 tur, quāobré videantur illi nōnihil tamen in deferēdo no
 mine secuti: postremo si prēter eam prēdā, quā dixi quicq;
 aliud causę iueneritis, nō recusamus quin illorū libidini
 Sex. Roscii vita dedat: sin aliud agitur nihil, nisi vt iis ne
 qd desit, qb⁹ satis nihil est, si hoc solū hoc tēpore pugna
 tur, vt ad illā opimā prāclaramq; prēdā damnatio Sex.
 Roscii velut cumulus accedat, nonne cū multa indigna,
 tum vel hoc indignissimū est, vos idoneos habitos, per
 quorū sentētias, iusq; iurandū id assequatur, quod antea
 ipsi scelere & ferro assequi consuerunt: qui ex ciuitate in
 Senatū propter dignitatē, ex Senatu in hoc consiliū de
 lecti estis propter seueritatē, ab his hoc postulare homi
 nes ficarios atq; gladiatores, nō modo vt supplicia vitet,
 quā a vobis pro maleficiis suis metuere atq; horrere de
 bēt, verū etiam vt spoliis Sex. Roscii hōc iudicio ornatī
 auctiq; discedāt! His de rebus tantis, tāq; atrocibus, neq;
 satis me cōmode dicere, neq; satis grauiter conqueri, neq;
 satis libere vociferari posse, intelligo. Nā cōmoditati in
 geniū, grauitati aetas, libertati tēpora sunt impedimēto.

Intēdere
 periculū
 & itētare.

Vt pecunia fortunisq; Hoc valet ad mouēdos affectus. Periculū, quod in
 omnes intēditur) Hoc iudiciū ad remp. pertinere, nec id solū petere accusa
 tores vt Roscius dānetur, significat: quod amplius postea ostēdet. In omnes
 intēditur) id est proponitur. Videf trāslatio ducta ab iis q; retia tendūt. Ea enī

in feras aut in aues intēdūt. Nisi a gladiatorib⁹ aut a minātib⁹ poti⁹ ducta
 est, qui in aduersariū gladiū aut brachiū intēdūt. Inde intētare pro minari
 cū datiuo dicitur: vt postea, Quod aiūt illū Sex. Roscio intētasse, & medita-
 tū esse se omnia illa p testimonio esse dicturū. Virg. in primo Aen. Presentēq
 viris intētant omnia mortē. Causa criminis) id est cur parricidiū Sex. Ro-
 scius admittere voluerit. Causa em̄ cur quis quid fecerit aut non fecerit in
 probationib⁹ valet plurimū. Facti). i. parricidij. In deferēdo nomine). i. in
 accusādo Sex. Roscio. Nō recusamus) Illud solet facere Cicero, vt pbariōes
 suas pponat fore clarissimas. alioqui se nō dēpcaturū vt reus seruet, nec re-
 cusaturū quo min⁹ reus dānet. Vt pro Milone, Quāq in hac causa Iudices
 T. Anni Tribunatu, reb⁹ om̄ibus pro salute Reip. gestis, ad hui⁹ criminis de-
 fensionē nō abutemur, nisi oculis videritis insidias Miloni a Clodio factas:
 nec dēpcaturi sum⁹, vt crimē hoc nobis multa ppter p̄clara in Rēp. merita
 cōdonetis: nec postulaturi, vt si mors P. Clodij sal⁹ vestra fuerit, iccirco eā vir-
 tuti Milonis poti⁹ q̄ Po. Ro. felicitati assignetis. Sed si illi⁹ insidiæ clariore
 hac luce fuerint, tū deniq obsecrabo obtestaborq; vos iudices, si cētera ami-
 sim⁹, hoc saltē nobis vt relinquas, ab inimicorū audacia telisq; vitā vt ipu-
 neliceat dēfēdere. Quin illorū libidini Sex. Roscij vitā dedas). i. ad illorū li-
 bidinē Sex. Roscij cōdone. Vt p L. Flacco, Ne hoibus leuitate Græcis, crude
 litate Barbaris, ciuē ac supplicē vestrū dederitis. Cōdonare & cōcedere in ea
 dē redici. p Cluētio scribim⁹. Pugnat) certat iudicio & cōtēdit. Opimā). i. co-
 piofam amplā magnificā. Authore Sex. Pōpeio, Opis fuit Saturnij cōiux p
 quā voluerūt terrā significare, quā oēs opes humano generi terra tribuit.
 Vnde opulenti terrestrib⁹ reb⁹ copiosi, & holiē opimæ, p̄cipue pingues, &
 opima magnifica & āpla spolia. Vos idoneos habitos) Aduersarios in odiū
 Iudiciū adducit. Idone⁹ in mala re hic dici. Iusq; iurandū) Nā iurati iudices
 erāt. Ex ciuitate in Senatū) Nemo em̄ Senator fiebat, quin ciuīs esset. Ex Se-
 natu in hoc cōsiliū) Soli Senatores tū iudicabāt lege Cornelia, quā L. Corne-
 lius Sylla tulit. In hoc cōsiliū) Consiliū pro cōtū Iudiciū dici alibi do-
 quim⁹. res. Seueritatē) Seuerus iudex est, qui nocētes dānat, innocētes absoluit. Sica-
 rios). i. homicidas. Authore Quintiliano lib. x. p abusionem sicarios etiā oēs
 vocam⁹, qui cēdē telo quocūq; cōmiserint. Gladtores) Vel ad augēdā facti
 atrocitatē appellat gladtores, quo noīe L. Catilinā appellat: vel re vera gla-
 diatores itelligit, vt postea T. Roscios Capitonē & Magnū dicit esse gladia-
 tores. A vobis metueret) vt Terēt. in Andria, Metui a Chryside. Metuo ab il-
 lo, vt ait Donat⁹, cui⁹ causa possū aliqd mali pati, etiā si ipse nihil ī me mali
 cōsulat. His de reb⁹ tātis) Attētos facit auditores, quā magnitudinē rei of-
 tēdit. Eorūq; auxiliū tacite implorat cōtra aduersarios, quū se ad dicēdū, que-
 rēdū, vociferādū sufficere negat, ppter nimīā rei aduersariorū atrocitatē. Metuo a
 Ingeniū) Solet Cicero authore Quintiliano lib. xj. ingeniū suū submittere, te.

Huc accedit summus timor, quem mihi natura pudor
 que meus attribuit, & vestra dignitas, & vis aduersario
 rum, & Sex. Roscii pericula. Quapropter vos oro atq;
 obsecro Iudices, vt attente bonaq; cum venia verba mea
 audiat. Fide sapientiaq; vestra fretus, plus oneris sustu-
 li, q̄ ferre me posse intelligo. Hoc onus si vos aliqua ex
 parte alleuabitis, feram vt potero studio & industria iu-
 dices: sin a vobis (id quod nō spero) deferar, tamen ani-
 mo nō deficiam: & id quod suscepi, quoad potero, perfe-
 ram. Quod si perferre nō potero, opprimi me onere offi-
 cii malo, q̄ id quod mihi cum fide semel impositum est,
 aut propter perfidiam abiicere, aut propter infirmitate
 animi deponere. Te quoq; magnopere M. Fannii quaeso,
 vt qualem te iam antea Populo Romano prebuiſti, cum
 huic idem quaestioni iudex praesses, talem te & nobis &
 P. Rom. hoc tempore impertias. Quanta multitudo ho-
 minum couenerit ad hoc iudicium, vides: quae sit omniu
 mortalium expectatio, quae cupiditas, vt acris ac seuera
 iudicia fiant, intelligis. Longo intervallo iudicium inter
 ficarios hoc primum committitur, cum interea caedes in-
 dignissimae maximeque factae sunt. Omnes hac questio-
 nem te Praetore de manifestis maleficiis, quotidianoque
 tremissis sanguine haud demissius sperant futuram.

Quem mihi natura Ciceronē reliquosq; bonos oratores initio dicēdi ti-
 mere solitos pro Cluentio abūde scripsimus. Vos oro atq; obsecro) Iudiciū
 primum, deinde M. Fannij Praetoris, qui huic causae praest, beneuolentiam
 captat. Te quaeso) Quaeso saepius absolute dicitur, iungiturq; cum impera-
 tui modo. Existimat Donatus tum id esse aduerbium, quod dicatur ad le-
 niendum imperiū verbi imperatiui, cuiusmodi illa sunt, sis, sultis, age, agi-

te, fodes: & id quod impetite vulgus dicit patū, vt quū dicit adiūtū me parū. Nōnunquam tamen dicimus quæso te, & sæpius quæso a te. Vt postea, Quæso a vobis Iudices, vt hæc pauca quæ restāt, ita audiat'is, vt partim me dicere pro meipso putetis, partim pro Sex. Roscio. Et pro Archia poeta, Quæso a vobis, vt in hac causa mihi detis hanc veniā. Pro L. Flacco, Quæso a vobis Asiatici testes. Libro epistolarū familiarū vndecimo, Deos quæsumus, cōsilia tua Reip. salutaria sint, atq; tibi. Huic idem quæstioni præesses) Intelligendum arbitror, quum accusator diceret. Nam (vt ait Asconius) dies viginti dabantur ad accusandum legitimi, totidemq; defensor ad respondendū. Nonnūq; tamen lex ferebatur, vt eodem die accusator & patronus orarent, & iudices pronunciarent: quod in causa Milonis a Pōpeio latum idē scribit. Præesses) id est Prætor esses. In hac em̄ causa Fan- nium Prætorē fuisse paulopost scribit. Quæstioni quoq; Iudex præesse quæ- sitor dicitur, vt Cicero pro Au. Cluentio de C. Iunio, qui in Oppianici cau- sa quæsitō fuerat, Condemnatus est C. Iunius, qui ei quæstioni præfuerat. Adde etiam illud si placet, cum est cōdemnat⁹, quum esset Iudex quæstio- nis. Impertias) id est præstes & præbeas. Quanta multitudo hominum conuerſerit) Affectuum semina sunt, quos in peroratione tractabit ampli⁹. Quæ cupiditas) Cupiditatem in re bona dicit. In eadē re sæpius dicit stu- dium, Cupiebat autē populus Romanus, vt acris & seuera iudicia fierent, propterea quod iudicia a L. Sylla sublatā fuerant, quo tempore cædes ma- ximē indignissimæq; factę sunt. Longo interuallo) Id a Cicerone sepe di- citur; vulgo autem dicerent, longo interuallo post. Iudiciū hoc) Post sub- lata iudicia a L. Sylla, eaque longo interuallo senatui concessa, hanc Roscij causam primam actā esse significat. Cōmittitur) id est constituitur. Vt con- stituere quæstionē & iudiciū sæpius, ita hoc loco committere iudiciū di- cit. Interea) In eo longo interuallo. Boni enim ciues & opulenti, quorū bo- na Syllani concupierunt, vt aduersariū proscripti sunt, & necati. Qua pro- scriptione Romana ciuitas nihil vnq; vidit indignius. Manifestis malefi- ciis.) In aliis codicibus est, de manifestis maleficiis. Quæ lectio mihi videtur melior, vt intelligas quæstionē de manifestis maleficiis. Demissius) In aliis quoq; codicibus scriptum est, haud remissius, id est diligentius. Ea autem lectio mihi aspernanda nō videtur. Nec prior est a sententia auersa: demit- tere enim est summittere & deorsum mittere; & minus animose agere: vt, Demittunt aniuos magnę nūl laudis egenos. Illud enim valet ad causæ nostrę cōmendationem, si dicamus quæ iudicij expectatio hominum sit.

Dies accu-
sationis &
defensio-
nis.

Præesse
quæstioi.

Cupidi-
tas in re
bona.

Internal-
lo longo.
Cōmitte-
re iudiciū

Demitte-
re.

Qua vociferatione in cæteris iudiciis accusatores vti cõ
sueuerunt, ea nōs hoc tempore vtīmur, quī causam dicī-
mus. Petīmus abs te M. Fanni, a vobisque Iudices, vt q̃a-
cerrime maleficia vindicetis, vt q̃ fortissime hominibus
audacissimis resistatis: vt hoc cogitetis, nisi in hac causa,
quī vester animus sit, ostēdetis, eo prorūpere hominum
cupiditatē & scelus & audaciam, vt nō modo clam, verū
etiam hic in foro, ante tribunal tuū M. Fanni, ante pedes
vestros Iudices, inter ipsa subsellia, cædes futuræ sint.
Etenim quid aliud hoc iudicio tēatur, nisi vt id fieri li-
ceat? Accusant ii, quī in fortunas huius inuaserūt: Cau-
sam dicit is, cui præter calamitatē nihil reliquerūt. Ac-
cusant ii, quibus occidī patrē Sex. Rosciū bono fuit: Cau-
sam dicit is, cui nō modo luctū mors patris attulit, verū
etiā egestatē. Accusant ii, quī hūc ipsum iugulare sum-
me cupierunt: Causam dicit is, quī etiā ad hoc ipsum
iudiciū cum præsidio venit, ne hic ibidē ante oculos ve-
stros trucidetur. Deniq; accusāt ii, quos populus pōscit:
Causam dicit is, quī vnus relictus ex illorū nefaria cæde
restit. Atq; vt facili⁹ intelligere possitis Iudices ea quæ
facta sunt indigniora esse, q̃ hæc quæ dicimus, ab initio
res quemadmodū gesta sit, vobis exponemus: quo faci-
lius, & huius hominis innocentissimi misérias, & illo-
rum audacias cognoscere possitis, & Reipub. calamita-
tem. Sextus Roscius pater huiusce, municeps Ameri-
nus, fuit cū genere & nobilitate, & pecunia, nō modo sui
municipii, verumetiā eius vicinitatis facile primus, tum
gratia atq; hospitius florens hominum nobilissimorum.

* Audaciā

Narratio

hospitiū

pioneft amichia

290 p. 16

Qui causam dicimus) id est qui defendimus: Maleficia vindicetis) id est maleficos & perditos homines puniat. Nisi in hac causa &c.) Hoc iudiciū quantum ad Remp. pertineat ostendit, vt in omnib⁹ fere causis facere solet.

Prorupta
audacia &
proiecta,

Prorumpere) id est vi peruenire, extendi, & effundi, vt proruptam audaciam paulo post appellat, quam proiectam dixit pro A. Cluentio, Hec magnitudo maleficii facit, vt nisi pene manifestum parricidium proferatur, credibile non sit: nisi turpis adolescētia, nisi omnibus flagitiis vita inquinata, nisi sumptus effusi cum probro atq; dedecore, nisi prorupta audacia, nisi tanta temeritas, vt non procul abhorreat ab insania. Inter ipsa subsellia) Sub-

Subsellia.

sellia non modo iudicum, sed etiam oratorum in foro sunt. Quid aliud hoc iudicio tēatur) Illud persepe facit Cicero, vt ostendat peti aliud ab accusatoribus, q̄ quod in questione sit, quod sit Reip. perniciosum. Id) id est cedes ante tribunalia, ante iudices, inter ipsa subsellia. Accusant ii) Q̄ audaces sint accusatores, q̄ miser & innocens reus sit ostendit, vt cognosci facilius possit, quid hoc iudicio petāt accusatores: vt iudicium fauorem ab accusatoribus ad reum conuertat, vt spargat velut semina argumentorū. Hūc ipsum) Roscium filium. Huius enim vitę insidias a T. Roscii paratas fuisse, eamq; ob causam hunc Romam cōfugisse paulo post dicit Cicero. Sūme) id est valde. Poscit) id est ad supplicium petit, quod improbi sint. Atq; vt facilius) Ad narrationem transit. Id quum sit admonendi sunt auditores, vt diligentius intelligant id de quo pronunciaturi sunt. Quum status coniecturalis simplex est, id est quum reus factum quod accusator intendit, tantum negat, potrono nihil opus est narratione. Quid enim narrabit, qui a se factum negat? Si vero patronus nō modo neget, sed etiam in aduersarium crimen ipsum retorquet, iam status coniecturalis simplex non est: oportetque vt probet id quod retorquet: itaque eum oportet vti narratione. Vt pro Milone, accusator dixit a Milone factas insidias Clodio. Negat id Cicero, retorquetque a Clodio factas Miloni, ideo narrauit. In hac quoque causa a Sexto Roscio patrem occisum esse accusatores dixerunt, id non negat Cicero sed etiam retorquet eum ab accusatoribus necatum. Id vt probet facilius, vtitur narratione. Sextus Roscius pater huiusce) Huius narrationis initium persimile est initio primę narrationis pro Aulo Cluentio. Hoc exemplo vtitur Sulpitius Victor in libro Institutionum oratoriarum, quum scribit narrationem fieri dilucidam si a recto casu incipiat, quo modo ferme esse narrationes Tullianas dicit. Amerinus) Ameria

Narrādū
quādo sit
patrono.

Ameria.

vrbs Italiae. deccclxiii. annis ante Persei bellum condita est, vt ait Plinius libro tertio ex Catonis sententia. Aliquot igitur seculis ante Romam condita fuit. Municipii) id est Ameriae.

Nā cum Metellis, Seruiliis, Scipionibus erat ei non modo hospitium, verum etiā domesticus vsus & consuetudo. Quas (vt equum est) familias honestatis amplitudinibusq; gratia nomino. Itaq; ex suis omnibus cōmodis hoc solum filio reliquit. Nam patrimoniu domesticī prædones vi ereptū possident, fama & vita innocētis ab hospitibus amicisq; paternis defenditur. Hic cum omni tempore nobilitatis fautor fuisset, tū hoc tumultu proximo, cum omnium nobilium dignitas & salus in discrimē veniret, præter ceteros in ea vicinitate eam partē causamq; opera, studio, auctoritate defendit. Etenim rectum putabat, pro eorū honestate se pugnare, propter quos ipse honestissimus inter suos numerabatur. Posteaq; victoriā cōstituta est, ab armisq; recessimus, cum proscriberetur homines, atq; ex omni regione caperentur ii qui aduersarii fuisse putabantur, erat ille Romę frequens, atq; in foro, & in ore omnium quotidie versabatur: magis vt exultare victoriā nobilitatis videretur, q̄ timere ne quid ex ea calamitatis sibi accideret. Erant ei veteres inimicitia cū duobus Rosciis Amerinis, quorum alterum sedere in acusatorum subselliis video, alterum tria huiusce prædia possidere audio. Quas inimicitias si tā cauere potuisset, q̄ metuere solebat, viueret. Neque enim Iudices iniuria metuebat. Nam duo isti sunt Titī Rosciī, quorum alteri Capitoni cognomen est: iste qui adest, Magnus vocatur.

Constituere
victoria

Consuetudo) id est familiaritas, & vt vulgo dicunt, conuersatio. Hoc solum) commodum, quod scilicet amicos ei & hospites reliquerit. Domestici prædones) Titī Rosciī Capito & Magnus, qui itidem Amerini erāt. Vi ereptum possident) id est vi eripuerunt & possident. Hic) Sex. Roscius pater.

Hoc tumultu proximo) Tumultus, ut ait Cicero In Philippica octaua, nihil aliud est, nisi perturbatio tanta, ut maior timor oriatur. Vnde etiam nomen ductum est tumultus. Itaque, inquit, maiores nostri tumultum Italicum, quod erat domesticum, tumultum Gallicum, quod erat Italiae finitimum, praeterea nullum tumultum nominabant. Romani igitur Italicum bellum aut Gallicum appellabant tumultum. Ut hoc loco civile bellum, quod Syllam cum C. Mario aliisque gessit, appellat tumultum. Quum omnium nobilium dignitas) L. Sylla gerente bellum cum Mithridate, Cinna, Marius, Sertorius, Carbo cum singulis exercitibus in urbem Romam recepti sunt. Eam velut raptam caedibus & rapinis vastauerunt Cn. Octauio Cos. occiso, omnibusque aduersae partis nobilibus trucidatis, in quibus Marcus Antonius & C. Caesar oratores fuerunt. Litem Crassus orator, ne quid virtutes sua indignum pateretur, gladio se transfixit. Author est Titus Livius libro octogesimo. Eam partem causamque) nobilium scilicet. Constituta) id est confirmata interfectis hostibus: ut paulo post dicit constituere pacem, Quum & pacis constitutundae rationem & belli gerendi potestate solus haberet. Et pro C. Rabinio constituere Rempublicam. Precorque ab iis, ut hodiernum diem & ad huius salutem conseruandam, & ad Rempublicam constituendam illuxisse patiantur. Proscribentur homines) praecipue illi qui aduersarii fuisse putabantur. Frequens) id est frequenter, ut in libro de Officiis secundo, Facillime autem & in optimam partem cognoscuntur adolescentes, qui se ad claros & sapientes, & bene consulentes viros Reipublicae contulerunt: quibuscum si frequentes sunt, opinionem afferunt populo fore se similes, quos sibi ipsi delegerunt ad imitandum. Victoria nobilitatis) Quae fuit L. Syllae. Erant ei veteres inimicitiae) Oportet narrationem esse verisimilem. Eam autem faciemus, si causam quae impulit dicamus: si personae, quae fecit, mores ita describamus, ut ab re facta alieni non videantur, si loci & temporis opportunitatem ostendamus. Hoc loco haec quatuor Cicero tractat. Veteres inimicitiae) Ut amicitiae ita inimicitiae quo vetustiores, ita grauiiores esse solent, In accusatorum subselliis) id est in ijs subselliis, in quibus accusatores sedere solent: id est, in ijs quae sunt ad sinistram manum iudicis. Nam ad dexteram reus & patroni sedebant. Alterum) T. Roscium Capitonem. Quas inimicitias, si tam cauere) Cauere inimicitias, socium, proditorum, omnia dicimus. Ut paulo post, Socium vero cauere qui possumus? quem etiam si metuimus, ius officij laedimus. In oratione post reditum ad Quirites. Sic vlciscar perfidos amicos, nihil credendo atque omnia cauendo. Quintilianus libro septimo, Cuius vox fuit, Cauete proditorem. Capitoni cognomen est) Capito Capitoni & Capitoni cognomen est auctore Seruio dicimus.

Tumultus

Marianorum in ciues im- pietas. Constitues re victoriam pacem, & rempublicam.

Frequens.

Narratio quibus modis fiat credibilis

Cauere inimicitias socium & proditorem.

Homines eiusmodi, alter plurimarum palmarum vetus ac nobilis gladiator habetur. Hic autē nuper se ad eum lanistam contulit: qui, cum ante hāc pugnam tyro esset, quod sciam, facile ipsum magistrum scelere audaciaque superauit. Nam cum hic Sex. Roscius esset Ameriæ, Titus alter iste Roscius Romæ: cum hic filius assiduus in prædijs esset, cumque se voluntate patris rei familiari vitæque rusticæ dedisset, iste autem frequens Romę esset, occiditur ad balneas Palatinas rediens a cœna Sex. Roscius. Spero ex hoc ipso non esse obscurū, ad quem suspitio maleficii pertineat. Verum id quod adhuc est suspitiosum, nisi perspicuum res ipsa fecerit, hūc affinem culpe iudicatote. Occiso Sex. Roscio primus Ameriā nūciat Manlius Glaucia, quidam homo tenuis, libertinus, cliens, & familiaris istius Titi Roscii: & nunciat domū, non filii, sed Titi Capitonis inimici. Et cum post horam primam noctis occisus esset, primo diluculo nūcius hic Ameriam venit, decem horis nocturnis sex & quinquaginta millia passuum cisis peruolauit: non modo vt exoptatum inimico nūciu primus afferret, sed etiam crurem inimici quam recentissimum, telumque pauloante e corpore extractum ostenderet. Quatriduo, quo hęc gesta sunt, res ad Chrysogonū in castra L. Syllæ Volaterras defertur, magnitudo pecuniæ demonstratur.

Palma p
certaminis.

Plurimarum palmarum) id est plurimorū certaminū, quod sequitur pro eo quod præcedit. Nisi enim in his certaminibus victor fuisset, interfectus fuisset. Nā in pari gladiatorū alterū interfici mos erat, nisi forte sibi satisfactū esse domin⁹ dixisset. Palmā pro victoria dici nemo ignorat. Causa apud

A. Gellium est. Inde palmarium pro eo quod est palma dignum, Terentius in Eunuchō dixit, Tum, inquit, hoc alterū. Id vero est quod mihi puto palmarium. Vetus ac nobilis) Vetus, vt ait Donatus, plerumq; refertur ad laudem, interdum ad vituperationem. vt, Sed qui maleuoli veteris poetæ maledictis respondeat. Et alibi, Vetus veterinosus senex. Hoc in loco vetus quē admodum nobilis in vituperationem dicitur. Hic autem) Titus Roscius Magnus. Ad eum lanistam) ad Titum Roscium Capitonem. Est autem lanista, qui familias domi habet ad gladiaturam exercendam, quas instituit.

Ante hāc pugnam tyro esset, quod sciam) id est prout ego scio. Hic Sex Roscius) filius. Res ipsa) quæ probaturus est Cicero, pollicetur ea vt dixi, fore clarissima, alioqui damnari non recusat. Res ipsa) non oratio mea, sed res ipsa. Ameriam nūciat) De hoc dicendi genere scribimus pro Milone. Non filij) id est Sex. Roscij. Hæc autem Cicero dicit, vt credibile faciat a

Tito Roscio Magno Capitonis consilio Sex. Roscium occisum esse. Post horam primā noctis) Veteres solitos esse numerare horas duodecim ab oriente sole ad occidentem, quæ diurnæ essent: & totidem ab occidente ad orientem, quæ essent nocturnæ, alibi diximus. Primo diluculo) Sæpius dicit prima luce. Vulgo dicunt summo mane. Decē horis nocturnis) Nam post primam horam noctis discessit, & hora ante solem orientem Ameriam venit. Sex & quinquaginta) Inde attende Ameriam ab vrbe Roma tot milibus passuum distare. Cisiis) Cisium vehiculi genus erat, quo utebantur Romani quum celeriter volebant conficere iter. Vt in Philippica secunda, Quum hora diei fere decima ad saxā Rubrā venisset, delituit in quadam cauponula, atq; ibi se occultans perpotauit ad vespertum. Inde cisio celeriter ad urbem aduectus, domum venit, capite inuoluto. Quæ autem cisio dicit, significat eum cisia mutasse quo iter celerius conficeret, vt solent cursores nostri mutare equos. Cruorem inimici) Mouet affectum, vt aduersarium in odium adducat. Quatriduo, quo hec gesta sunt) Diceret Titus Liuius, quatriduo q̄. Ita enim post numeralia nomina, quæ ordinalia grāmatici appellant, cuiusmodi sunt primus, secundus, tertius &c. solet ponere q̄. Quatriduo autem est, quarto die, non quatuor diebus. Post alia nomina numeralia, quæ appellant cardinalia, vt sunt vnus, duo, tres &c. Cicero solet particulam quum postponere. Vt sunt duo anni quum a te literas nullas accepi. Volaterras) Volaterrę oppidum est in Ethruria ante bellum Troianum conditum. In eo Mariani proscripti consistētes a L. Sylla obsessi sunt. is rerum potitus agrum Volaterranum publicauit. Cn. Cæsar primo suo cōsulatu agrum Volaterranum & oppidum omni periculo in perpetuum liberauit. vt est apud Ciceronem libro Epistolarum familiarium decimotertio.

Rēcunæ) id est bonorum Sex. Roscij.

Quatriduo
duo quorū
Numeralia
num
minū ratio.

Volaterrę

bonitas
prædiorum
bonitas

Coitur so
cietas.

bonitas prædiorum (nam fundos decem & tres reliquit,
qui Tiberim fere omnes tangunt) huius inopia & solitu
do comemoratur. Demonstrant cum pater huiusce Sex.
Roscius homo tam splendidus & graciosus nullo nego
cio sit occisus, per facile hunc hominem incautum, & ru
sticum, & Romæ ignotum de medio tolli posse. Ad eam
rem operam suam pollicetur. Ne diutius vos teneat Iudi
ces, societas coitur. Cum iam proscriptionis mentio nul
la fieret, & cum etiam qui antea metuerant, redirent, ac
iam defunctos sese periculis arbitrarentur, hominis stu
diosissimi nobilitatis manceps fit Chrysogonus, tria præ
dia vel nobilissima Capioni propria traduntur, quæ ho
die possidet, in reliquas omnes fortunas iste Titus Ro
scius nomine Chrysogoni, quemadmodum ipse dicit, im
petum facit. Hæc bona sexagies .HS. emuntur duobus
millibus numum. Hæc omnia Iudices imprudete L. Syl
la facta esse certo scio. Neque enim mirum, cum eodẽ tem
pore & ea quæ præterita sunt, & ea quæ videntur instare,
præparet: cum & pacis constituendæ ratione, & belli ge
rendi potestatem solus habeat, cum omnes in vnum spe
ctent, vnus omnia gubernet, cum tot tantisque negociis dis
tentus sit, vt respirare libere non possit, si aliquid nõ ani
maduertat, cum præsertim tam multi occupatione eius
obseruent, tempusque aucupentur, vt simul atque ille despe
xerit, aliquid huiusmodi moliantur.

Bonitas
prædiorum.
Nüerali
nominu
ratio.

Bonitas prædiorum) Vt pro lege agraria in Rullum, Demigraturos in il
la loca nostros homines propter agrorum bonitatem, & omnium rerum co
piam. Itemque, Si quis agri aut oppidi bonitate delectetur. Decem & tres)
pro tredecim. Licet dicere decem & tres, & tres & decem.

A47F uja me 33 tu
le verin

Eodemq; modo vsq; ad viginti. Sed in nominibus ordinē significantib; s, id quod minorem numerū significat, præponi solet. Vt tertiusdecimus, quartusdecimus &c nō cōtra dici solet. Qui Tyberim fere omnes tangunt) Cōmēdatoria sunt prædia ea, quę fluuio magno, & vt ita dicā, nauigabili, pxi- ma sunt. Facilius enim & minore impēsa dominus ea vilitat, eorumq; fru- ctus in vrbe cōuehēdos curat. Tangunt Tyberim) id est Tyberi sunt proxima, & vt vulgo dicūt cōtigua. Vt i oratione de respēsis Aruspiciū, Quid habet tua domus religiosi / nisi q; impuri & sacrilegi parietem tātgit. Et pro Milone, Suspiciari tamē debuit, cum etiā si Romam illo die reuerti vellet, ad villam suam, quę viā tāgeret, diuersurū. Continere viæ in eadē re dici alio in loco scribemus. Inopia & solitudo) Inops dicitur is qui solus est, qui nec amicos nec propinquos habet, quorū ope, id est auxilio tutari se possit. Inopiam itaq; & solitudinē fere in eadē re dicit. Solitudinē hac in re dixit Terē- tius in Andria, Perq; huius solitudinē Te obtestor, ne abs te hanc segreges neue deferas. Quum pater huiusce) Suasio est a maiori ad minus. Tam splēdidus) id est liberalis & magnificus. Gratosus) id est apud multos va- lens gratia. Qua voce vtitur Cicero sapissime. Nullo negotio) id est facile. Vt pro M. Cælio, Neq; huius iudicii veritatem, quę mutari nullo modo pos- test, in volūtate testiū collocari sinā: quę facillime fingi, nullo negotio flecti ac detorqueri potest. Ne diutius teneā) Quia narratio debet esse brevis, si ea fuerit longiuscula auditorū tēdiū effugādū est illis figuris. Sed quid moror? Sed quid verbis opus est? Ne diutius teneam, aliisq; eiusdē generis. So- cietas coitur) id est ineunt societatem de Roscij pecunia, de societate postea scribemus; sed interim attendendū est coire societatem, pro eo quod est am- citiam inire dici. Vt in Philippica secunda, Vtinam Cn. Pompeii cum Cæsa- re societatem nunq; coisses, aut nunq; decreuisses. Antea) id est quū esset proscriptio. Defunctos) id est liberatos. Vt, O tandē magnis pelagi defun- cte periculis. Manceps) Authore Boethio lib. Commentariorum in Topi- ca Ciceronis tertio, Omnes res quę ab alienari possunt, id est quę a nostro ad alterius dominiū trāsire possunt, mancipi dicūtur. Est autē mācipatio ima- ginaria quædam, seruata iuris solennitate, venditio, quod ipsum ius Roma- norum ciuium propriū est. Ea; res ita agitur, adhibitis nō minus q̄ quinq; testibus ciuib; Romanis puberibus, & præterea alio eiusdem conditionis, quilibram æneam teneat, qui appellatur libripens. Is qui macipium acci- pit, æs tenēs ita dicit, Hunc ego hominē ex iure Quiritium meum esse aio. Isq; mihi emptus est hoc ære, æneaq; libra. Deinde ære percutit librā. idq; æs dat ei a quo macipium accipit, quasi precii loco. Manceps igitur hoc lo- co dicitur, qui per hanc iuris solennitatem emit. Al. oqui mācipes sunt pu- blicanorū principes vt ait Alconius. Hois studiosissimi nobilitatis) id est Sex. Roscij patris. Cuius bona mācipari nō oportuit, propterea quod nobi-

Tangit
Tyberim

Cōtinere
viæ.
Inops.
Solitudo.

Negotio
nullo.

Coire so-
cietatem.

Manceps

Propria
prædia.

litatis studiosus, cū L. Sylla senserit, Propria) id est non vītēda, sed vt vulgo dicunt, proprietaria. Iste T. Roscius Magnus. Hęc bona lx.) sexagies scribi debet. Ea quę Prætor imprudente L. Sylla) Prudenter facit Cicero, ne quum dicit contra Chrysogonum, contra L. Syllam, qui tum rerum potitus erat, dicere videretur. Vt enim oratoris est cauere, ne quid dicat, quod causę aduersum sit, ita ne quid salua fide patrociniū dicat, quod sibi nocere possit. Et ea quę præterita sunt) Verbū ordinet, aliud ve quod simile ascribēdum puto. Hęc autem Cicero dicit, vt contēdat L. Syllam negocijs plurimis occupatum esse. Itaque imprudēte eo Chrysogonum & T. Roscios hęc omnia facere. Spectent) id est spem habeant. Distentus) id est occupatus, a distinendo: vel distractus, a distendendo. quāuis distingere & distendere si dicantur, raro dicantur. Respirare libere) Magnam Syllę diligentiam prædicat. Viris enim grauib; reipublicę munus sustinentibus licet aliquando recreare se & reficere. Vt Scipio Africanus maior auctore Cicerone lib. de Officijs tertio requiescens a reipublicę pulcherrimis muneribus, ocium sumebat aliquando, & a cœtu hominum frequentiaque interdum tanquam in portum se & solitudinem recipiebat. Respirare libere) id est, vt vulgo loquuntur, accipere anhelitū ad voluntatē. Est autem hyperbole, quę auctore Quintiliano libro. viii. non in augendo solum fit, sed etiam in diminuēdo. Vt, Vix ossibus hęrent. Et quod Cicero in quodam ioculari libello, Furidum Varro vocat, quę possim mittere funda, Ni tamen occiderit, qua caua funda patet. Hyperbole omnis quāuis fit vltra fidē, esse tamē non debet, vt idem ait, vltra modum. Si aliquid) Ordo est. Neque enim mirum est, si aliquid &c. Si aliquid non animaduertat) id est si quid imprudente eo fiat. Occupationem eius obseruent) id est inspiciant, & vt vulgo dicūt, diligēter custodiant, & speculentur, quando sit occupatus. Tempusque aucupetur) id est peragendī sui negocij opportunitatem capient, quod L. Sylla ab occupationibus libere agere non possent. Despexerit) id est non aspexerit non animaduertent. De autem hoc loco priuatiua particula est.

Respirare
libere.
Hyperbole.

Aucupari
tempus.
Despicere

Chrysogonus
libertus
erat Syllæ

libertus

Perditus
luctu.

Huc accedit, q̄ quis ille felix sit, sicut est, tamen in tanta felicitate nemo potest esse in magna familia, qui neminem neque seruum neque libertum improbum habeat. Interea iste Titus Roscius vir optim⁹, procurator Chrysogoni, Ameriam venit: in prædia huius inuadit: hunc miserum, luctu perditum, qui nondum etiam paterno funeri iusta soluisset, nudum eicit domo, atq; fociis patriis

diis^{et}que penatib^{us} præcipitem Iudices Sex. exturbat: ipse amplissimę pecunię fit domin^{us}. Qui in sua re fuisset egē-
tissimus, erat (vt fit) insolens in aliena. Multa palam do-
mum suam auferebat, plura clam de medio remouebat,
non pauca suis adiutoribus large effuseque donabat, re-
liqua constituta auctiōe vendebat.

Auctio.

Ille fit felix) L. Sylla quū propter alios multos felices rerū successus, tum
precipue quod Athenas, quib^{us} vi potitus erat, nō euertisset, sed iis percisset
propter egregia studia quę illic vigerāt. L. Lucull^{us}, vt in ei^{us} vita Plutarch^{us}
scribit, felicissimā Syllę se admirari fortunā dixit, quī quū voluisset Athe-
nas seruare, potuerit. Se quoq^{ue} venustū idē Sylla appellabat, vt i ei^{us} vita idē
Plutarchus scribit. In tanta felicitate &c.) Id ita verū est, vt in familia Chri-
sti, quā sibi ipse elegerat, vnus e discipulis. xii. improbus impiusq^{ue} extiterit.

L. Sylla
Felix.

Vir optimus) Ironia est. Luctu perditū) id est, mortē patris misere lugentē.
Iusta em̄ soluisset) id est exequias fecisset. Iusta enim numero tantum plurali
sunt exequiæ, & pōpa funebris. Vt in libro de Legib^{us}. ii. Quid vero ex his, q^{ui}
horum scelerū principes fuerunt: & præter ceteros in religione impij? Nō lo-
lum vita cruciat atq^{ue} dedecore, verū & sepultura ac iustis exequiarū carue-
runt. Itemq^{ue}, Siti dicuntur ii qui cōditi sunt. Nec tamē eorū ante sepulcrū
est, quā iusta facta, & corp^{us} incensum est. Inde collige dici facere & soluere iu-
sta. Iusta funebria dicit T. Liuius lib. j. Nec cēlestes modo ceremonias, sed iu-
sta quoq^{ue} funebria, placādosq^{ue} deos manes, vt idē Pontifex edoceret. Nudū)
id est omni patrimonio spoliātū. Eiecit) Eiecit melius legatur, vt cū verbis
illis conueniat, inuadit, exturbat. Eiecit domo atq^{ue} focis patriis.) Rei indi-
gnitatē auget. Nā, vt ait pro domo sua Cicero, Nihil sanctius, nihil omni re-
ligione munitius, q^{uam} domus vniuscuiusq^{ue} ciuiū. Hic arę sunt, hic foci, hic dii
Penates, hic sacrę religionis ceremonię continentur. Hoc perfugium est ita
sanctum omnibus, vt inde arripi neminē fas sit. Sunt autē dii Penates inti-
marum rerū custodes, siue a penu ducto nomine (Est em̄ omne quę vescunt^{ur}
homines penus) siue ab eo quod penitus insidēt, ex quo etiam penetrales a
poetis vocantur. Author est Cicero in libro de Natura deorum. ij. Authore
Seruio in Cōmentariis, v. & sexto in A. En. Virgilia apud priscos in sua quisq^{ue}
domo sepeliebatur. Hinc ortum vt lares in domibus colerentur. Vnde vm-
bras laruas vocamus. Penates quoq^{ue} domi ex hac consuetudine coli idem
dicit, Diis autē penatibus domorum culmina, vt parietes Ioui Hercio dedi-
cari morem fuisse idem scribit lib. ij. Auctiōe) id est publicā venditiōe,
qua res addici solet ei qui vltimus auxerit precium.

Iusta.

Penates
dii.

Quod Amerinīs vsq; eo vīsum est indignum, vt vrbe to-
 ta fletus gemitusq; fieret. Eteñ multa simul ante oculos
 versabantur: mors hominis florentissimī Sex. Rosciī cru-
 delissima: filii autē eius egestas indignissima: cui de tāto
 patrimonio prædo iste nefarius, ne iter quidem ad sepul-
 crum patrum reliquisset: bonorū emptio, flagitiosa pos-
 sessio, furta, rapinæ, donationes. Nemo erat qui non ar-
 dere omnia mallet, quam videre in Sex. Rosciī viri opti-
 mi atque honestissimī bonis iactantem se ac dominan-
 tem T. Roscium. Itaque Decurionum decretum statim
 fit, vt Decemprimi proficiscātur ad L. Syllam, doceant
 que eum, qui vir Sex. Roscius fuerit: conquerantur de
 istorum scelere & iniuriis: orent, vt & illius mortui fa-
 miam, & filii innocentis fortunas conseruatas velit. At-
 que ipsum decretum quæso cognoscite. **DECRE-
 TVM DECVRIONVM.** Legati in castra veniūt.
 Intelligitur Iudices id quod iam ante dixi, imprudente
 L. Sylla scelera hæc, & flagitia fieri: nam statim Chryso-
 gonus, & ipse ad eos accedit, & homines nobiles allegat
 iis, qui peterent ne ad Syllam adirent, & omnia Chryso-
 gonum quæ vellent, esse facturum pollicerentur. Vsque
 adeo autē ille pertinuerat, vt mori mallet, quam de his
 rebus Syllam doceri. Homines antiqui, qui ex sua natu-
 ra cæteros fingerent, cum ille confirmaret, sese nomen
 Sex. Rosciī de tabulis exempturum, prædia vacua filio
 traditurum: cumque ita id futurum T. Roscius Capito
 qui in. X. Legatis erat, appromitteret, crediderūt, Ame-
 riam re inorata reuerterunt.

Decreti
 in ora

U. i. i. e. e. p. p.
 patris in h. p. p. p.
 p. p. i. n. o. m. i. n. i.
 u. p. i. e. r. i. t. u. m.
 C. i. i. t. e.
 u. i. s. a.

Locut. de
 Aug. i. a. c.
 et aut. f. p. p.

Antiqui
 homines.

X. nouito +

Fletus gemitusque) Ex Amerinorum dolore facinoris aduersariorū atrocitatem auget. Qua ratione ab aduersarijs iudices auertit, eosq; Sex. Roscio conciliat. Qui non ardere omnia mallet) Vt qui permagna rei alicui⁹ cupiditate tenentur, magnum aliquod incommodū etiam publicū exoptant, modo id quod tantopere cupiūt assequantur. Varro de vita po. Rom. vt est apud Marcellū, Tanta porro inuasit cupiditas honorū plerique, vt vel cœlū ruere, modo magistratum adipiscantur exoptent. Ita qui odiosam aliquam rē maxime auersantur, magnum aliquod exitium etiam publicum videre malunt, quam quod tanto odio auersantur. Qui non ardere omnia mallet. Melius hoc modo legitur, q̄ quo modo scriptum inuenio apud Iulium Rufinianum in libro de figuris. Pathopœia, inquit, el odio, vel iracundia, vel misericordia commouetur. Virgilius, At domus interior gemitu misero q̄ tumultu miscetur. Cicero pro Roscio, Nemo erat qui non ardere illa omnia mallet, q̄ videre in Sex. Roscij bonis dominantem &c. Decurionum) id est Senatorum Amerinæ. Vt decemprimi) id est decem municipes Amerini primarii homines. Ex T. Lilio permultis in locis cognosci facile potest fuisse morem Romanum vt decem Legati mitterentur, nonnūq̄ tamen tres mittebantur, sed rarius. Illius mortui famam) Nam eius nomē in proscriptionum tabulas Chrysogonus retulerat. Ipsum decretū Decurionū) Quia narratio breuis esse debet, in ea nec testes interrogari, nec quicquam recitari licet. Quod igitur hoc loco fecit Cicero, id ab eodem loco alio factū vix inuenias; a Demosthene & cæteris Græcis, perq̄ frequēter. Erant autem ad hoc publice instituti qui decreta dum iuberentur recitarent, atque ita illis maior fides q̄ si ab oratore aduocato recitarētur, habebatur: quocirca ab alio legebantur. Allegat) scilicet mittit. De his rebus Syllā doceri) Attende dici, de his rebus doceri. Homines antiqui) id est viri boni & simplices, quales antiqui fuisse existimantur. Qui ex sua natura cæteros fingerent) id est qui ceteros fallaces & malitiosos esse non putarent, quales se nō esse scirent. Confirmaret) id est affirmaret. Nomen Sex. Roscij de tabulis exempturum) id est deleturum & obliteraturum. Nam in tabulas proscriptionum Sex. Roscium Chrysogonus scribendum curauerat, postq̄ occisum eum audiuerat, vt bonis eius liberius ipse frueretur. Eximere nomen de tabulis dicit, quemadmodum in libro de Oratore secundo eximere ex ærarijs quod est multam condonare, & vt vulgo dicunt, quittare. Is enim qui te ex ærarijs exemit, lustrum condidit. Prædia vacua) id est ex quibus decedere iusserit eos, qui in ea suo nomine inuaseraut. In decem Legatis) id est vn⁹ ex decem Legatis. Adpromitteret) id est valde promitteret. Inorata re) id est non orata, non obito munere legationis. No. Marcellus docens Ennium dixisse regredere pro reuocare, illud ex eo citat, Quo nunc incerta re at que inorata gradum regredere conare?

Legatorū
numerus.

Docere de
rebus.

Antiqui
homines.

Eximere
nomē de
tabulis.

Adpromitte-
tere.

Inorata
res.

Procrasti
narc.

Ac primo re differre quotidie, ac procrastinare isti ceperunt: deinde aliquanto lentius nihil agere, atque deludere: postremo (id quod facile intellectum est) insidias vite huiusce Sex. Roscii parare, neque sese arbitrari posse diuti⁹ alienam pecuniam domino incolumi obtinere. Quod is simulatque sensit, de amicorum cognatorumque sententia Romam confugit, & sese ad Cæciliam Nepotis filiam, quam honoris causa nomino, contulit, qua pater usus erat plurimum. In qua muliere Iudices etiam nunc, id quod omnes semper existimauerunt, quasi exempli causa vestigia antiqui officii remanent. Ea Sex. Roscium inopem, eiectionem domo atque expulsum ex suis bonis, fugientem latronum tela & minas, recepit domum: hospitique oppresso iam, desperatoque ab omnibus, opitulata est. Eius virtute, fide, diligentia factum est, ut hic potius vivus in reds, quam occisus in proscriptos referretur. Nam postquam isti intellexerunt summa diligentia vitam Sex. Roscii custodiri, neque sibi ullam cædis faciundæ potestatem dari, consilium ceperunt plenum sceleris, & audaciæ, ut nomen huius de parricidio deferrent, ut ad eam rem aliquem accusatorem veterem compararent, qui de ea re posset dicere aliquid, in qua re nulla subesset suspicio. denique ut quoniam crimine non poterant, tempore ipso pugnaret. Ita loqui homines, quod iudicia radiu facta non essent, condemnari eum oportere, qui primus in iudicium adductus esset. Huic autem patronos propter Chrysogoni gratiam defuturos. De bonorum venditione, & ista societate verbum esse facturum neminem. Ipso nomine parricidii, & atrocitate criminis, fore, ut hic nullo negotio tolleretur, cum ab nullo

defensus esset. Hoc consilio atque adeo hac amentia impulsus, quem ipsi cum cuperent, non potuerunt occidere, cum iugulandum vobis tradiderunt.

Procrastinare) id est de die in diem differre. Qua in re hoc loco dici & manifestum est. Vt Actione in C. Verrem. vi. Res non procrastinat. Et. vii. Iste non procrastinat, aduocat amicos statim, querit ex his sigillatim quot quisque nauas habuerit. Actione quarta, Ita illi non procrastinat, Sthenium statim educunt, aiunt ab eo literas esse corruptas. His in locis non procrastinare dicit, pro eo quod est non expectare ad diem crastinum. Aliquanto lentius) id est non de die in diem, sed tertio, quarto, quinto, &c. quoque die differre. Deludere) Sex. Roscium. De amicorum cognatorumque sententia) Vt re fecisse prudenter videatur adolescens non de sua, quia in adolescentia non cadit prudentia, sed de amicorum propinquorumque sententia. Ad Ceciliam Nepotis filiam) Hanc Ceciliam Balearis filiam Nepotis sororem postea dicit Cicero. Eam autem ex Metellorum familia esse nomen ipsius ostendit. Cæcili enim Metelli appellati sunt. & foeminas appellari solitas ex nomine familiae, quod proximū sequeretur prænomen alibi scripsimus. Nepos autem etiam cognomen est, hinc Cornelius nepos, hinc Q. Metellus Nepos, cuius meminit Plutarchus in vita Ciceronis. Quasi exempli causa) Antiquos fuisse meliores multis scriptorum monumentis comprobatum est. Id quo verius esse cognoscatur, aliqui sunt viri optimi, qui possunt esse causae exempli antiquae illius virtutis. Quam occisus in proscriptis) Vt Sex. Roscius pater postquam occisus est, in proscriptorum tabulas relatus est. Veterem) id est callidum veteratorem, & malitiam exercitatum.

Qui de ea re &c.) Qui causam omni suspitione caret, suspitione possit implere, & facere verisimile a Sex. Roscio patrem occisum esse. Ita loqui homines) id est Roscii aduersarii loquebantur. Non quod ita eos locutos sciat Cicero, sed eos ita locutos verisimile est. Quod iudicia tardius facta non essent) Lenim Sylla iudicandi potestatem ademit equitibus Romanis, eamque Senatoribus concessit, postquam tempus ordinare coepit. Quid primum querat) Illud aliquando fit in fine narrationis, ut velut indignitate & atrocitate rei quam narramus ex ordine recto depulsi exclamemus ad indignitatem rei & atrocitatem augendam, ut hoc loco fecit Cicero. Vt idem fecit pro A. Cluentio circa nuptias Salliae, O mulieris scelus incredibile, & praeter hanc vnam in omni vita inauditum. O libidinem effrenatam, & indomitam: O audaciam singularem, &c. Hanc exclamationem Quintilianus libro quarto appellat egressionem. In fine huiusmodi narrationis non dicitur quid conueniat cum reo, sed de quo controuersia sit.

Procrastinare.

Cecilia.
Foeminarum
noia.
Nepos.

Quid primum querar? aut vnde potissimum exordiar Iudices? aut quod, aut a quibus auxiliū petam? Deorum ne immortalium? populi ne Romani? vestram ne, qui summam potestatem habetis, hoc tempore fidem implorem? Pater occisus nefarie, domus obseffa, ab inimicis bona adēpta, possessio direpta: filii vita infesta, sepe ferro atq; infidiis appetita. quid ab his tot maleficiis sceleris abesse videtur? tamen hęc aliis nefariis cumulant, atq; adaugent. Crimen incredibile confingūt, testes in hūc & accusatores huiusce pecunia comparant. hanc cōditionem misero ferunt Roscio, vt optet, vtrū malit cernices dare, an insutus in culeum supplicium parricidarum per summū dedecus vitam amittere. Patronos huic defuturos putauerunt, defunt. Qui libere dicat, qui cum fide defendat, id quod in hac causa est satis, quoniam quidem suscepi, non deest profecto Iudices. Et forsitan in suscipiēda causa temere impulsus adolescētia fecerim: quoniam quidem semel suscepi, licet Hercules vndique omnes in me terrores, periculaque impendeant omnia, succurram atque subibo. Certum est, deliberatumque, quæ ad causam pertinere arbitror, omnia non modo dicere, verum etiam libenter, audacter, libereque dicere. Nulla res tāta existat Iudices, vt possit vim mihi maiorem adhibere metus, q̄ fides. Etenim quis tam dissoluto animo est, qui hęc cū videat, tacere ac negligere possit? patrem meum, cum proscriptus non esset, iugulastis: occisum in proscriptorum numerum retulistis, me domo mea per vim expulistis, patrimonium meum possidetis. quid vultis amplius? etiam ne ad subsellia cum ferro atq; telis venistis, vt hic aut iu-

f. via et f. d. i. q.
vitarū appetit

A. q. u. p. e. m. i.
m. p. r. a. t. e.

pp. la. n. i. p. a. r. i.
n. d. a. r. u.

Cōparāt
accusato:
res pecu:
nia.

guletis aut condemnetis Sex. Roscium? Hominem longe audacissimū nuper habuimus in ciuitate C. Fimbriā: &, quod inter omnes constat, nisi inter eos qui ipsi quoque infaniunt, infanissimum.

Fimbria:
Q. Scæuolus
laus.

Quid primū querar? Dubitatio est, quæ aliquam fidē veritatis affert, quū simulamus querere nos, vnde incipiendū, vbi definēdum, quid potissimum dicendum, an omnino dicendū sit. vt pro A. Cluentio, Equidē quod ad me attinet, quo me vertam nescio. Negem fuisse illam infamiā iudicii corrupti? negem illam rem agitatam in cōcionibus iactatam in iudiciis, cōmemoratam in Senatu? &c. Fidem) id est auxilium. Pater occisus nefarie. Per capita repetit quæ narrauit. vt turba valeat, quæ dispersa min⁹ mouere videbantur, singula verbis atrociorib⁹ amplificat. Possessa direpta) In codicib⁹ aliis melius scriptum mihi videt, possessio direpta. Vita infesta) id est vitæ Sex. Roscii malum impendet. Infestum em̄ actiue dici & passiue scribit A. Gellius lib. ix. tam pro eo qui malum infert cuiuspiam, q̄ contra, pro eo cui aliunde malum impendet. Appetita) id est valde & diligenter petita. Quid ab his tot maleficiis) Artificiosum illud est, vt quū rem amplificam⁹, vbi ea videbitur maxima, quæram⁹ quid ei accedere possit. significantes eā maiore esse nō posse: postea aliud adiungamus, quo eam maiore efficiamus. Ferunt) id est offerunt. Roscio) Magno. Vitam amittere) Vt pro Milone. Qua in turba C. Vibienus Senator vir optimus cū hoc quum esset vna ita est muti latus, vt vitam amiserit. Amittere valetudinem idem dicit lib. Epistolarū familiarium. ix. Ipse melior fio valetudine, quam intermissis exercitatiōib⁹ amiseram. Quā fides) patrociniū suscepti. Dissoluto) id est ignauo & desidioso. Patrem meum quum proscriptus nō esset) Quod litigatoris personam induat, magis mouet affectus. Hominem longe audacissimū) T. Liui⁹ dicit lib. lxxxii. vltim⁹ audaciæ hoīem fuisse C. Fimbriā. De morte Scæuolæ huic & Appiano cum Cicerone non cōuenit. Quum em̄ C. Marius filius Præneste a L. Sylla obsideretur, desperatis reb⁹, vt hostes occideret, ad Brutum Prætorē mittit, vt Senatū velut alia ex causā cōuocet, suosq; inimicos interficiat. P. igitur Antistium, Papyrium Carbonem, alterū in ipso Senatu, L. Domitium effugientē in Curia exitu, Mutium Scæuolam Font. Max. in vestibulo Vestæ, quo confugerat Brutus interfecit, vt ait Appianus lib. de bellis Civilibus primo. T. vero Liuius lib. lxxxvi. a L. Domitio Prætorē nō a Bruto Marii iussu hos dicit interfectos. Sed Ciceronis sententia sequenda est, qui non multo ante Scæuolæ operam dederat.

Amittē
reſ vitæ &
valetudi-
nem.

Scæuolæ
mors.

Q. Sca
Lau

2 huc
man

15 m
11 of xpo

Is cum curasset in funere C. Marii, vt Q. Scauola vul
neraretur, vir sanctissimus atq; ornatissimus nostrae ci
uitatis: de cuius laude neq; hic locus est vt multa dicant
tur, neq; plura tamen dici possunt, quam popul⁹ Roma
nus memoria retinet, diem Scauolae dixit, posteaquam
comperit eum posse viuere. Cum ab eo quaereretur, quid
tandem accusaturus esset eum, quē pro dignitate ne lau
dare quidem quisquam satis cōmode posset: aiunt homi
nem (vt erat furiosus) respondisse, Quod non totum te
lum corpore recepisset. Quo populus Romanus nihil
vidit indignius, nisi eiusdem viri mortem. quae tantum
potuit, vt omēs ciues suos perdiderit & affligerit. Quos
quia seruare per compositionem volebat, ipse ab his in
terempus est. Est ne hoc illi dicto atq; facto Embriae nō
simillimum? Accusatis Sex. Roscium. Quid ita? quia de
manibus vestris effugit: quia se occidi passus non est.
Illud quia in Scauola factum est, magis indignum vide
tur: hoc, quia fit a Chrysogono, non est ferendum. Nam
per deos immortales, quid est in hac causa quod defen
sionis indigeat? qui locus ingenium patroni requirit: aut
oratoris eloquentiam magnopere desiderat? Totam cau
sam Iudices explicemus, atq; ante oculos expositam con
sideremus. Ita facillime quae res totū iudiciū cōtineāt,
& quibus de reb⁹ nos dicere oporteat, & quid vōs sequi
conueniat, intelligetis. Tres sunt res quātum existimare
possum, quae obstant hoc tempore Sex. Roscio, crimen
aduersariorum, & audacia, & potentia. Criminis confi
ctiōnem accusator Erucius suscepit: audaciae partes Ro
scii sibi poposcerunt: Chrysogonus autem is, qui pluri

num potest, potentia pugnare. De hisce omnibus rebus me dicere oportere intelligo. Quid igitur est? non eodem modo de omnibus. Ideo quod prima illa res ad meum officium pertinet, duas autem reliquas vobis populus Romanus imposuit.

Eum posse vivere id est vulnus mortiferum non esse. Quod non totum telum &c, id est quod satis alte vulneratus non esset. Telum receperat) Ut in libro Tusculanarum Questionum secundo, Quis quum decubuisset, ferum recipere iussus, collum contraxit. Quae tantum potuit) Id illam habet ut arbitror sententiam, Q. Scaevola inter Syllam eiusque inimicos seditiones civiles componere conabatur, C. Marius Scaevolam omnemque nobilitatem odio Syllae curavit interficiendam. Id Sylla ut videretur, omnes inimicos suos, quique eis fauissent e medio sustulit. Per compositionem) id est per concordiam, & inter eos componendo. Componere enim est lites & concordias sedare. Virg. in Buc. Non nostrum inter vos tantas componere lites. Quod defensionis indigeat) Priscianus libro. xviii. praecipiens a Latinis dici indigeo illius rei, illam rem, & illa re, hunc Ciceronis locum citat. Ostendit autem Cicero hoc crimen ab adversariis ita confictum esse, ut a patrono etiam minus ingenioso & eloquente facile defendi possit. Totam causam iudices explicemus) Factis narratione & egressionem ad probationes accedere se significat, quo attentiores faciat iudices. Quid vos sequi) in ferenda sententia scilicet. Tres sunt res) Partitio est, quam partem orationis esse Quintilianus negat. Ea autem usus Cicero raro est, nisi hoc loco, & pro Aulo Cluentio, & pro L. Murena. Eius autem tres partes fecit, eaque patronus qui accusator uti potest commodius. Roscii) Magnus & Capito. De omnibus) dicam scilicet. Vobis pop. Rom. Imposuit) significare videtur L. Syllam quibus rerum potitus esset, po. Romano id reliquisse, ut ab eo iudicandi potestatem iudices, quos ipse constituit, haberent: utque legibus populi Romani ipsi iudicarent. Ut pro A. Cluentio, Hanc, inquit, legem ne quis iudicio circumveniretur. C. Gracchus tulit. Eam legem pro plebe non in plebem tulit. Postea L. Sylla homo a populi causa remotissimus, tamen cum eius rei quaestione hac ipsa lege constitueret, qua vos hoc tempore iudicatis, populum Romanum quem ab hoc genere liberum acceperat, alligare nouo quaestione genere ausus non est. Ut igitur populum Romanum alligare hoc nouo quaestione genere ausus non est Sylla, ita id reliquisse videtur ut a populo Romano iudices potestatem iudicandi haberet.

Recipere telum.

Componere.

Particidii
immanitas.

Ego crimen oportet diluā: vos & audaciā resistere, & ho-
minum eiusmodi perniciosam atq; intolerandam poten-
tiam primo quoque tempore extinguere atque opprime-
re debetis. Occidisse patrem Sextus Roscius arguitur.
Scelestum dii immortales ac nefarium facinus, atq; eius-
modi, quo vno maleficio scelera omnia complexa esse vi-
deantur. Etenim si id quod præclare a sapientibus dici-
tur, Vultu sepe læditur pietas, quod supplicium satis acre
reperietur in eum, qui mortem obtulerit parenti: pro quo
mori ipsum, si res postularet, iura diuina atque humana
cogebant. In hoc tanto, tam atroci, tam singulari malefi-
cio, quod ita raro extitit, ut si quando auditum sit, porten-
ti ac prodigii simile numeretur, quibus tandem te C. Eru-
ci argumentis accusatorem censes uti oportere? nonne &
audaciam eius, qui in crimen vocetur, singularem osten-
dere, & mores feros, immanemque naturam, & vitam vi-
tiis flagitiisque omnibus deditam, & denique omnia ad
perniciem profligata atque perdita? quorum tu nihil in
Sextum Roscium, ne obiciendi quidem causa contuli-
sti. Patre occidit Sextus Roscius? Qui homo? Adolescen-
tulus corruptus, & ab hominibus nequam inductus, an-
nos natus magis quadraginta.

Scelestum dii immortales) Auget criminis atrocitatē, ut minus credibi-
le sit tantum crimē a Roscio admissum esse. Idē postea facit amplius. Comple-
xi) Priscianus libro. ix. præcipiens a verbis deponētibus participia præteri-
ti tēporis ducta accipi etiā passiuē, hunc locū Ciceronis citat. Vultu sepe
læditur pietas) Vultus a mēte fingitur, ut ait Cice. libro Tusculanarum que-
stionū tertio. Estq; vultus, ut idem in Pisonē ait, sermo quidā mentis taci-
tus. Qui igitur in parentes vultu nubilo irato acerbo importuno est, quis
eos neq; dicto neq; facto vllō lædat, is impius est: Qui vero parentes pulsat

aut necat impius maxime est. Acre) id est acerbum & vehemens. Mortem Offerre
 obtulerit parēti) id est parentē necauerit. Vt paulopost, Illud incredibile est, mortem.

mortem oblatam esse patri a filio. Portenti ac prodigii) Portenta & prodigia contingunt rarissime, eaquē quum contingunt, saepe rem malam portentunt. Itaque ostenta portēta monstra prodigia appellata esse Cicero dicit lib. de Diuinatione primo, quod ostendunt, portendūt, monstrāt, prēdicūt. Nōne & audaciam) Illud artificiosum est, quia nemo repēte fit malus ut ait Quintil. crimen magis verisimile faciemus si ostendamus aduersariū alias idē crimen, aut simile, cōmisisse, si mores ei⁹ & vitam antea tam huiusmodi fuisse dicamus, ut ab eo nō absit criminis huius suspicio. Nōne & audaciam ei⁹)

Ut sit argumentum a natura animi. In crimen) id est in criminosum iudicium. Profligata) id est ad perniciem interitumque deducta. Profligare enim ab affligendo inclinātū prodigere est & deperdere. Inde profligatas res quasi proficatas & deperditas appellare solēt ii qui diligenter loquunt, ut est apud A.

Profligare.
re.

Gellium cap. v. lib. xv. quo eodem in loco negat aedificia, templa, aliaque fere multa, quae prope absoluta sint & affecta, dici profligata. In ea re in qua dicit Gellius persēpe dicitur. M. Caeli⁹ apud Quintilianū libro quarto, Ipsum offendunt temulēto sopore profligatum. Cicero lib. de Oratore tertio, Neque vero esse mirandū si quum suis consiliis rem publicam profligasset, cōsiliū Senatus a republica repudiaret. Idē pro P. Sestio, Disputauit etiā multa prudenter, ita de me illum amentissimū & profligatissimum hostem pudoris & pudicitiae scripsisse quē scripserat. Actione in Verrē secunda, Usque eo Senatoria iudicia perditā profligataque esse arbitrabā. Hunc locū enarrans Asconius, Prius, inquit, voluit esse profligata quā perditā. Nam perditum quod inueniri non potest, profligatum quod potest. In hanc sententiam inductum esse Asconium arbitror, quod profligatū postposuerit Cicero. Orationē autem crescere debere tradunt scriptores artiū. Sed alibi Ciceronē postposuisse attendimus. Ut pro C. Rabirio, Nemo est, inquam, inuētus tam profligatus, tam perditus, tam ab omni nō modo honestate, sed etiā simulatione honestatis relictus, qui se in Capitolio fuisse cū Saturnino fateretur. Sed in qua significatione A. Gellius negat, in ea Cicero dixit in libro Tusculanarum quaestionū quinto. Atqui si ita est, profligata iam haec, & pene ad exitū adducta quaestio est. Obliciendi) id est maledicti. Maledicta enim praeter crimen id, quod causae propriū, oblici solita esse, alio loco diximus. Adolefcētulus) Hoc dicit Cicero, non quod ita sit, sed tanquam quod Erucius dicere debuerit, ut crimen parricidii esset credibile. Magis quadraginta) Plus amplius & magis ita adiungūtur a doctis nominibus numeralibus ut vulgus solet & magis adiungere quam. Plus millies audui. Imperiti dicerent plusque millies. De hoc dicendi genere alio loco plura scribemus.

Plus ampli⁹
& magis
cū numeralibus.

Verus videlicet sicarius, homo audax, & sepe in eade ver
 satus: at hoc ab accusatore ne dici quidē audistis. Luxu
 ries igitur hominem nimirū, & æris alieni magnitudo,
 & indomitæ animi cupiditates, ad hoc scel⁹ impulerūt.
 De luxuria purgavit Erucius, cum dixit, hunc ne in con
 uiuiō quidē vllō fere interfuisse, nihil autem vnq̄ debuit,
 Cupiditates porro quæ possunt esse in eo, q̄ (vt ipse ac
 cusator obiecit) ruri semper habitavit, & in agro colen
 do vixerit: quæ vita maxime disiuncta a cupiditate, & cū
 officio coniuncta. Quæ res igitur tantum istum furorem
 Sex. Roscio obiecit? Patri inquit non placebat. Patri non
 placebat: quam ob causam? Necesse est enim eam quoq̄
 iustam & magnam & perspicuam fuisse. Nam vt illud
 incredibile est, mortem oblatam esse patri a filio, sine plu
 rimis & maximis causis, sic hoc verisimile non est, odio
 fuisse parenti filium sine causis multis, & magnis, & ne
 cessariis. Rursus igitur eodem reuertamur, & queram⁹,
 quæ tāta vitia fuerint in vnico filio, quare is patri displi
 ceret. At perspicuum est, nullum fuisse. Pater igitur a
 mens: qui odisset eum sine causa, quem procrearat. At is
 quidem fuit omnium constantissimus. Ergo illud iam
 perspicuum profecto est, si neque amens pater, neque per
 ditus filius fuerit, neque odii causam patri, neque scele
 ris filio fuisse. Nescio inquit quæ causa odii fuerit, fuisse
 odium intelligo: quia antea, cum duos filios haberet, il
 lum alterum, qui mortuus est, secum omni tempore vo
 lebat esse, hūc in prædia rustica relegarat. Quod Erucio
 accidebat in mala nugatoriaque accusatione, idem mihi
 vsu venit in causa optima. Ille quomodo crimē commen

titium confirmaret, non inueniebat: ego res tā leues, qua-
tratione infirmem ac diluam, reperire non possum. Quid toratio
ais Eruci? tot prædia tā pulchra, tam fructuosa Sex. Ros-
cius filio suo relegationis ac supplicii gratia colenda ac
tuenda tradiderat? quid hoc?

Vetus sicarius) Vt ante dixit veterem gladiatorem Sæpe in cæde versa-
tus) id est qui multos occidit, vel in occidendis hominibus sicariorum sæpe
adiutor fuit. Indomitæ animi cupiditates) id est libidines. De luxuria)
Luxuriana diximus nimis magnam rerum abundantiam & sumptū, quas
lis est in vestimentis & in conuiujs. Purgauit) Cauendum est oratori ne
dicat, quod causam suam lædat, aut aduersarii causam adiuuet. In con-
uiuio interfuisse) Interesse conuiuio, & in conuiuio scribimus pro M. Fone-
teio. Nihil autē vnq̄ debuit) Aeris igitur alieni magnitudo eum ad hoc
scelus nō impulit. In eo qui ruri semper habitauit) Multo plura sunt in
vrbe, quam ruri cupiditatum lenocinia. Qui etiā ruri assiduus in opere est,
nul is huiusmodi cupiditatibus mouetur. Itaq̄ apud Lucianū, Cupido quū
deos omnes pene reliquos vulnerauerit, negat se assequi potuisse Dianam,
venationi in syluis & montibus perpetuo intētam, nec vnq̄ ociosam, vt eā
vulneraret. Cū officio) id est cū recte & honeste factis, cū virtute. Officium
enim ab efficiendo dictū, recte factū est, quod scilicet vnicuiq̄ personę con-
gruit. Agricole simplices sunt vrbani. Inde astuti appellati. Nam, vt ait
Asconius in actionē secundā in Verrē, vrbs astu dicitur. Terentius in Eunu-
cho, An in astu venit, id est in vrbe, vt ait Donatus. Virū bonū quum lauda-
bant maiores nostri, inquit Cato de re Rustica, ita laudabāt, bonū agricolā,
bonūq̄ colonū. Romulus, vt ait Dionysius Halicarnaseus libro secūdo, duas
tātum partes ciuibz suis lege concessit, agriculturę & belli gerendī. His em̄
rebus homines fieri tēperatiores, & venerijs rebus, alijsq̄ cupiditatibus mi-
nus obnoxios putabat. Tantū istum furorē) vt patrem necaret. Necesse
est enim eā quoq̄ iustā) Magnum enim quendam amorem inter parētes &
liberos natura genuit, qui sine magna causa dirimi non possit. In vnico
filio) Filius vnicus parenti multo charior est. Si is igitur patrī odio sit, ma-
gnū eius vitium, aut patris amentia esse oportet. Nullū) vitiiū. Fuit cō-
stantissimus) id est non fuit amēs. Tanq̄ id dicat accusator: est autem hic lo-
cus dialogo similis. Sceleris) id est parricidij. Hunc in prædia rustica re-
legarat) Authore Dionysio Halicarnaseo lib. ij. Romul⁹ oēm patrīb⁹ p omē
tēp⁹ vitę in filios potestātē lege dedit, siue coercere, siue verberare, siue victos
rustico opi detinere, siue etiā occidere mallet. Nugatoria) i. ficta & eiui.

Interesse i
conuiuio.

Officium.

Astutus.

Agricultura
laus.

Patris in
filios po-
testas.

Patresfamiliaē, qui liberos habent, praesertim homi-
 nes illius ordinis, ex municipiis rusticanis, nonne opta-
 tissimum sibi putant esse, filios suos rei familiari ma-
 xime seruire? & in praediis colendis operae plurimum
 studiique consumere? An amandarat hunc sic, ut esset
 in agro, ac tantummodo aleretur ad villam? ut com-
 modis omnibus careret? quid si constat, hunc non mo-
 do colendis praediis praefuisse, sed certis fundis patre
 viuo frui solitum esse: tamen ne haec attenta vita & rusti-
 cana, relegatio atque amandatio appellabitur? Vides
 Eruci quantum distet argumentatio tua ab re ipsa, atq;
 a veritate. Quod consuetudine patres faciunt, id quasi
 nouum reprehendis. Quod beneuolentia fit, id odio
 factum criminaris. Quod honoris causa pater filio suo
 concessit, id eum supplicii causa fecisse dicis. Neque
 haec tu non intelligis, sed vsque eo quid arguas, non ha-
 bes, ut non modo tibi contra nos dicendum putes, ve-
 rum etiam contra rerum naturam, contraque consue-
 tudinem hominum, contraque opiniones omnium. At
 enim cum duos filios haberet, alterum a se non dimi-
 tebat, alterum ruri esse patiebatur. Quaeso Eruci ut
 hoc in bonam partem accipias, non enim exprobrandi
 causa, sed commonendi gratia dicam. Si tibi fortuna non
 dedit ut patre certo nascere, ex quo intelligere posses,
 qui animus patrius in liberos esset, at natura certe de-
 dit, ut humanitatis non parum haberes. Eo accessit stu-
 dium doctrinae, ut ne a literis quidem alienus esses.
 Quid tandem tibi videtur (ut ad fabulas veniamus)

Vita at-
 tenta.

† Requid

Patres familiæ) dicuntur etiam patresfamilias, & patresfamiliarum. Homi-
 nes illius ordinis) equestris. Ex municipiis ruficanis) Municipiorum duo
 genera esse significat, vt alia sint vrba, alia rustica. Rei familiari serui-
 re) id est rem familiarem curare & administrare. In prædiis colendis, operæ plu-
 rimū studijq; cōsumere) Vt paulo post, In agris quoq; colendis aliquantū ope-
 re tēporisq; cōsumperint. An amandarat) Amādare hominē est homini
 mādare causā odij vt a nobis alio dīcedat. i. remouere. Nā particula a vel ab
 in cōpositione aliquādo significat ab aliquo. Vt auertere, auferre, asportare.
 Ideo amādare remouere significat. Vt in lib. de Natura Deorū secūdo, Vt in
 ædificiis architecti auertūt ab oculis naribusq; dominorū ea quę profluētia
 necessario tetri essent aliquid habitura, sic natura res similes procul aman-
 dauit a sensibus. Ad villam) id est ad rem rusticā, ad agrū colendū. Certis
 fundis frui) i. certorū fundorū fructus capere. Attēta) i. dura & laboriosa,
 ab attendēdo. Neq; hæc tu nō intelligis) i. tu hæc intelligis. Cōtra nos) i.
 cōtra Rosciū. Cōtra rerū naturā) quod dicas filiū patri odiosum. Cōtra cō-
 suetudinē) Id enim cōsuetudinē patres faciūt, quod quasi nouū reprēhēdis.
 Cōtra opiniones omniū) Id beneuolētiæ causā fieri oēs opinātur, vt libe-
 ros suos patresfamilie colēdis agris præficiāt. At enim) Hoc Erucij dictū Ci-
 cero proponit vt refutet. Dimittebat) Amittere pro dimittere veteres hac
 in re dixisse Donatus scribit: In bonā partē accipias) Ita fere Cicero dicit.
 Boni cōsulas sepius dicūt recetiores. Exprobrādī) i. vituperādī & pbro ver-
 tēdi. Quā in re dicūt a Quintil. lib. tiii. Nihil his nec credibilius fingi, nec ve-
 hemētius exprobrari, nec manifest⁹ ostēdi potest. Aliter exprobrare est col-
 latū in aliquē beneficiū obicere, quod vulgo dicūt reprocare. vt in Andria
 Terētiū, Istęc cōmemoratio, quasi exprobratio est immemoris beneficii. Et in
 pri. de Off. Odiosum est genus hoīm officia exprobrantiū. Fortuna nō de-
 dit) Qd legitimis nuptiis vel cōtra, nascamur, id a fortuna est. Vt patre cer-
 to) i. legitimo matrimōio. Authore Modestino Iurisc. lib. Digest. i. tit. de sta-
 tu hoīm vulgo cōcepti dicūtur qui patrē demonstrare nō possunt, vel q pos-
 sunt qdē, sed cū habēt, quē habere nō licet, q & Spuriū appellātur παρὰ νό-
 μον. Spuriū autē ideo appellātur, quod authore Plutarcho in Problema-
 tis Latini pręnomina nō scribūt integra, sed aut vna litera, vt T. L. M. aut
 duab⁹, vt Cn. aut trib⁹ vt Sex. Seruilius. Est autē Spurius inter ea pręnoia,
 quę duabus literis notātur Sp. quibus ipsdē literis scribūt, quū sine patre di-
 cūt. Hoc igitur errorē fecit, quod sine patre & Spurius ipsdē literis. i. Sp. scribi-
 tur. Nothū q nō sit legitimus, Græci vocāt. Latīnū rei nomē, vt Cato quoq;
 in oratione quadā testat⁹, nō habem⁹: ideoq; vtimur peregrino. Author est
 Quintil. lib. 3. Patre certo nascere) Nasci patre & nasci ex patre dicimus.
 Eo accessit studiū doctrine) Natura & doctrine studiis boni mores cōparant.
 Vt ad fabulas veniam⁹) A fabulis nōnūq; fieri pbatōnē paulo post dicem⁹.

Patresfas-
 milie.
 Cōsume-
 re operā.
 Amādare
 hominē.

In bonā
 partē acci-
 pias.
 Expro-
 brare.

Vulgo cō-
 cepti.
 Spuriū.

Nothus.
 Nasci pa-
 tre & ex
 patre.

F. SYLVIVS IN ORAT. CIC.

senex ille Cælianus minoris facere Eutychum filiū ru-
sticum, q̄ illum alterum Cherestratnm? nam vt opinor
hoc nomine est, alterum in vrbe secum honoris causa ha-
bere: alterū rus supplicii causa relegasse? Quid ad istas
ineptias abis? inquires. quasi vero mihi difficile sit quan-
uis multos nominatim proferre (ne longius abeam) vel
tribuleis, vel vicinōs meos, qui suos liberos, quos pluri-
mi faciunt, agricolas assiduos esse cupiunt. Verum ho-
mines notos sumere odiosum est, cum & illud incertum
sit, velint ne hi sese nominari: & nemo vobis magis no-
tus futurus sit, q̄ est hic Eutychus: & certe ad rem ni-
hil interfit, vtrum hunc ego comicum adolescentem, an
aliquem ex agro Veiente nominem. Etenim hæc confi-
cta arbitror a poetis esse, vt effectos nostros mores in
alienis personis, expressamq; imaginem nostrā vitæ quo-
tidianæ videremus. Age nunc, refer animum sis ad veri-
tatem, & considera non modo in Vmbria, atque in ea vi-
cinitate, sed in his veteribus municipiis, quę studia a pa-
tribus familias maxime laudetur: iam profecto te intelli-
ges inopia criminum, summam laudem Sexto Roscio
vitio & culpæ dedisse. At non modo hoc patrum volun-
tate liberi faciūt, sed permultos & ego noui, & (nisi me
fallit animus) vnusquisque vestrum, qui & ipsi incensū
sunt studio, quod ad agrum colendum attinet, vitamque
hanc rusticam, quā tu probro & crimini putas esse oportere,
& honestissimam & suauissimam esse arbitrantur.
Quid censes hunc ipsum Sextum Roscium, quo studio,
& qua intelligentia esse in rusticis rebus: vt ex iis propin-
quis eius hominibus honestissimis audio, non tu in isto

+ Comici fi-
gmenti
causa.

Agricul-
turae laus.

Intellige tu

artificio accusatorio callidior es quam hic in suo. Verū,
vt opinor, quoniam ita Chrysogono videtur, qui huic
nullum prædium reliquit, & artificium obliuiscatur, &
studium deponat, licebit. Quod tamen si miserum & indi-
gnum est, feret tamen æquo animo Iudices, si per vos vi-
tam & famam potest obtinere.

Cæcilianus) quæ Cæcilius comicus inducit. Ad illas ineptias) id est fabu-
las. Quauis) id est quantūvis. Ne longius abeam) id est ne alienos dicam,
vel longinquos. Tribules) id est de mea tribu. Tribules meos, tuos, suos, no-
stros & vestros dicimus, nō contribules, vt alibi scribimus amplius. Vicinos
meos) id est qui Arpino vicini sunt. Assiduus) id est continuus, ab assidēdo.
Nam ab asse dādo assiduus pro locuplete dicit, vt scribit Cicero in Topicis.

Tribulis
& contri-
bulis,

Homines notos fumere odiosum est) id autē ita odiosum est, vt Cicero de
Claris Oratoribus scribens statuisse se dicat, eorū qui viuerēt nominare ne-
minem. Eius consiliū secutus est Quintilian⁹ libro decimo. Ex agro veie-
te) qui est in Etruria. Refer animum sis) Veteres ad leniendum imperium
verbi imperatiui his vocibus utebantur, vt sis sultis sodes &c. vt ante dixi-
mus. Non modo in Vmbria) Vmbriorum gens, vt ait Plinius lib. iiii. anti-
quissima Italiæ existimatur, vt quos Vmbrios a Græcis putent dictos, quod
inundatione terrarum hymbris superfuissent. In Vmbria autē Ameria
est. Vnusquisq; vestrum) nouit. Intelligentia) id est cognitione & sciētia.
Vt in libro de Officiis primo, Illi ipsi doctrinæ studiis & sapientiæ dediti ad
hominum vtilitatem suam sapientiam, prudentiam, intelligentiamq; po-
tissimū conferunt. Idem in tertio, intelligētiam pro prudentia dicit, Nec
ylla perniciēs vitæ maior inueniri potest, quam in malitia simulatio intelli-
gentiæ. Ex iis propinquis) id est cognatis, qui adsunt, vt pro Roscii salute
deprecentur. Hominibus honestissimis) Hoc dicit, quo facilius ijs credatur.
In isto artificio accusatorio callidior es) Odiosum Iudicibus & suspiciosum
aduersarium facit, quod tam callidus artifex sit. Ars enim Iudicibus suspi-
ciosa est, ideo Quintilianus artificiosum censet esse artem occultare ne a Iu-
dicibus deprehendatur. Artificium) id est agri colendi scientiam. Omnis
enim scientia nisi excolatur & exerceatur, eam facile obliuiscimur. Feret ta-
men æquo animo. Ostendit ex comparatione eorum quæ Roscius passurus
sit si damnetur, leuia esse ea quæ alioqui ferenda non essent, quæ æquo ani-
mo feret, si absoluitur.

Sis cū im-
peratiuo.

Intelligē-
tia.

Hoc vero est, quod ferri nō potest, si & in hanc calamitatem venit propter prædiorum bonitatem, & multitudinem. & quod ea studiose coluit: id erit ei maxime fraudi, ut parum miseriae sit, quod aliis coluit, non sibi, nisi etiam quod omnino coluit, criminī fuerit. Næ tu Eruci accusator esses ridiculus, si illis temporibus natus esses, cum ab aratro arcescebantur, qui Consules fierent. Et enim qui præesse agro colendo flagitium putes, profecto illum Attilium, quem sua manu spargentem semen, qui missi erant conuenerunt, hominem turpissimum atque inhonestissimum iudicares. At hercule maiores nostri longe aliter, & de illo, & de ceteris talibus viris existimabant. itaque ex minima tenuissimaque R.P. maximam & florentissimam nobis reliquerunt. suos enim agros studiose colebant, non alienos cupide appetebant. Quibus rebus, & agris, & urbibus, & nationibus, Rempublicam atque hoc Imperium, & Populi Romani nomen auxerunt. Neque ego hæc eo profero, quo conferenda sint cum hisce, de quibus nunc querimus: sed illud intelligatur, cum apud maiores nostros summi viri, clarissimique homines, qui omni tempore ad gubernacula Reipublicæ sedere debebant, tamen in agris quoque colendis aliquantum operæ temporisque consumpserint, ignosci oportere ei homini, qui se fateatur esse rusticum, cum ruri assiduus semper vixerit, cum præsertim nihil esset, quod aut patri gratius, aut sibi iucundius, aut re vera honestius facere posset. Odium igitur acerrimum patris in filium ex hoc opinor ostenditur Eruci, quod hunc ruri esse patiebatur. nunquid est aliud? Immo vero inquit est, nam istum

exheredare in animo habebat. Audio, nūc dicis aliquid,
quod ad rem pertineat.

In hanc calamitatē) vt damnatus vitam & famā amittat. Fraudī) id est vitio, de qua voce alio loco scripsimus. Aliis) id est T. Roscius & Chrysgo-
no. Nae) .i. certe. Si illis temporibus) Argumentū a fictione. Quū ab ara-
tro) Plinius cap. iiii. libri. xviii. scribens Romanos prius paucis agrorū iu-
geribus cōtētos fuisse quod essent fecundi, Quāq; inquit, tāte vbertatis
causa erat; ipsorū tunc manibus Imperatorum colebātur agri, vt fas est cre-
dere. gaudēte terra vomere laureato & triūphali aratore. Siue illi eadē cura
tractabāt semina, qua bella, eademq; diligētia arua disponebāt, qua castra: si-
ue honestis manibus omnia lētius proueniūt, quoniam & curiosius fiūt. Se-
rentē inuenerūt dati honores Seranū vnde cognomē. Aranti quatuor sua
iugera in Vaticano, quae prāta Quintia appellatur, Cincinnato viator attu-
lit Dictaturā: & quicq; vt tradit Norbanus, nudo pienoq; pulueris etiam num-
ore. Cui viator, Vela corpus, inquit, vt proferā Senat⁹ populiq; Romani mā-
data. Talēs tum etiā viatores erant, quibus id ipsum nomē est, subinde ex
agris Senatū ducesq; accerentibus. Illum Attilium) Seruius exponens
illud ex libro Aeneid. vi. Vel te sulco Serane ferentem. Attilius, inquit, qui
dam Senator fuit, qui quum agrū suum coleret, euocatus propter virtutem
meruit Dictaturam. Seranus autem a serēdo dictus est. Attilium Seranum
Aedilem fuisse post secundum bellū Punicū anno ab vrbe condita DLVIII.
Valerius lib. secundo scribit, titulo de institutis antiquis. Sed temporis ra-
tio facit, vt de hoc Attilio non putem hoc loco intelligendum. Paulo em̄
post secundum bellum Punicum corperunt Romani diuitias amare, & agri-
culturam minoris facere. De Attilio Calatino puto intelligendum, qui Dic-
tator fuit in primo bello Punico, vt ait F. Liuius lib. decimo nono. De hoc
autem Valerius lib. iiii. titulo de paupertate, Attiliū, inquit, qui ad eum ac-
cerendum a Senatu missi erant, ad imperium populi Romani suscipien-
dum, semen aspergentem viderunt. Sed illa ruuico opere attritae manus
salutem publicam itabiliuerunt, ingentesq; hostium copias pessunderūt.
Is post triūphū agriculturā repetiuit. Hunc die arbitror, qui Seranus pri-
mus cognominatus sit. Quo cōferenda) id est vt cōferenda, nisi legere ma-
lis, quod conferenda. Querimus) id est quæstio & controuersia est. Illo enim
tempore quo Seranus erat, studium agriculturæ honestius erat. Sedere) id
est manere & expectare. Terētius in Adelphis, An sedere oportuit domi vir-
ginem tam grandē, dū cognatus huc illic veniret, expectantē. Opinor) Iro-
nia est. Nunc dicis aliquid quod ad rem pertineat) Si probaret Erucius Ro-
scium voluisse exheredare filium, ea res parricidii suspitionē asserre posset.

Agri quō
dam fec-
cūdiore.

Attilius
Seranus.

Sedere.

Nam illa opinor tu quoque cōcedis leuia esse atque inepta:
 conuiuia cum patre non inibat: quippe qui ne in oppidū
 quidem nisi perraro veniret, domum suam istum non fe-
 re quisque vocabat: nec mirū, qui neque in vrbe uiueret, neque
 trūse vocaturus esset. Verum hæc quoque tu intelligis es-
 se nugatoria. Illud quod cœpimus, videamus, quo certis-
 us argumentum odii reperiri nullo modo potest. Exhæ-
 redare pater filium cogitabat. Mitto quærere, quā de cau-
 sa. quæro qui scias: tamen si te dicere atque enumerare cau-
 sas omneis oportebat: & id erat certi accusatoris officiū,
 qui tanti sceleris argueret, explicare omnia vitia, atque
 peccata filii, quibus incensus parens potuerit animum
 inducere, ut naturam ipsam vinceret, ut amorem illum
 penitus insitum eiceret ex animo, ut denique patrem es-
 se sese obliuisceretur. quæ sine magnis huiusce peccatis
 accidere potuisse non arbitror. Verum cōcedo tibi, ut ea
 prætereas, quæ cum taces, nulla esse concedis. Illum qui-
 dem voluisse exhæredare, certe tu planum facere debes.
 quid ergo affers, quare id factum putemus: vere nihil po-
 tes dicere. finge aliquid saltem commode, ut ne plane vi-
 dearis id facere, quod aperte facis, huius miseri fortunis,
 & horum virorum talium dignitati illudere. Exhæreda-
 re filium voluit. quā ob causam: nescio. exhæredauit ne-
 quid. quis prohibuit: cogitabat. cogitabat: cui dixit: nemi-
 ni. Quid est aliud iudicio, ac legibus, ac maiestate vestra
 abuti ad quæstum atque ad libidinem, nisi hoc modo accu-
 sare: atque id obicere, quod planum facere non modo
 non possis, verum ne coneris quidem? Nemo nostrum
 est Eruci, quin sciat tibi inimicitias cum Sex, Roscio nul-

C. un. x. c. i. v.

treuocac
 turus.

O. patio

quimn iud
 in x. c. i. v.
 in m. m.
 in x. c. i. v.

+ Illudere
 dignitati
 d. alog. i. m. y

las esse, vident omnes qua de causa huic inimicus venias:
sciunt huiusce pecunia te adductum esse.

Illa) sequētia, q̄ cum patre conuiuiā non inibat, q̄ domum suam istum nemo vocabat, quę obiecta Erucius non probauit. Ea tamen Cicero purgat leuiter Conuiuiā non inibat) id est non conuiuabatur. Vt in L. Pisonē, Cō- uuiuium publicum non dignitatis causa inibit, nisi forte vt cum P. Clodio, hoc est, compotoribus suis cœnet. Inire epulas idem dicit, libro de Legibus secundo, Sequebatur epulæ, quas inirent propinqui coronati. In oppidum) id est Larinum. Ne Romā intelligas. Negat Valla libro quarto Romā esse oppidum. Qui ne in oppidum quidem) Sex. Roscius tanta colēdi agri vo- luptate capiebatur, vt Larinum nisi perraro nunquam veniret. Neq̄ rure) id est ex rure quisq̄ scilicet vocaturus esset. Nugatoria) id est leuia & ficta.

Inire con-
uiuia.

Odij) filij in patrē. Mitto quærere &c) Occupatio est. Enumerare causas oēs oportebat. In quæstione, cui? stat? cōiecturalis est, causa valet plurimū, vt ostēdamus causam, quæ ad maleficiū impulerit: vel defendēdo, nullā fuisse causam cur reus faceret, aut potius fuisse cur non faceret dicamus. Animū inducere) Inducere animum est animo suo persuadere quod sit difficile du- rum aut immane. Inducere animū & inducere in animū dicim? Terentius in Eunuchō, Qui huic animū assentari induxeris, Est flamma te petere cibū posse arbitror. Idem in Hecyra, Ego nūq̄ credidi Fore, vt hac ille viua posset animū inducere, Vxorē habere. Itēq̄, Leuia sunt hæc, quæ tu pergrauia esse in animū induxti tuum. Penitus insitum) id est naturalē. Patrem esse) Pa- tris enim hēreditas filio iure obuēnit Huiusce) Roscij filij. Quę cum ta- ces) Ipsa enim taciturnitas pro consensu est. Illudere) id est deridere ludi- brium & cōtumeliā asferre. Dicimus autem illudo dignitati dignitatē in di- gnitatē, & in dignitate. Virgilius in secundo Aeneid. Certantq̄ illudere ca- pto. Terentius in Andria, Adeo vobis videmur idonei, in quibus sic illu- datis? Idē in Heautontimor. Dignā me putas quā illudas? Idē in Phormio- ne. Statim superbe illuditis me? Cicero libro de Oratore tertio, Quæ quū di- xisset, in Albutium illudens, ne a me quidē abstinuī. Idem pro domo sua, Hic nō illudit authoritati horū omniū, qui adsunt summorū virorum. Iu- dicio abuti ad quæstū) id est iudcū sententiam ad suum quæstū conuertere.

Inducere
animum
& in ani-
mum.

illudo di-
gnitati, di-
gnitatē,
in digni-
tatē & di-
gnitate.

Ad libidinē) id est ad voluptatē, & vt vulgo dicunt, ad placitum. Inimī- citias cum sexto Roscio nullas esse) Inimicitij homines aliquando ad accu- sandum adducuntur. Vt Marcum Cēlium patris inimicum Attacinus accu- sauit. Inimicus) id est accusator. Huiusce pecunia) Ad iudicium misericor- diam Sextum Roscium, & in odium C. Erucium adducit.

†Mēmiā.
Accusa-
torū vti-
litas.

Abesse a
culpā

Canum
munus.
Signifi-
care.

Natura
canū

Quid ergo est? ita tamen quæstus te cupidum esse oportebat, ut horum existimationē, & legem Remmiam putas res aliquid valere oportere. Accusatores multos esse in civitate utile est, ut metu contineatur audacia. veruntamen hoc ita est utile, ut ne plane illudamur ab accusatoribus. Innocens est quispiam, veruntamen quanquā abest a culpa, suspitione tamen non caret. tametsi miserū est, tamen ei qui hunc accuset, possim aliquo modo ignoscere. Cum enim aliquid habeat quod possit criminose ac suspiciose dicere, aperte ludificari, & calumniari sciens non videatur. Quare facile omnes patimur esse quā plurimos accusatores, quod innocens si accusatus sit, absolui potest: nocēs, nisi accusatus fuerit, condēnari non potest. Utilius est autem absolui innocentem, quam nocentem causam non dicere. Anseribus cibaria publice locantur, & canes aluntur in Capitolio, ut significant si fures venerint. At fures internoscere non possunt, significant tamen, si qui noctu in Capitolium venerint, & quia id est suspiciosum, tametsi bestię sunt, tamen in eam partem potius peccant, quæ est cautior.

Lex Rē-
mia,

Horum) Iudicium. Existimationem) id est bonam, ut dicunt, reputationē. Legem Mēmiam) In codice manu scripto, & in nonnullis codicibus impressis legem Rēmiam lego. Quæ lectio magis placet. Nam libro Digestorum. xlviii, ad Senatusconsultū Tertulianum, calumniatoribus, id est falsa crimina intendentibus poena lege Rēmia irrogatur. Quod igitur Erucius calūniatus sit, Iudicium existimationē & legem Remmiam continere visus est, quod eam nihil valere putaret. Audacia). i. audaces homines. Intellectio est. Ne plane illudamur). i. ne aperte ficto crimine in iudiciū vocemur. Suspitione tamē non caret. Suspicio res certa non est. Vsu sæpe venit, ut ad innocentem suspitio perveniat. Id si ita est, si quis eū accuset, quis id miserum sit, & tamen aliquo modo ignoscipotes. Nec calūniatur qui eū accusat. Aliquid habeat)

id scilicet, unde orta suspitio est. Criminosus (id est, ut vulgo loquuntur, criminosus) Criminosus
 naliter, de qua dictio alio loco diximus. Ludificari, calumniari, & quod paulo se.
 ante dixit illudere in eadem re dicit. Ludere enim fallere est: Ut in primo aenei.
 Vana spe lusit amantem. Ab eo illudere & ludificari facta sunt. A caluendo, id
 est a decipiendo facta est calumnia. Quam nocentem causam non dicere) De im- Muli pu-
 probis hominibus quum sumitur supplicium, eorum exemplo ceteri a peccato niendi.
 detereretur, & improbis hominibus ciuitas purgatur. Itaque ciuitates tum opti-
 megubernari Plato de Philosophia scribit quum nocentes poenas expendunt.
 Anseribus cibaria publice locant) Authore Plutarcho in Problematis Censu Anseru
 fores magistratum ineuntes nihil prius agunt, quam ut sacrorum anserum ci- cibaria lo-
 baria & anseris argentei splendor locent, quod bello Gallico dormientibus cata.
 etiam canibus anseres omnium primi Gallorum in Capitolium ascensum pre-
 senserunt, & clangore vigilas excitauerunt. Authore Plinio lib. x. est anseri vigil
 cura Capitolio testata defenso per id tempus, canum silentio proditis rebus.
 Quamobrem cibaria anserum Censores in primis locant. Authore Plutar-
 cho in vita Camilli Gallis in Capitolium ascendentibus sacri anseres iuxta
 templum Iunonis erant, qui antea copioso cibo alebantur. tunc autem propter
 fumum commeatu inopiam neglecti esuriebant. Et si autem hoc animal natu-
 ra pauidum, sed sensu atque auditu acerrimum. Hi igitur ob inedia vigilantes
 ac tumultuantes statim Gallorum ascensum percipiunt, ac clangore cursuque
 Romanos dormientes excitant. His anseribus in summa inopia cibi Romani
 abstinebant, quia Iunoni sacri erant, ut ait T. Liuius lib. v. Cibaria anserum
 ut hoc loco Cicero appellat, ita alibi hominum cibaria dicit. Ut libro Tuscu-
 lanarum quaestionum secundo, Deinde quis labor, quantus agminis ferre plus
 dimidiati mensis cibaria. Actione in Verrem quarta, Liberaliter ex istius ci-
 bariis tractati non minus acres contra me fuerunt. Actione quinta, Vberiora
 cibaria facta sunt caritate. Itaque, Propter caritatem frumenti, quae fuerat in Ma-
 cedonia permagna ex cibariis pecuniam deportare. Sed cibaria minus deli-
 cata esse arbitror, quamvis cibus etiam delicatis authore Donato prebeat. Inde
 cibarius panis a Cicerone dicitur in libro Tusculanarum disputationum quinto, Cibarius
 panis ater qualis est pastorum & rusticorum. Nec esuriens, inquit, Ptolemeus
 ederat, cui quum peragranti Aegyptum comitibus non consecutis, cibarius in ca-
 sa panis datus esset, nihil visum est illo pane iucundius. Publice) id est impu-
 sa publica. Locantur) Locare cibaria dicit, pro eo quod vulgo dicerent, con- Interno-
 uenire de precio, ut dentur cibaria. Significet) latratu suo. Internoscere, id est scire.
 ab aliis, istis scilicet, qui fures non sunt, discernere. Ut Pacuius de fortuna, Brut-
 tam, quia dignum atque indignum nequeat internoscere. Libro Academicarum
 quaestionum quarto, Ut mater geminos internoscit consuetudine oculorum,
 fictu internoscet, si assueueris. nobis satis est oua illa internoscere. Si qui)
 siue fures, siue alij. Id est suspiciosum) ut fures sunt.

Quid si luce quoque canes latrent, cum deos salutatum alii
 qui venerint, opinor iis crura suffringantur, quod acres sint
 etiam tum cum suspitio nulla sit. Simillima est accusato
 rum ratio. Alii vestrum anseres sunt: qui tantum modo
 clamant, nocere non possunt. Alii canes, qui & latrare &
 mordere possunt. Cibaria vobis preberi videmus: vos au
 tem maxime debetis in eos impetum facere qui meren
 tur, hoc populo gratissimum est. deinde si voletis, etiam
 tum, cum verisimile erit aliquem commisisse, in suspitio
 ne latratote. id quoque concedi potest. Sin autem sic agetis,
 ut arguat is aliquem patrem occidisse, neque dicere possi
 tis aut quare, aut quomodo, ac tantummodo sine suspi
 tione latrabitis, crura quidem vobis nemo suffringet: sed
 si ego hos bene novi, literam illam, cui vos usque eo inimi
 ci estis, ut etiam eas omnes oderitis, ita vehementer ad ca
 put affigetur, ut postea neminem alium nisi fortunas vestras
 accusare possitis. Quid mihi ad defendendum dedisti bo
 ne accusator? quid hisce autem ad suspicandum? Ne ex he
 redaretur veritas est. audio, sed qua de causa vereri debue
 rit, nemo dicit. Habebat pater in animo. planum fac. nihil
 est: non quicum deliberarit, quem certiore fecerit: unde
 istud vobis suspicari in mentem venerit? Cum hoc modo
 accusas Erucium, nonne hoc palam dicis? ego quid acceperim,
 scio: quid dicam, nescio. unum illud spectavi, quod Chryso
 gonus aiebat neminem isti patronum futurum: de bono
 rum emptione, deque ea societate neminem esse, qui ver
 bum facere hoc tempore auderet. hec te opinio falsa in ista
 fraudem impulit, non mehercule verbum fecisses, si tibi
 quemquam responsurum putasses. Operę precium erat, si

animaduertistis Iudices, negligentiam eius in accusando considerare. Credo cum vidisset, qui homines in hisce subsellis sederent, quæsisse, num ille aut ille defensurus esset: de me ne suspicatum quidem, quod antea causam publicam nullam dixerim.

Alii vestrum anseres sunt) vt C. Erucius. Alii canes) vt Titi Roscii & Chryfogonus. Cibaria vobis præberi videmus) Nam Chryfogonus sibi decem prædia retinuit, tria Roscio Capitoni propria dedit. Roscium Magnū suum procuratorem fecit. Erucius ad accusandum pecunia conductus est.

Verisimile) id est suspiciosum. Commisisse) id est deliquisse. Si ego hos bene noui) id est si ego bene cognosco hos iudices. Literā illam) condemnationis, quam A. Sconius Pedianus alibi C. alibi θ esse dicit. C. quod prima sit verbi condemnatio, quod sit prima verbi θωατόω, id est morte multo. Hinc illud Persii est Satyra quarta, Et potis es nigrū vitio præfigere thita. Eas omnes literas iudicum, id est omnia iudicia. Vel eas omnes. Nam odistis literas absolutionis vel ampliacionis metuentes ne Roscius absoluator, aut ne causa eius ampliatur. Odistis autem literam condemnationis, metuētes ne ad caput vestrum affigatur. Neminem alium accusare possitis) Significare videtur, vt calumniatoribus ea quoque poenæ lege Remmia infligatur, vt accusare amplius prohibeantur, qua poena præuicatores & tergiversatores affici Paulus Iurisconsultus dicit libro Digestorum quadragessimooctauo ad S. C. Turpilianum. Nisi fortunas vestras) quod scilicet in hanc poenam incidistis, ob calumniam vestram. Nonne hoc palam dicis) Illud valet ad refellendum aduersarium, vt eius personam inducamus dicentem, quæ ipse cogitet, vt ante diximus. Quid acceperim) id est quam pecuniam, vt Roscium accusarem. Quid acceperim scio, quid dicam nescio) Huiusmodi contrariis in hac oratione sæpe vtitur Cicero. Neminē patronum) id est nullum. Neminem pro nullo sæpe dici alias admonuimus. De honorum) Sex. Roscii. De societate) quam cum Chryfogono Titi Roscii coluerunt. Hoc tempore) L. Sylla dominante. Negligentiam eius in accusando cōsiderare) Nimiam Erucii in accusando negligentiam arguit, vt ostendat accusationem non crimine Sexti Roscii, sed Chryfogoni potentiā nixam esse. Credo quum vidisset) Narratio specialis est. In qua narrat ea non quæ fecerit Erucius, sed fecisse verisimile sit. Qui homines) id est qui oratores.

Posteaq̄ inuenit neminem eorum, qui possunt & solent,
ita negligens esse cœpit, vt cum in mentem veniret ei,
resideret, deinde spatiaretur, nonunquam etiam puerum
vocaret, credo cui cœnam imperaret, prorsus vt vestro
confessu & hoc conuentu pro summa solitudine abutere
tur. Perorauit aliquando, assedit. surrexi ego. respirare
visus est, quod non alius potius diceret. Cœpi dicere.
vsque eo animaduerti Iudices eum iocari, atque alias res
agere, antequam Chryfogonum nominauī: quem simul
atque attigi, statim homo se erexit, mirari visus est, in
tellexi quid eum pupugisset, iterum ac tertio nominauī.
Postea homines cursare vltro & citro non destiterūt, cre
do qui Chryfogono nunciarent, esse aliquem in ciuitate,
qui contra voluntatem eius dicere auderet: aliter causam
agi, atque ille existimaret: aperiri bonorum emptionem,
vexari pessime societatem, gratiam potentiamq̄ eius ne
gligi, Iudices diligenter attendere, populo rem indi
gnam videri. Quæ quoniam te fefellerunt Eruci, quoni
amq̄ vides versa esse omnia, causam pro Sexto Roscio si
non commode, at libere dici: quem dedi putabas, defen
di intelligis: quos tradituros sperabas, vides iudicare:
restituē nobis aliquando veterem tuam illam callidita
tem atque prudentiam: confitere huc ea spe venisse, q̄
putares hic latrocinium, non iudicium futurum. De par
ricidio causa dicitur. Ratio ab accusatore reddita non
est, quam ob causam pater filius occiderit. Quod in mi
nimis innoxis, & in his leuiorib⁹ peccatis, quæ magis cre
bra, & iam prope quotidiana sunt, maxime & primum
quæritur, quæ causa maleficii fuerit, id Erucius in par

+ prudentia
sympliciter

Innoxis.

qui rem vidit, certus testis est: qui audiuit, incertus. Itaque auctiore Plauto, Pluris est testis oculatus vnus, quam auriti decem. Nam qui viderūt plane sciunt: qui audiuerunt, audita dicunt. Accusatoris ingenio) qui accusatio- nem atificiose composuit, criminisq; ingeniose probauit.

Cum multa antea commissā maleficiā, tum^{us} vita hominis perditissima, tum singularis audaciā ostendatur necesse est: neque audaciā solum, sed summus furor atque amen- tia. Hæc cum sint omnia, tamen extent oportet expressa sceleris vestigiā. vbi, qua ratione, per quos, quo tempo- re, maleficiū sit admissum. Quæ nisi multa & manifes- ta sunt, profecto res tam scelestā, tam atrox, tam nefaria credi non potest. Magna est enim vis humanitatis, mul- tum valet communiō sanguinis, reclamitat istiusmodi suspicionibus ipsa natura: portentum atque monstrum certissimum est, esse aliquē humana specie & figura, qui tantum immanitate bestias vicerit, vt propter quos hāc suauissimā lucem aspexerit, eos indignissime luce pri- uarit: cum etiam feras inter sese partus, atque educa- tio, & natura ipsa conciliet. Non ita multis ante annis aiunt Titum Clœlium quandam Tarracinensem homi- nem non oblitum, cum cœnatus cubitum in idem con- clauē cum duobus adolescentibus filiis isset, inuentū esse mane iugulatum. Cum neq; seruus quisquam reperiret, neque liber, ad quem ea suspiciō pertineret: id ætatis au- tem duo filii propter cubantes, ne sensisse quidem se dice- rent, nomina filiorum de parricidio delata sunt. Quid po- terat: sane suspiciosum, neutrum ne sensisse: ausum autem esse quenquam se in id cōclauē committere: eo potissimū tempore, cum ibidem essent duo adolescentes filii, qui &

sentire & defendere facile possent: erat porro nemo in
 quē ea suspitio cōueniret. tamen cū planu iudiciis esset
 factum, aperto ostio dormientes eos repertos esse iudī-
 cio absoluti adolescētes, & suspitōne omni liberati sunt.
 Nemo enim putabat quenquam esse, qui cum omnia di-
 uina atq; humana iura scelere nefario polluisset, somnū
 statim capere potuisset. propterea q; qui tā tum facinus
 commiserunt, non modo sine cura quiescere, sed ne spira-
 re quidem sine metu possunt.

Commonet h
 utique suspicio

1 = 2

Vbi, quā ratione) Artificiosū est, vt quū aliquid pbare volumus, ostēdam?
 psona, a qua id factum arguim?, mores ab eo facto nō abhorre, causam q̄
 impulerit, opportunū locū & tps, & quib? adiutorib? fecerit. Horū nullū quia
 ostēdit. Erucius, fictū crimen Cicero coarguit. Cōmunio sanguinis), i. consan-
 guinitas. Reclamat), i. quibusdā veluti clamoribus aduersa & cōtradicit.
 Esse aliqūe humana specie & figura) Sape illud facit Cicero, vt quū alicuius
 crudelitātē auget, in figura hominis feritatē belluarū esse dicat. Vt in lib.
 de Officiis tertio, vbi de Tyrānis scribit, ista, inquit, in figura hōis feritas &
 immanitas belluē a cōmuni tāq; humanitate corporis segregāda est. Itēq;
 Quid interest utrū ex hoīe se cōuertat q; in belluā, an in hōis figura imma-
 nitātē gerat belluē? Et p. A. Cluentio de Sallia, Eo iā deniq; adducta est, vt si
 bi pter formā, nihil ad similitudinē hōis reseruarit. Bestias vicerit) Bestias
 pecudū in numero haberi Caius Iurisc. negat lib. Digest. ix. ad legē Aq. l. iā,
 easq; ferociōres esse significat, ex his numerat vrios, leones, pātheras. T. Clœ-
 liū) Apud Valeriū Maximū lib. viii. titulo, Infames rei qb? ex causis absolu-
 ti aut dānati sunt, vbi hoc exēplū scriptū est, Cœli? nō Clœlius scribit. Tar-
 racinē) Tarracina oppidū Volscorū i Cāpania est. In idē cōclauē) Cōclauē
 loc? secretior dom? habēs vñā clauē domesticis oib? cōmunē. Authore Sex.
 Pōpeio cōclauia dicunt loca, q̄ vna clauē claudunt. Cōclauibus etiam pen?
 asseruat. Vt in cōclauē excelssimū p̄ciosissima vasa & vellē cōdi Columella
 lib. xiii. scribit. Id ætatis), i. ei? ætatis. de quo dicēdi genere scribim? pro Cluē-
 tio. Adolescētes aut & iuuenes iidē sunt. Hi scilicet, qui annū. xvii. excesser-
 unt, necdū. xlvii. attigerūt. Propter), i. prope. Hęc vox Ciceroni in ea re q̄
 sit familiaris in Catonē Maiorē scribimus. Quid poterat?), i. quid valebat,
 q; accusator cōtra adolescētes diceret? Se cōmittere), i. ingredi sine metu.
 Sōnum capere), i. incipere dormire & dormire. Vt lib. Epistolarū ad Atticū
 viii. Ego si somnum capere possem, tam longis te epistolis non obtūderem.

Belluarū
 feritas in
 figura ho-
 minis.

Bestia.

Tarraci-
 na.
 Conclauē

Adoles-
 cēs & iu-
 uenis.

Capere sō-
 num

Videtis ne, quos nobis poetæ tradiderunt patris vlciscē
 di causa supplicium de matre sumpsisse, cum præsertim
 deorum immortalium iussis atq; oraculis id fecisse dicā
 tur, tamen vt eos agitent furæ? neq; consistere vsquam
 patiantur: q; ne pii quidem sine scelere esse potuerunt.
 Sic se res habet Iudices, magnam vim, magnam necessi-
 tatem, magnam possidet religionem paternus mater-
 nusq; sanguis, ex quo siqua macula concepta est, non mo-
 do flauari non potest, verum vsq; eo permanat ad ani-
 mum, vt summus furor, atq; amentia consequatur. Noli-
 te enim putare, quemadmodum in fabulis sæpenumero
 videtis, eos qui aliquid impie scelerateq; commiserint,
 agitari, & perterreri furiarū tædis ardentib⁹. sua quenz
 fraus & suus terror maxime vexat, suum quenz scelus a-
 gitat, amentiaq; afficit, suæ malæ cogitationes conscien-
 tiaq; animi terrent. Hæ sunt impiis assiduæ domesti-
 cæq; furie, quæ dies noctesq; parentum pœnas a conscie-
 leratissimis filiis repetant. Hæc magnitudo maleficii fa-
 cit, vt nisi pene manifestum parricidium proferatur, cre-
 dibile non sit: nisi turpis adolescentia, nisi omnibus flagi-
 tiis vita inquinata, nisi sumptus effusi cum probro atq;
 dedecore, nisi prorupta audacia, nisi tanta temeritas, vt
 non procul abhorreat ab infania. Accedat huc orportet
 odium parentis, animaduersionis paternæ metus, amici
 improbi, serui conscii, tempus idoneum, locus oportune
 captus ad eam rem, pene dicam, res perlas manus sangui-
 ne paterno Iudices videāt oportet, si tantū facinus, tam
 immane, tam acerbum credituri sunt.

¶ Leniri.

Su⁹ quenz
 terroragi-
 tat.

¶ Afficio me
 addito

¶ Confederatū
 addito

¶ Impropria
 ad suu
 prociuitatē

Quare hoc quo minus est credibile, nisi ostenditur, eo magis est, si conuincitur, vindicandum.

Nequos poetę &c.) De Alcmeone Amphiarai & Eryphiles, de Oreste Aga-
memnonis & Clytemnestrę filijs poetę scripserunt. de Oreste scribimus in Mi-
loniana, de Alcmeone ita scribit Cicero in libro Academicarum questionũ
quarto, Illud, inquit, contingit insanis, vt & incipiētes furere sentiant, & di-
cant aliquid quod non sit, id videri sibi: & cum relaxentur, sentiant: atque
illa dicant Alcmeonis, Sed mihi neutiq̃ cor consentit cum oculorum aspe-
ctu. Et paulo post, Quid ipse Alcmeo tuus, qui negat cor sibi cum oculis cõ-
sentire? Nonne ob idem incitatus furor? Vnde hæc flamma oritur? Et illa
deinceps. Incede, incede, adsunt, mene expetunt? Quid quum virginis fidem
implorat? Fer mihi auxilium, pestem abige a me flammiferã, hanc vim que
me excruciat. Cæruleę incinctę igni incedunt. circumstant cum ardentibus
tædis &c. Pii) id est patrum ultores. Est autem argumentũ ex fabulis poe-
tarum. Idq̃ a minore ad maius est. Nam si deorum iussis matres hi interfe-
cerunt, vt patres vlciscerentur, hiq̃ furiis agitati sint, multo grauius furiis
agitari debent, qui audacia impulsi parentes necant. Nolite enim putare)
Similis in L. kilonem sententiã est. Nolite, inquit, putare P. C. vt in scena vi-
detis, homines consceleratos impulsu deorum terreri furiarum tædis arden-
tibus. Sua quęq̃ fraus, suum facinus, suum scelus, sua audacia de sanitate ac
mente deturbat. Hæ sunt impiorum furie: hæ flammæ, hæ faces. Ego te non
væcordem, non furiosum, non mente captum, non tragico illo Oreste aut
Athamante dementiorem putem? Consceleratissimis) id est maxime im-
piis. Consceleratus qui sit alio loco docuimus. Nisi turpis adolescentia &c.
Vita ante acta turpiter scelus facit credibile, vt contrafacit ea quę honeste
acta est. Cum probro & dedecore) vt in scortis & helluationibus. Ani-
maduersionis paternę metus) .i. metus ne in eũ pater animaduertat, id est
ne exhæredet, ne verberet, ne vinculis & carcere coerceat, ne vincum operi-
ri rustico destinet, ne vendat, ne occidat. Huius enim modi potestatem patri-
bus in filios lege Romuli permissam ex Dionysio Alicarnasseo ante scripsi-
mus: qui negat maiorem domino in seruum, q̃ sit patri in filium potestatem
esse. Amici improbi) qui stimulauerunt & impulerint. Serui cõscii) id est
adiutores. In multis enim sceleribus dominos improbos serui adiuuant. Ea-
enim ratione a dominis inire se gratiam putant. Hinc apud poetas seruorũ
consiliis heriles filii in vitia inducuntur. Pene res persas manus sanguine
paterno ludices videant oportet) id est parricidiũ non sit credibile nisi maxi-
me manifestũ sit & pene deprehensum. Dicam) parenthesis est. Si cõuin-
citur) id est si ostenditur, si ita probatur, vt reus confiteri cogatur.

Alcmeo.

Cõsciētia
mala.

F. SYLVIVS IN ORAT. CIC.

Itaq; cum multis ex rebus intelligi potest, maiores nos-
 tros non modo armis plus quam cæteras nationes, ve-
 rum etiam consilio sapientiaque potuisse, tum ex hac
 re vel maxime, quod in impios singulare supplicium
 inuenerunt. Qua in re quantum prudentia præstiterunt
 iis, qui apud cæteros sapientissimi fuisse dicuntur, confi-
 derate. Prudentissima ciuitas Atheniensium, dum ea re-
 rum potita est, fuisse traditur. eius porro ciuitatis sa-
 pientissimum Solonem dicunt fuisse eum, qui leges, qui
 bus hodie quoq; vtuntur, scripserit. Is cum interrogare-
 tur, cur nullum supplicium constituisset in eum, qui pa-
 rentem necasset, respondit, se id neminem facturum pu-
 tasse. Sapienter fecisse dicitur, cum de eo nihil sanxerit,
 quod antea commissum non erat, ne non tam prohibere q̃
 admonere videretur. Quanto maiores nostri sapientius,
 qui cum intelligerent, nihil esse tam sanctum, quod non
 aliquando violaret audacia, supplicium in parricidas sin-
 gulare excogitauerunt: vt quos natura ipsa retinere in
 officio nō potuisset, iū magnitudine pœne, maleficio sum-
 mouerentur. Iusui voluerunt in culeum viuos, atque ita
 in flumen deiici. O singularem sapientiam Iudices. non-
 ne videntur hunc hominem ex rerum natura sustulisse, &
 eripuisse, cui repente cœlum, solem, aquam, terramque
 ademerunt? vt qui eum necasset, vnde ipse natus esset,
 careret iis rebus omnibus, ex quibus omnia nata esse
 dicuntur.

Dum ea rerum potita est). i. quādiu dominata est, anteq̃ in Lacedæmonio-
 rum potestatem veniret. Sapientissimū Solonem) Leges a Solone latæ axi-
 bus ligneis incisæ sunt. Eas Athenienses, vt sempiternæ manerent pœ-

Solon.

Nihil tā
 sanctū qđ
 non vio-
 let audas-
 cia.
 Parricida
 rū pœna.

nis & religionib⁹ sanxerunt, vt ait A. Gellius lib. secundo. Multas Solonis leges apud Plutarchum in ei⁹ vita legere licet. In officio) id est in pietate quæ est in parentes. Summouerentur) id est prohiberentur, detererentur.

Insui voluerunt Modestinus Iurisc. lib. Digestorum. xlviiij. Ad legem P^o peiam de parricidiis, Poena, inquit, parricidij more maiorū hæc instituta est: Parricidij poena. vt parricida virgis sanguineis verberetur, deinde culeo insuatur cū cane & gallo gallinaceo, & vipera, & simia, deinde in mare profundū cule⁹ iactetur. Hoc ita, si mare proximū sit: alioqui bestiis subiiciē secundum diui Adriani constitutionē. Hæc ille. Hæc autem lege tenentur præcipue hi qui patrē aut matrem, auum aut auiam necauerint. Qui vero aliū ex propinquis necauerit, is lege Cornelia de sicariis tenetur. P. Malleolus matre interēpta primus omniū insutus culeo in mare præcipitat⁹ est, vt ait T. Liuius lib. xlviii. vbi

P. Malleolus.

significat id factum paulopost bellum Cimblicum, & C. Marii quintum Cōsulatum. Tanto tempore Romæ admissum nullum parricidium est. Quod autem virgis sanguineis parricidam verberari Modestinus dicat, vereor vt locus mendosus sit. Nam sagmineis pro sanguineis legendum videtur. Sagmina enim & verbena pro eadē dicuntur, id est pro genere herbæ, quod cum sua terra ex arce euulsum legatis fecialib⁹ dabat, quum ad hostes clarigatumq; mittebantur. id est raptas res clare repetitū, vt ait Plinius cap. ii. libri. xxii. Idem scribit cap. ix. libri. xxv. Iouis mensam hac herba verri, domos purgari lustrariq; Nostri quoq; hac herba scopas & virgas cōficiunt.

Cœlum) id est aerem, qua in re quod sæpe dicat a poetis nemo ignorat, sed quod a Cicerone quoq; dicatur hoc loco docere volumus. Is igitur libro Tusculanarum Quæstionū primo, de animi celeritate disputans, Quis permagnet, inquit, incorruptus, suisq; similis, necesse est, ita feratur, vt penetret & diuidat omne cœlum hoc, in quo nubes, imbres, venti q; cogūtur, quod & humidum & caliginosum est propter exhalationes terræ. Itemq; Quid obsecro te, terra te tibi, aut hoc nebuloso & caliginoso cœlo, aut sata, aut cōcreta videtur tāta vis memoriæ? Idem lib. de Natura deorum secundo, Licet videre acutiora ingenia, & ad intelligendum aptiora, eorū qui terras incolant eas, in quib⁹ aer sit purus & tenuis, quam illorū qui vtantur crasso cœlo atq; cōcreto. Ex quibus omnia nata esse dicuntur Vnde nata sint omnia inter antiquissimos illos philosophos nō conuenit. Thales em̄ Milesius ex aqua, Anaximenes itidem Milesius ex aere, Heraclit⁹ ex igni omnia nasci, in eaq; oīa reuersura esse dixerunt. Empedocles vero ex quatuor elementis, de quibus ad hanc sententiā scripsit, Quatuor in primis cunctatū semina rerum Iupiter æthereus, Pluto inferus, almaq; Iuno, Nestis, quæ lachrymis hominum riuos alit hudis. Iouem autē intelligit feruorē & æthera. Almam vero Iunonem aera. Plutonem terram. Nestim deniq; humanosque riuos tanq̃ genitutam & aquam. Sunt qui Tethym legant pro Nestim.

Cœlū pro aere.

Noluerunt feris corp⁹ obliicere, ne bestiis quoq^{ue}, quæ tan-
 tum scelus attigissent immanioribus vteremur, nō sic nu-
 dos in flumē deicere, ne cū delatī essent in mare, ipsum
 polluerēt, quo cætera quæ violata sunt, expiari putātur.
 Deniq^{ue} nihil tam vile, neque tam vulgare est, cuius partē
 vllam reliquerint. Etenim quid tam est commune, q̄ spīri-
 tus viuis: terra mortuis: mare fluctuantibus: littus cie-
 ctis: Ita viuunt dum possunt, vt ducere animam de cælo
 non queant. ita moriuntur, vt eorū ossa terra non tangat.
 ita iactantur fluctibus, vt nunq^{ue} alluantur. ita postremo
 efficiuntur, vt ne ad saxa quidem mortuī cōquiescāt. Tāti
 maleficiī crīmen, cui maleficio tam insigne suppliciū est
 constitutum, probare te Eruci censes posse talib⁹ viris, si
 ne causam quidem maleficiī protuleris: Si hūc apud bo-
 norum emptores ipsos accusares, ei⁹ iudicio Chrysogo-
 nus præesset, tamen diligētius paratiusq^{ue} venisses. Vtrū
 quid agatur non vides: an apud quos agatur: Agitur de
 parricidio, quod sine multis causis suscipi non potest.
 Apud homines autem prudentissimos agitur, qui intelli-
 gunt neminem ne minimū quidem maleficiū sine causa
 admittere. Esto, causam proferre nō potes, tametsi statim
 vicisse debeo, tamen de meo iure discedam, & tibi quod
 in alia causa non concederē, in hac concedā, fretus huius
 innocentia. Nō quæro abs te, quare patrem Sex. Roscius
 occiderit: quæro quomodo occiderit. Ita quæro abs te C.
 Eruci quomodo: & sic tecū agam, vt in eo loco vel respon-
 dendi vel interpellandi tibi potestatem faciam, vel etiam
 si quid voles, interrogandi quomodo occidit, ipse percul-
 sit: an aliis occidendum dedit?

*T*suspecti.

Admittere
causam

Deiure
discedo

Quæro
abs te.

Dare aliquem
occidendum
+ cōmittitur

Noluerunt feris corpus obicere) Multo post Ciceronē D. Adrianus fuit, qui cōstituit vt parricida in culeum insutus feris obiciatur, nisi mare proximi sit. Nudos) .i. non insutos in culeum. Quo cētera quæ violata sunt) Aqua fluuiali non marina expiationem fieri solitam est apud Macrobiū lib. tertio, qui idē lib. vii. scribit aquam dulcē magis idoneam esse q̄ salſam abluendis sordibus. Nihil tam vtile) Vile nō vtile legendū esse qui propius inspiciat facile intelligat. Quid tam est commune) Quāta hoc loco sit vis dicēdi, quantus imperus Cicero ipse scripsit de Oratore ad Brutum, Quātis, inquit, illa clamoribus adolescentuli diximus de supplicio parricidarū; quæ nequaquā satis deferbuisset post aliquāto sentire cōcepimus. Quid enim tam cōmune q̄ spiritus viuus, terra mortuis, mare fluctuantibus, littus eiectis? Ita viuūt, dum possunt, vt ducere animā de cōelo non queant: ita moriuntur, vt eorum ossa terram non tangant, ita iactantur fluctibus, vt nunq̄ alluantur ita postremo eiciuntur, vt ne ad saxa quidē mortui cōquiescant, & quæ sequuntur. Hęc ille. Spiritus) id est aer. Fluctuātibus) id est iactatis fluctibus, cuiusmodi sunt, qui post naufragium arrectis tabulis fluctibus agitātur.

Eiectis) id est naufragis ad littus eiectis. Vt in primo Aen. Libyæ iustrare extrema iubebo, Si quibus eiectis syluis aut vrbit us errat. Et in quarto, Eiectum & littore egentē Excepi, & regni demens in parte locaui. Ducere animā) id est spirare. Animā enim pro spiritu, dixerūt veteres. Inde animū dictum esse in primo Tusculanarū Quæst. libro. Vt nunq̄ abluantur (Alluātur non abluantur legi debet & sentētia, & verba Ciceronis quæ modo hęc ascripsi de Oratore indicāt. Talibus viris) Iudicibus. Si hunc apud bonorum emptores) argumentū a fictione est, quod in se continet vim argumenti a minore ad maius. Bonorū emptores) T. Roscius. Ne minimū quidē maleficiū) Idem paulo post dicit, Sic vita hominū est, vt ad maleficiū neconetur sine spe atq; emolumēto accedere. Itaq; Cēsarem nō mediocriter Cicero vituperat in libro de Officiis secundo, q̄ gratis improbus esset. Tanta, inquit, in eo peccandi libido fuit, vt hoc ipsum delectaret peccare, etiam si causa non esset. Vicisse) causa scilicet. De meo iure decedā) Simulat se cōdonare aduersario quod satis refutauit, vt sibi veluti gradū ad sequentia faciat. Id artificiosum esse Quintilianus docet. In hac concedam) Sex. Roscii innocentiam, & causę fiduciam Iudicibus latenter insinuat. Potestatem tibi faciam) Alioqui in oratione perpetua aduersario respōdere, interpellare, interrogare non licebat. Ipse percussit, an aliis occidendū dedit) Argumentum a remotione est, quo hoc loco frequenter Cicero vtitur. Est igitur sententia, Sex. Roscius patrem occidit, vel per se, vel per alium. Non autem per se, ergo per aliū. Sed nec per aliū. Nam si per alium, igitur per liberū vel per seruū. Sed nec per hunc, nec per illum. Ex quo fit ab eo patrem non occisum. Ipse) id est ipsemet. Occidendum dedit) id est occidere fecit.

Peccare gratis.

Dare occidendum.

+ Indidem.

Si ipsum arguis, Romæ non fuit: si per alios fecisse dicis, quæro seruos ne, an liberos? quos homines? indidem ne Ameria? an hosce ex vrbe licarios? Si Ameria, qui sunt hi? cur non nominantur? si Roma, vnde eos nouerat Roscius, qui Romam multis annis non venit, neq; vnquã plus triduo fuit? vbi eos conuenit? quicum loquutus est? quomodo persuasit? Precium dedit? cui dedit? per quem dedit? vnde, aut quantum dedit? nonne his vestigijs ad caput maleficii perueniri solet? Et simul tibi in mentem veniat facito, quemadmodum vitam huiusce depinxeris: hunc hominem ferum atque agrestem fuisse, nunquam cum homine quoquam collocutum esse, nunquam in opido constituisse. Qua in re prætereo illud, quod mihi maximo argumento ad huius innocentiam poterat esse, in rusticis moribus, in victu arido, in hac horrida incultaq; vita, istiusmodi maleficia gigni non solere. Vt non omne frugem neque arborem in omni agro reperire possis, sic non omne facinus in omni vita nascitur. In vrbe luxuries creatur, ex luxuria existat auaritia necesse est, ex auaritia erumpat audacia, inde omnia scelera ac maleficia gignuntur. Vita autem hæc rustica, quam tu agrestem vocas, parsimoniae, diligentiae, iustitiae magistra est. Verum hæc missa facio. illud quæro: is homo, qui vt tute dicis, nunquam inter homines fuerit, per quos homines hoc tantum facinus, tam occultum, absens præsertim, conficere potuerit? Multa sunt falsa Iudices, quæ tamen argui suspitiose possunt: in his rebus si suspicio reperia erit, culpam inesse concedam.

Similitudo.

Existo.

Ex luxuria gignit auaritia

Lauda Rustica
vite et a libi fove

PRO SEX. ROSCIO AMERINO. XXVIII

Indidem ne Ameria? Priscianus lib. xy. docens indidem aduerbium compositum esse hunc Ciceronis locum citat. Indidem autem significat ex eodem loco, compositum ab inde & idem. Ad caput id est ad originē. Depinxis) id est descripseris. Quāuis pingere poetarum sit aut pictorū. Simonides enim picturā poema mutum, & poema picturam vocale appellabat.

Hunc hominem ferū atq; agreitem) Præcipua oratoris cura esse debet, vt dicimus, ne quid dicat, quod causam suā lædat: proxima ne quid dicat, quod aduersarii causam adiuvet. In hac oratione causam suā sæpe Cicero probat ex his quæ C. Erucius dixit. Prætereo illud) Occupatio est. In victu arido) id est parco & tenui. Donatus exponens illud ex Andria Terentii, Primum hæc pudice vitam parce ac duriter Agebat, lana ac tela victum quæritans. Cibus, inquit, est qui etiam delicatis præbetur, victus in parvis aridisque alimentis est constitutus. Vnde Virgilius, Victum infelicem baccas lapidosasq; corna Dant rami. Vt autem opionium dicitur quicquid in cibo præter panem & vinum adiicitur, ita vict⁹ aridus is est qui sine villo opsonio est. Vulgopanem siccum nostri appellāt. Hinc aridum Terentius in Heautonti. appellat hominē auarum qui huiusmodi arido victu victitet. Habet, inquit, patrem quendam auidū miserum atq; aridum. Horrida incultaq; vita) Ea, vt ante dixit, maxime disiuncta a cupiditate est, & cū officio coniuncta. Virgilius libro Georg. secundo postquam ostēdit incultam rusticorum vitam, de iisdem scribens, At, inquit, secura quies, & nescia fallere vita. Itemque, Et patiens operum paruoque assueta iuuentus. Sacra deum, sanctique patres, extrema per illos Iustitia excedēs terris vestigia fecit. Dicit igitur apud illos rusticos sanctos esse parentes, quod ad hanc rem pertinet plurimū. Authore Catone de re Rustica, Virum bonum quum laudabant, ita laudabant, Bonum agricolam, bonumque colonum. Amplissime laudari existimabatur, qui ita laudabatur. Necline causa, vt ait M. Varro, libro de re Rustica tertio, terram eandem appellabant Matrem & Cererem. Et qui eam colerent, piam & vtilem vitam agere credebant: atque eos solos reliquias esse ex stirpe Saturni Regis. Vt non omnem frugem) Nam non omnis fert omnia melius. Authore Virgilio libro Georgico, primo, Hic segetes, illic veniunt felicius vixæ, Arborei foetus alibi, atq; in iuilla virescunt Gramina &c. In vbe luxuries creatur) Luxuries & luxuria dicitur. Ea quæ sit ante diximus. In ea autem effunditur pecunia. Inde nascitur pecuniæ cupiditas, ne consueta huiusmodi luxuria tollatur. Existat) id est emergat. Iustitiæ magistra est) Iustitia. Nam per agricolas iustitia excedens terris vestigia fecit extrema, vt modo ex Virgilii sententia diximus. Aratus quoque dixit, vt ait Seruius, Iustitiā primum in vrbibus, deinde tantum in agris fuisse, vbi eam inducit loquētem, cur abscedat e terris. Suspiciose) id est per suspicionem. Culpam in esse concedam) Hoc fiducia innocentiae Roscij dicit.

Arid⁹ victus & homo.

Agricola rū laus.

Iustitia.

Romæ Sex. Roscius occiditur, cum in agro Amerino esset, fili⁹ literas credo misit alicui ficario, qui Romæ nouerat neminem. arcessiuit aliquē. at quādo nūcium misit, quem aut ad quem: precio, gratia, spe, promissis induxit aliquē: nihil horum ne confingi quidem potest, & tamen causa de parricidio dicitur. Reliquū est, ut per seruos id admisit. O dii immortales rem miserā & calamitosam, quod in tali crimine innocentī salutī solet esse, ut seruos in quæstionē tpolliceātur: id Sex. Roscio facere nō licet: vos qui hunc accusatis, omnes eius seruos habetis: vnus puer victus quotidiani administer ex tanta familia Sex. Roscio relictus non est. Te nūc appello P. Scipio, te Metelle: vobis aduocatis, vobis agētib⁹, aliquoties duos seruos paternos in quæstionem ab aduersariis Sex. Rosci⁹ postulauit. Meministi ne te T. Rosci recusare: qd̄ ii serui ubi sunt? Chrysogonū Iudices sectātur, apud eū sunt in honore, & in precio, etiā nūc ut ex his quærat, ego postulo, hic orat atq; obsecrat. Quid facitis? cur recusatis? Dubitate etiā nūc Iudices, si potestis, a quo sit Sex. Roscius occisus, ab eo ne, qui propter illius mortem in egestate & insidiis versatur, cui ne quærendi quidē de morte patris potestas permittitur: an ab iis, qui quæstionē fugitant, bona possident, in eadē atq; ex eadē viuunt. Omnia Iudices in hac causa sunt misera atq; indigna: tamen hoc nihil neque acerbius, neq; iniquius proferri potest. mortis paternę de seruis paternis quæstionem habere filio nō licet: ne tādū quidem dominus erit in suos, dum ex iis de patris morte quærat. Veniam neque ita multo post ad hūc locum: nam hoc totū ad Roscios pertinet, de quorū

t polliceatur.

de fa. 31
h
+ Femere
non statim

audacia tum me dicturū pollicitus sum, cum Erucii crimina diluisssem. Nunc Eruci ad te venio, conueniat mihi tecum necesse est. si ad hunc maleficiū istud pertinet: aut ipsum sua manu fecisse, id quod negas: aut per aliquos liberos, aut seruos. Liberos ne quos neque ut cōuenire potuerit, neque qua ratione inducere, neque ubi, neque per quos, neque qua spe, aut quo precio, potes ostendere. Ego contra ostendo, non modo nihil eorū fecisse Sex. Roscium, sed ne potuisse quidem facere, quod neque Romæ multis annis fuerit, neque de prædiis vnquam temere discesserit. Restare tibi videbatur seruorum nomen, quo quasi in portum reiectus a cæteris suspicionibus cōfugere posses, ubi scopulū offendis eiusmodi, ut non modo ab hoc crimen resiliere videas, verū omnē suspiciōē in vosmetipsos recidere intelligas. Quid est ergo, quo tandem accusator inopia argumentorū cōfugerit? Eiusmodi tēpus erat, inquit, ut homines vulgo impune occiderent. quare tu hoc propter multitudinem sicariorum, nullo negotio facere potuisti.

Credo) Id verbum in interrogatione ironice a Cicerone sepe dici scribimus in Inuestiuias in Catilinam. Puer) id est seruus. Administer) id est minister. Ex tanta familia) seruorum scilicet. Tenunc appello P. Scipio, te Metelle) Hi erant hospites & amici paterni Sex. Roscii. Eos Sex. Roscius aduocauerat, quum de cede patris vellet querere, ut se omni suspiciōe liberaret. Quoadmodum in Oratione pro A. Cluentio Sallia de seruis Stratone & Nicostrato questionem habitura de morte Oppianici, amicos & hospites Oppianici aduocauit. Aliquoties duos seruos &c.) Id postea amplius tractat. Quid facitis) Apostrophe est. Ad T. enim Roscios verba deflectit. Venio) id est redeo. Aut ipsum sua manu fecisse &c.) Argumentum ex remotione est. Temere) id est sine causa. Vbi) id est in quo tantum portu. Ab hoc resiliere) id est ad Sex. Roscium non pertinere. Vulgo) id est passim. Ut in libro Tusculanarum Quaestionum primo, Vulgo ex oppidis publice gratulabantur.

Resiliit a
me cri-
men.

Vna mer
cede duas
res &c.
Perfunde
re iudicio

Sectores.

† pertine
bant.

et hinc
cicero

Interim mihi videris Eruci vna mercede duas res assequi
yelle, nos iudicio perfundere, accusare autem eos ipsos a
quibus mercedem accepisti. quid ais? vulgo occideban
tur? per quos? & a quibus? nonne cogitas te a sectoribus
huc adductum esse? quid postea? nescimus per ista tem
pora eosdem fere sectores fuisse collorum & bonorum?
Ii denique qui tum armati dies noctesque concursabant,
qui Romae erant assidui, qui omni tempore in praeda &
sanguine versabantur, Sex. Roscio temporis illius acerbis
tatem, iniquitatemque obiciunt? & illam ficariorum mul
titudinem, in qua ipsi duces ac principes erant, huic cri
mini putabunt fore? qui non modo Romae non fuit, sed
omnino quid Romae ageretur, nesciret, propterea quod ruri
assiduus, quemadmodum tute confiteris, fuit. Vereor ne
aut molestus sim vobis Iudices, aut ne ingeniis vestris vi
dear diffidere, si de tam perspicuis rebus diutius differam.
Erucii criminatio tota, ut arbitror, dissoluta est, nisi forte
expectatis, ut illa diluam quae de peculatu ac de eius
modi reb⁹ commentitiis inaudita nobis ante hoc tempus ac
nova obiecit. quae mihi iste visus est ex alia oratione decla
mare, quam in aliud reum commentaretur: ita neque ad cri
men parricidii, neque ad eum qui causam dicit, † pertine
bat. de quibus cum verbo arguit, verbo satis est negare.
Si quid est quod ad testes referuet, ibi nos quoque, ut in
ipsa causa, paratiores reperiet quam putabat.
VENIO nunc eo, quo me non cupiditas ducit, sed fides.
Nam si mihi liberet accusare, accusarem alios potius, ex
quibus possem crescere. quod certum est non facere, dum
vtriusvis licebit. Is enim mihi videtur amplissim⁹, qui sua

virtute in altiore locum peruenit, non qui ascendit per alterius incommodum & calamitatem. Desinamus aliquid quando ea scrutari, quæ sunt inania: quæramus ubi male factum & est, & inueniri potest: iam intelliges Eruci ceterum crimen, quàm multis suspicionibus coarguatur, tametsi neque omnia dicam, & leuiter vnumquodque tangam. neque id facerem, nisi necesse esset.

Vna mercede) quam a T. Roscio pro accusatione accepisti. Perfundero) confundere perdere opprimere. Sectors collorum & bonorum) Annominatio est. Sector collorum est qui secat colla, sector bonorum est qui bona condemnatorum vel proscriptorum in auctione semel emit, quæ postea singula singulis vendit. A sequedo dicitur, quia spem lucri sui secutus ea bona emat, ut ex Asconio colligimus. Id autem maxime sordidum erat, ideo Cicero in Philippicis M. Antoniū infectans Pompeii sectorem sepe appellat. In præda & sanguine versabatur) prædabatur & interficiebat. Vereor ne aut molestus) Hæc Ciceronis verecundia Sex. Roscii innocentiam iudicibus facit probatorem. Nisi forte expectatis) Irridet maledictum quoddam quod in Sex. Roscium Erucius coëcerat de crimine ambitus. Declamare) id est clamose dicere & pronitiare. Commentaretur) id est memoriter edisceret. Hoc enim loco commentari ab eo, quod est commemorari factum est. Alias a comminiscendo factum fingere & mentiri significat. Inde res commēitias paulo ante appellauit. Ad eum qui causam dicit) id est ad Sex. Roscium. Verbo arguit) id est crimen tantum obicit, neque id probat. Quod ad testes reseruet) Testes enim finita vtriusque actione interrogabatur, nisi forte lata lex fuerat, ut ante actionem causæ interrogarentur, ut in causa Milonis factum est.

Venio nunc eo) Secunda pars est, quam in partitione preposuit. Non cupiditas) accusandi scilicet aut cupiditas gloriæ. Adolescētes enim gloriā ex accusatione consequebantur, ut est in libro de Officiis secundo. Fides) patrociniū. Qui enim aliquem defendendum suscepit, eum in fidem patrociniūque recipit: quem deserere, omnino inhumanum est. Liberet) accentu aucto in media, id est placeret. Alios potius) quam T. Roscium. Nam ex clari alicuius at potentis viri accusatione gloriā maiorem assequeretur. Vtrumuis) id est accusare vel non accusare. Per alterius incommodum) Ut qui præ clari alicuius viri accusationem & damnationem ascendit. Nisi necesse esset) pro Roscii defensione.

Sector col
lorū & bo
norum.

Comētari

Testiū in
terroga
tio.

Et id erit signi me inuitum facere, quod non prosequar longius quam salus huius, & mea fides postulabit. Catu-
 sam tu nullam reperiēbas in Sexto Roscio: at ego in T. Roscio reperio. tecum enim mihi res est T. Rosci, quo-
 niam istic sedes, ac te palam aduersarium esse profiteris, de Capitone post viderimus, si quemadmodum paratum
 esse audio, testis prodierit. tum alias quoque suas pal-
 mas cognoscet, de quibus me ne audisse quidem suspica-
 tur. L. Cassius ille, quem populus Romanus verissimū
 & sapientissimum iudicem putabat, identidem in causis
 querere solebat, Cui bono fuisset. Sic vita hominum est,
 ut ad maleficiū nemo conetur sine spe atq; emolumento
 accedere. Hunc queritorem ac iudicem fugiebant, atque
 horrebant ii, quibus periculum creabatur: ideo q̄ tametsi
 veritatis erat amicus, tamen natura non tam propensus
 ad misericordiam, q̄ implicatus ad seueritatē videbatur.
 Ego q̄q̄ p̄est huic quæstioni vir, & contra audaciā for-
 tissimus, & ab innocētia clementissimus, tamē facile me
 paterer, vel illo ipso acerrimo iudice quærente, vel apud
 Cassianos Iudices, quorum etiā nūc ii, quibus causa di-
 cenda est, nomen ipsum reformidant, pro Sex. Roscio di-
 cere. In hac enim causa cum viderent illos amplissimam
 pecuniam possidere, hunc in summa mendicitate esse, il-
 lud quidem non quærerēt, Cui bono fuisset: sed eo perspi-
 cum crimen & suspitionē potius ad prædam adiunge-
 rent, q̄ ad egestatem. Quid si accedit eodem, ut tenuis an-
 tea fueris? quid si ut avarus? quid si ut audax? quid si ut il-
 lius, qui occisus est, inimicissimus? num querenda causa,
 quæ te ad tantum facinus adduxerit?

L. Cassius

Creabat
periculū.

Clementis-
simus ab
innocētia
Cassiani
iudices.

Prosequar) T. Roscij facinora. Istic) vbi tu es, in accusatorū subfellijs. De Capitone post viderimus) Postq̃ T. Roscium Magnum suspitione cedis impleuerit, Capitonem tractabit, deinde ad T. Roscium redibit. Alias quoq̃ suas palmas) Nam plurimarum palmarum vetus ac nobilis gladiator habetur, vt antea dixit. Alias quoq̃) prater hanc de Roscij cade. Cognoscet) Minatur Capitoni, vt eum a testimonio deterreat. Cui bono fuisset) Cassia ni huius dicti alibi meminit Cicero. vt pro Milone, Itaq̃ illud Cassianum, Cui bono fuerit, in his personis valeat, & si boni nullo emolumento impel-
luntur in fraudem, improbi saepe paruo. Philippica secunda, Quod si te in iudiciū quis adducat, vsurpetq̃ illud Cassianū, Cui bono fuerit, vide que so ne hæreas. L. Cassius vir summe seueritatis quoties Quæstor iudicii alius cuius esset, in quo quæreretur de homine occiso, suadebat atque etiā præibat iudicibus, vt quæreretur, cui bono fuisset perire eum, cuius de morte quæreretur. Ob quam seueritatem quo tempore Sex Peduceus Trib. pl. criminasus L. Metellum Pont. Max. totumque collegium Pontificum male iudicasse de incestu virginum Vestalium, quod vnam modo AEmiliam damnauerat, duas autem Martiam & Liciniam absoluerat, Pop. Rom. hunc Cassiū creauit, qui de iisdem virginibus quæreret. Is vtramque, aliasque multas nimia, vt tum existimatio erat, asperitate vsus damnauit. Author est Asconius. Quibus periculum creabatur) id est rei. Creare periculū pro eo quod est accusare. Nam reus in periculum adducitur, nō semel dixit Cicero: vt in Diuinatione, Quum vero neque iniuriam acceperis, & Prætori tuo periculū crees fatearis necesse est te illi iniustum impiumque bellum inferre conari. In oratiōe ad Quirites anteq̃ iret in exiliū, Nemini iniuste periculū creauit, nemini innocenti fui calamitati. Pro L. Cornelio Balbo, Re denique multo ante Gadibus iam audita, fore hinc vt ab illo periculum crearetur, grauissimum in istum ciuē suū Gaditani Senatusconsulta fecerunt. Inde periclitantem reum saepe dicit Quintilianus. Alijs quoque in rebus creari periculum dicimus, vt de Aruspicum responsis, Monent ne per optimatiū discordiam dissensionemque patribus principibusque cedes pericula creentur. Præst huic quæstioni) id est in hac causa Quæstor est. Ab innocentia) id est ab innocentibus, & vt vulgo dicunt, pro parte innocentium. Apud Cassianos Iudices) Iudices seueros, quales erant ij, qui Cassio Quæstore iudicabant: vt Actione in C. Verrem quinta, Non quæro iudices Cassianos, veterem iudiciorum seueritatem non requiro. Quum viderēt) Iudices Cassiani. Illos) T. Roscios. Potius ad prædam q̃ ad egestatem) id est ad eos qui prædati sunt potius q̃ ad eum qui egest factus est. Vt tenuis antea fueris) Hæ causæ sunt quæ T. Roscium ad hoc maleficium impulerunt. Tenuis) id est pauper, qua in re hæc vox saepe vsurpatur in libris de Officijs.

Cassianū dictum.

L. Cassi?

Creare periculum.

Cassiani Iudices.

Tenuis.

emittat
in p. tab

Quid ergo horū negari potest? Tenuitas hominis eius-
modi est, vt dissimulari non queat, atque eo magis elu-
ceat, quo magis occultatur. Auaritiam p̄fers, qui so-
cietatem coieris de municipiis, cognatique fortunjs cū
alienissimo. Quam sis audax (vt alia obliuiscar) hinc
omnes intelligere potuerunt, quod ex tota societate, hoc
est ex tot sicariis, solus tu inuentus es, qui cum accusato-
ribus federes, atque os tuum non modo ostenderes, sed
etiam offerres. Inimicitias tibi fuisse cū Sex. Roscio, &
magnas rei familiaris controuersias, cōcedas necesse est.
Restat Iudices vt hoc dubitem⁹, vter potius Sex. Rosciū
occiderit: is ad quem morte eius diuitiæ venerint: an is,
ad quem mendicitas, is, qui antea tenuis fuerit: an is, qui
postea factus sit egentissimus: is, qui ardens auaritia fe-
ratur infest⁹ in suos: an is, qui semper ita vixerit, vt que-
stum nosset nullum, fructum autem eum solum, quem la-
bore peperisset: is qui omnium sectorum audacissimus
sit: an is, qui propter fori, iudiciorumque insolentiam,
non modo subsellia, verum etiam urbem ipsam reformi-
dat? Postremo Iudices, id quod ad rem mea sententia ma-
xime pertinet, vtrum inimicus potius, an filius? Hæc tu
Eruci tot & tanta si nactus esses in reo, quādiu diceres?
quo te modo iactares? Tempus hercule te citius, quam
oratio deficeret. Etenim in singulis rebus eiusmodi mate-
ries est, vt dies singulos possis consumere. Neque ego
non possum: non enim mihi tantum derogo, tametsi nihil
arrogo, vt te copiosius quam me putem posse dicere. Ve-
rum ego forsitan propter multitudinem patronorum in
grege annumerer.

Parare fructu
Lubo eDerogare
sibi aliqđ
dote est her

Diffimulari).i.occultari. Prefers).i.prę te fers & ostēdis. Municipiis)Sex.
 Roscii.Cōmunicipem autem latine non dici quemadmodū nec cōciūē alio
 in loco scripsimus. Alienissimo).i.necmunicipe tuo,nec cognato.Alienus
 enim opponitur vel propinquo,vel amico,vel ciui. Extraneū vulgo appel-
 lāt. Obliuiscar).i.nedicā. Os tuū).i.tuam audaciā,tuam impudentiā.Qua
 in reos saepe dicitur. Terētius in Eunuchō, Os durū. Id exponit Donatus
 os impudens, vt contra mollis frōtis dicūtur, qui sunt reuerētes. Idem, Vide
 amabo, si nō quā aspicias, os impudēs videtur. Ardēs auaritiā) Ardere cu-
 piditate, iracūdiā, inuidiā, furore, dolore, amore dicit Cicero. In Pisonē, Si tri-
 umphū non cupiebas, cuius tandē rei te cupiditate arsisse defendes? Pro L.
 Flacco, Septimiū ardentē iracūdiā videre potuistis. Libro Epist. ad Q. fratrem
 secundo, Res ardet inuidiā. Libro Epist. ad Atticū decimo, Alter ardet furo-
 re & scelere. Libro secūdo ad eundē, Edicta Bibuli audio ad te missa: is ardet
 dolore, & ira noster Pompeius. In Verrē Act. iiii. Ardebat amore illius hospi-
 tae, propter quam hospitii iura violarat. Iisdem rebus incensus & inflammas-
 tus dicitur. In suos) propinquos. Vt quēstū non nosset) Quēstum & fru-
 ctum distinguere hoc loco Cicero videtur, vt quēstus pecuniā sit, fructus a-
 grorum. Insolentiam) Insolentia proprie dicitur ea quę cōsuetudini con-
 traria est. Solens enim solitus dicitur. Plautus in Amphitryone, Si menda-
 cium dixerō, solens more meo fecerō. Inde insolens pro incōsuetō insolito:
 vt in illo Cēsaris, Tanq̃ scopulū, sic fugias inauditum atq; insolēs verbum.
 Cicero libro de Orat. primo, Ea requiruntur a me, quorū sum ignarus atq;
 insolens. Derogo) derogare contrariū est hoc loco ei verbo, quod est arro-
 gare. Alioqui derogare detrahē & diuinare est, vt derogare fidem dicim⁹.
 vt pro M. Fonteio, Quorū virtuti, generi, rebus gestis fidē & autoritatē in
 testimonio cupiditatis atq; inimicitiarum suspitio derogauit. Pro L. Flacco,
 Non quo nationi huic ego vnus maxime fidem derogem. Tameſi nihil
 arrego) ingenū arrogantia oratori maxime fugiendam esse Quintilianus
 lib. xi. pręcipit. Ego forsitan propter multitudinē &c.) Sententia est, Quia
 multi sunt patroni, ego forsitan & vix in eorum grege annumerer. Quum
 vero pauci sint accusatores, permultis in Syllana dissensione occisis, tu satis
 bonus accusator habere, non quidem propter eloquentiā tuam, sed propter
 accusatorū paucitatē. In grege) patronorū scilicet. Armentum maiorū ani-
 malium est, grex vero tam maiorū q̃ minorū dicitur. Vt gregē equorū Cice-
 ro dixit Actione in Verrē tertia, gregem equorū T. Liuius lib. xxiiii. & libro
 xxxvii. gregē elephatorū. gregem boum Virgilius lib. Georgicorum tertio,
 Idē lib. Aen. vi. gregem iuuencorū. lib. vii. gregem ouīū. libro. viii. gregē por-
 corū. Horatius quoq; libro Epistolarū primo, gregē auīum, vt Valerius Ma-
 ximus libro. ix. gregē pisciū dixit. Inde grex dicitur pro multitudine homi-
 num siue parū honesta, siue honesta. Vt ab eodē Valerio grex libitinariorū.

Alienus.

Os p au-
dacia & i-
pudētia.Frons
mollis.Ardere
cupidita-
te, iracun-
dia, inui-
dia &c.Quæstus
& fructus
Insolētia.

Derogare

Armētū
& grex.Grex ho-
minum.

a Cicerone Philppica.viii.grex mimorum & mimarum,&.xii.grex latronū.
Pro domo sua,grex p̄donum.Pro P.Sestio grex fœneratorum.Pro P.Syl
la grex hominum perditorum.Pro Milone grex ancillarū. Pro L. Murena
grex iuuentutis.In Pisonem grex nouitiorum.In Diuinatione grex orato
rum.In Lælio grex amicorum.In libro de Oratore primo grex philosopho
rum.a T.Liuiio libro.xxxv.grex Imperatorum dicitur.

Te pugna Cannensis accusatorē sat bonū facit. Multos
ceſos non ad Traſimenū lacum,ſed ad Seruiliū vidimus.
Quis ibi nō eſt vulnerat⁹ ferro Phrygiō? non neceſſe eſt
omnes cōmemorare Curtios,Marīos,deniq; Mamercos,
quos iam etas a præliis auocabat. Poſtremo Priamū ipſū
ſenē, Antīſtiū, quē nō modo ætas, ſed etiā leges pugnare
prohibebant. Iam quos nemo propter ignobilitatē nomi
nat, ſexcēti ſunt, qui inter ſicarios, & de veneficiis accuſa
bant, qui omnes (quod ad me attinet) vellem viuerent.
Nihil em̄ malū eſt, canes ibi q̄ plurimos eſſe, vbi permulti
obſeruandī, multa q; ſeruanda ſunt. Verū (vt fit) multa
ſepe imprudētibus Imperatoribus viſ belli, ac turba mo
litur. Dū is in aliis rebus erat occupatus, qui ſumā rerū
adminiſtrabat, erant interea qui ſuis vulneribus medere
tur: qui tanq̄ ſi offuſa Reip. ſempiterna nox eſſet, ita rue
bant in tenebris, omnia q; miſcebant: a quibus miror, ne
quod iudiciorum eſſet veſtigium, non ſubſellia quoq; eſſe
cōbuſta. Nam & accuſatores, & iudices ſuſtulerūt. Hoc
commodū eſt, q̄ ita vixerunt, vt teſtes omnes, ſi cuperent
interficere, nō poſſent. nam dum hominū genus erit, qui
accuſet eos, non deerit: dum ciuitas erit, iudicia fient.

Te pugna Cānenſis) Aenigma eſt. de quo Quintilianus lib viii. Hęc, inq̄,
allegoria quæ eſt obſcurior ænigma dicitur, vitiū meo quidē iudicio. Siquis

Canes
multi ni
hil obſūt
vbi mul
ti obſer
uandī.

de dicere dilucide virtus. Quo tamē & poetę vtūtur. Dic quibus in terris, & eris mihi magn⁹ Apollo Treis pateat cœli spatium nō āplius vlnas. Et oratores nonnunq̃. Vt Cęcilius Quadrantariā Clytemnestrā & in triclinio coq̃, & in cubiculo nolā. Pugna Cannēsis) per pugna Cannēsem intelligit miserā illam & luctuosam bellorū ciuiliū Syllæ & Marii dissensionē, & Syllanam proscriptionē. Sat bonū) Sat pro satis ante Ciceronis ætatē dictum sapius est, q̃ Ciceronis ætate & postea. Non ad Trasimenū lacū) vbi ante pugnam Cannensem C. Flaminius Cos. cum exercitu cęsus est, vt ait T. Liuius libro xxii. Sed ad Seruiliū) Seruilius iste lacus vbi sit legere nō memini. Ferro Phrygiō) in ænigmatē perliſsit. Per ferrū Phrygiū fortasse gladiū Romanum intelligit, quod e Phrygiā Romani ducāt originē. Ferro) .i. gladio, syncdochē est. Non necesse est cōmemorare &c.) Curtiū, Mariū, & Mamercum accusatores ignobiles fuisse significat. De M. Mario aliisq̃ doctis & turbulentis oratoribus, in lib. de Claris oratoribus Cicero, Cn. Carbonē, M. Mariū, & ex eodē genere cōplures minime dignos elegātis cōuentus auribus, aptissimos cognoui turbulentis cōcionibus. Quo in genere (vt in his perturbē ætatum ordinē) nuper L. Quintius fuit. Aptior autē etiā Palicanus auribus imperitorum. Aetas) id est senectus. Leges enim sexagenarium ocio reddūt.

Sat pro
satis.

Seruilius
lacus.

M. Mari⁹
Cn. Carb.

L. Quinti⁹.

P. Antistius.

A praeliis) aut a praeliis ipsis, aut reuera ab orandi certaminibus, & ab accusandi ratione. Priamū ipsum senē) ænigma est. De P. Antistii morte ante scripsimus. Eum autē occisum Plutarchus scribit in vita Pompeii, q̃ filia eius antistia Pompeio nupserat & ob Pompeiū Antistius Syllanā factionem sequi videbatur. Non omnino bonū oratorē hunc Cicero putat fuisse de claris oratoribus, Verbis, inquit, non ille quidē ornatis utebatur, sed tamē non abiectis. Expedita autē erat, & per facile currēs oratio. Et eius quidē tanq̃ habit⁹ nō inurbanus, actio paulū quū vitio vocis, tū etiā ineptiis claudiscabat. Hic tēporibus floruit iis, quibus inter profectionē reditumq̃ L. Syllæ sine iu refuit & sine vlla dignitate Resp. Hoc autē etiā magis probabatur, q̃ erat ab oratorib⁹ quædā in foro solitudo. Sulpitius occiderat, Cotta aberat & Curio, viuebat e reliquis patronis eius ætatis nemo, præter Carbonē & Pomponium, quorū vtrunq̃ facile superabat. Sexcenti) id est innumerabiles. Numerus certus pro incerto. Inter sicarios & de veneficiis) imperitos eos fuisse significat. Canes) .i. accusatores, inde oratores latrare per metaphorā sepe dicūtur, & Scipionē a Catone allatrari Liuius refert, vt ait Quintil. libro. viii. Is q̃ summā &c.) .i. L. Sylla. Qui suis vulneribus mederētur) .i. suā egestatē depellerēt, sua dāna cōpensarēt. Vultus enim prodāno poni ante scripsi. Vel iudiciorū metū sibi adimerēt. Vultus em̃ pro metu dici Serui⁹ significat enarrās illū versum ex pri. Aen. Quū luno eternū seruās sub pectore vultus. Si offusa Reip. sempiterna nox esset) .i. si omnino Resp. cōcidisset. Vt enim mortuorū hominū in æternā clauduntur lumina noctem, ita intermortue

Latrant
oratores.

Vultus.

Nox reipi
offusa.

Reip. nox sempiterna est. Omniaq; miscebant). i. omnia perturbabant, ni-
hilq; non faciebant. Subsellia) in quibus sederent accusatores & iudices.

Verum vt cœpi dicere, & Erucius hæc si haberet in cau-
sa, quæ cōmemoravi, posset ea quīs diu dicere, & ego lu-
dices possum. sed in animo est (quemadmodū ante dixi)
leuiter transire, ac tantummodo perstringere vnamquāq;
rem, vt omnes intelligant, me non studio accusare, sed of-
ficio defendere. Video igit̃ causas esse permultas: quæ istū
impellerent. Videamus nunc ecquæ facultas suscipiendi
maleficii fuerit. Vbi occisus est Sex. Roscius? Romæ.
Quid tu Rosci vbi tūc eras? Romæ. verum quid ad rem?
& alii multi. quasi nunc id agatur, quis ex tanta multitu-
dine occiderit: ac non hoc quærat, eū qui Romæ sit oc-
cisus, vtrū verisimilius sit ab eo esse occisum, qui assidu-
us eo tempore Romæ fuerit, an ab eo, qui multis annis
Romam oīno nō accesserit. Age nunc ceteras facultates
quoq; consideremus. erat tum multitudo sicariorum, id
quod commemorauit Erucius, & homines impune occi-
debantur. quid? ea multitudo quæ erat? opinor, aut eorū
qui in bonis erant occupati, aut eorum qui ab iis condu-
cebantur, vt aliquem occiderent. Si eos putas, qui alienū
appetebant, tu es in eo numero, qui nostrā pecunia diues
es. sin eos, quos, qui leuiore nomine appellant, percussor-
es vocant, quare in cuius fide sint & cliētela: mihi crede
aliquem de societate tua reperiēs. & quicquid tu cōtradi-
xeris, id cū defensione nostra cōtēdito. ita facillime causa
Sex. Roscii cū tua cōferet. Dices, qd postea, si Romæ assi-
duus fui? Respōdebo, at ego oīno nō fui. Fateor me se-

Perstringere.

S. t. r. c.
accusant

Percussor-
es.

ctorem esse, verum & alii multi. at ego (vt tute arguis)
agricola & rusticus. Non continuo, si me in gregem sica
riorū contuli, sum sicarius. at ego profecto, qui ne noui
quidem quenq̃ sicarium, longe absum ab eiusmodi crimī
ne. Per multa sunt, quę dici possunt, quare intelligat sum
mam tibi facultatem fuisse maleficii suscipiendi; quę non
modo idcirco prætereo, q̃ te ipsum nō libenter accuso, ve
rum eo magis etiam, q̃ si de illis cēdibus velim cōmemo
rare, quę tum factę sunt ista eadem ratione, qua Sex. Ro
scius occisus est, vereor ne ad plures oratio mea pertine
re videat. Videamus nunc strictim, sicut cetera quę post
mortē Sex. Roscii abs te T. Rosci facta sunt. quę ita ap
ta & manifesta sunt, vt mediussidius Iudices intuitus ea di
cam. vereor enim cuiusmodi es Rosci, ne ita hunc vide
ar voluisse seruare, vt tibi omnino non pepercerim. Cum
hoc vereor, & cupio tibi aliqua ex parte (quod salua fide
possim) parcere, rursus immuto voluntatem meam.

Studio).i.cupiditate. Officio).i.fide. Ecquę facultas) Authore Quinto
libro.v.intuendę sunt præcipue in coniecturis facultates. Credibilius est enī
occisos a pluribus pauciores, a firmioribus imbecilliores, a vigilantibus dor
mientes, a preparatis inopinantes. Quorum contraria in diuersum valent.

Qui in bonis erant occupati).id est qui bonorum sectores erant, qui con
ducebant sicarios, vt occiderent eos quorū bona concupiscerēt. Nostra).i.
Sex. Roscij. Sæpe enim patronus in persona litigatoris loquitur. Contēdi
to).id est cōparato. Ad plures).i.non ad te solum. Cuiusquemodi) Cuius
modi pro cuiuscuiusmodi legendū esse Priscianus docet. Is enī lib.xiii. scri
bens de nominibus, quorū genitiuus in us exit. Hęc inquit ipsa secundum
mobiliū regulā nominū solebant apud vetustissimos terminare etiam
genitiuos & datiuos. Vt Terentius in Andria, Tam iners, tam nulli consilij
pro nullius consilij. Idem in Heauton. Dum loquitur alterę, pro alteri. Et in
Eunucho, Solę mihi ridiculo fuit, pro soli. Et cuiusmodi pro cuiuscuius
modi. Cicero pro Sexto Roscio, Vereor enim cuiusmodi es Rosci, ne ita
hunc videar voluisse seruare, vt tibi omnino non pepercerim.

Venit enim mihi in mentem oris tui. Te ne cum ceteri socii tui fugerent, ac se occultarent, ut hoc iudiciū non de illorum praeda, sed de huius maleficio fieri videretur. potissimum tibi partes istas depoposcisse, ut in iudicio versare, & sederes cum accusatore? Qua in re nihil aliud assequeris, nisi ut ab omnibus mortalibus audacia tua cognoscatur, & impudentia. Occiso Sexto Roscio, qui primus Ameriam nuntiavit? Mallius Glaucia, quem iam antea nominavi, tuus cliens & familiaris. quid attinuit eum potissimum nunciare? quod si nullum iam ante consiliū de morte ac de bonis eius inieras, nullamque societatem neque sceleris, neque praeiū, cum homine ullo coieras, ad te minime omnium pertinebat? Sua sponte Mallius nuntiavit? quid quaeso eius intererat? an cum Ameriam non huiusce rei causa venisset, casu accidit, ut id quod Romae audierat, primus nuntiaret? cuius rei causa venerat Ameriam? Non possum, inquit, divinare: eam rem iam adducam, ut nihil divinatione opus sit. Qua ratione Roscio Capitonius primus nuntiavit? cum Ameriae Sexti Roscii domus, vxor, liberi que essent, cum tot propinqui cognatique optime conuenientes? qua ratione factum est, ut iste tuus cliens sceleris tui nuntius Tito Roscio Capitonius potissimum nuntiaret? Occisus est a cena rediens: nondum lucebat, cum Ameriae scitum est: quid hic incredibilis cursus? quid haec tanta celeritas festinatioque significat? non quaero quis percussit, nihil est Glaucia quod metuas: non excutio te, si quid forte ferri habuisti, non scrutor, nihil ad me arbitror pertinere. quoniam cuius consilio occisus sit inuenio: cuius manu sit percussus, non laboro. Vnum hoc sumo, quod

Du. 11

Optime conuenientes
Snaumet

mihī apertum tuum scelus resq; manifesta dat . vbi aut
vnde audiuit Glaucia? qui tam cito sciuit? fac audisse sta
tim. quæ res eum nocte vna tantum itineris contendere
coegit? quæ necessitas eum tanta premebat, vt si sua spō
te iter Ameriam faceret, id temporis Roma proficiscere
tur, nullam partem noctis requiesceret? Etiam ne in tam
perspicuis rebus argumentatio quærenda, aut coniectu
ra capiēda sit? Nonne vobis hæc, quæ audistis, cernere
oculis videmini Iudices? Non illum miserum, ignarum
casus sui, redeuntem a cœna videtis.

Oris tui) id est tuę impudētiæ, vel audaciæ. Te ne partes istas depoposcis
(se) Huiusmodi queribūdę orationes & interrogatoriæ solēt esse sine verbo mo
di finiti. Virg. in pri. Aeneid. Me ne incepto desistere victā Nec posse Italia
Teucrorū auertere regē Itemq; Mene Iliacis occūbere cāpis Non potuisse,
tuāq; hanc animā effundere dextra? Hoc dicendī genus Terentio familiare
est. Ceteri (focii tui) id est alii scarii. Assequeris) accentu acuto in penul
tima. Est enim futuri temporis. Occiso Sex. Roscio) Ostendit Sex Rosciū
a Tito Roscio occisum esse ex eius morte per Malliū. Ameriam nūciata.

Nullamq; Si emendatus est hic locus, hoc dicendī genus adolescentię Ci
ceronis tribuendū est, a quo fere postea discessit. Nam aliis in locis nec vllū
aut neq; vllum, nec vnq; aut neq; vnq; solet Cicero dicere: nō nullumq; aut
& nullum, nunquamq; aut & nunq. Diuinare) vulgo dicunt addiuinare.

Nullusq;
Nusquāq;

Conuenientes) id est concordēs, mansueti, bonis morib; præditi. Non
dum lucebat) id est ante primam lucem. Lucebat hoc loco est ex verbis iis
quæ grammatici exemptæ actionis appellant, cuiusmodi sunt tonat, pluit,
serenat &c. Quæ autē in narratione breuiter attingit, ea hic tractat amplius,
& cum argumentis. Non excutio te) id est non exquito an vllum telū in
vestimentis occultum habueris. Apertum tuum scelus) Ad Titum Ros
ciū verba deflectit. Tantū itineris) LVI millia. Contendere) id est contē
te & celeriter cōficere. Id temporis) id est eo tempore, id est post primā ho
ram noctis, quum iam occisus esset Sex. Roscius. Capiēda) id est inueniēda. Capere cō
da. Vt capere consiliū pro eo quod est inuenire dicimus. Nōne hæc quæ au
distis &c.) Perspicuitas est, quæ a Cicerone sub oculos subiectio a Græcis & rōg
γ& dicitur. De qua Quintilianus libris quarto & octauo plura scribit,

Capere cō
iecturā &
consiliū.

Non positas infidias: non impetū repentinum: non versa-
 tur ante oculos vobis in cæde Glaucia: nō adest iste T.
 Roscius: nō suis manib⁹ in curru collocat Autumedontē
 illum sui sceleris acerbissimi nefariæq; victoriæ nunciū:
 non orat vt eam noctem peruigilet: vt honoris sui causa
 laboret: vt Capitonī q̄primum nunciet? Quid erat quod
 Capitonē primū scire voluerit: nescio. nisi hoc video, Ca-
 pitonem in his bonis esse sociū: de tribus & decē fundis,
 tres nobilissimos fundos eū video possidere. Audīo præ-
 terea non hanc suspitionem nunc primum in Capitonem
 conferri, multas esse infameis palmas, hanc primam esse
 tamen lemniscatani, quæ Romę deferatur. nullum modū
 esse hominis occidēdi, quo ille nō aliquot occiderit, mul-
 tos ferro, multos veneno. Habeo etiā dicere quem cōtra
 morem maiorum, minorē annis LX de pōte in Tyberim
 deiecerit. qui si prodierit, atq; adeo cū prodierit, scio em̄
 proditurū esse, audiet. veniat modo, explicet suum volu-
 men, illud quod ei planum facere possum Eruciū conscri-
 pisse, quod aiunt illum Sex. Roscio intētassee, & medita-
 tum esse, se omnia illa pro testimonio esse dicturū. O præ-
 clarum testem Iudices. o grauitatē dignam expectatione.

Ponere in infidias. Positas infidias) Vt pro P. Sestio, Monuerūt, vt esset cautior, eiusq; vitæ a
 me infidias apud me domi positas esse dixerūt. Facere infidias quū alibi tū
 pro Milone dicit sæpius. Autumedontē illū) Autumedontē appellat Glau-
 ciam propter tantā celeritatē itineris tam breui spatio confecti. Autumedō
 enim Patroclī auriga fuit. Occiso Patroclo Hector in Autumedontem per-
 git, ipsum feriendī cupidus: at illum iam equorū immortalīū fuga abstule-
 rat, quos equos Peleo dii immortales dederāt, vt ait Homerus lib. Iliad. xvi.
 Sui) T. Roscii, Capitonē in his bonis esse sociū) Capitonem hoc loco tra-
 ctare incipit. Id em̄ ante pollicitus fuit, quū dixit, De Capitone post viderim⁹.
 De trib⁹ & decē) Antea mutato ordine dixit, Fundos decē & tres reliq;. Suspi-

tionem cōferri) Cōferre suspiciōē dicit, vt pro L. Flaco cōferre inuidiā. Hic Conferre
Dorylēis nuper quū efferret magna frequētia, cōfessurū vestro mortis illius suspicio:
inuidiā in L. Flacū Lælius cōferebat. Infames palmas) Habebat enī plurimā & inui
marum palmarū vetus ac nobilis gladiātor, vt dixit antea. Hāc primam) diām.
de cede Sex. Roscij, qui Capitonis cōsilio interfecit est. Lemniscatam). i.
maxime insignem, vt in gladiatorum metaphora maneat. Lemnisci, vt ait Lenisci.
Sex Pōper, sunt fasciolar coloratæ, id est ex lana nō tincta, sed natiui coloris,
dependētes ex coronis. Propterea autē dicuntur, quod antiquissimū fuit ge
nus coronarum lanearū. Ex tenuissimis philyræ, id est tiliæ tunicis quæ sunt
inter corticem & lignū huiusmodi leniscos fieri solitos Politianus ca. lxxij.
Miscellaneorum multis testimoniis probat. Nullū esse modū multis enī
modis homines occidūtur, sed p̄cipue frero aut veneno. Habeo etiā dicere) Habeo di
Hoc dicendū genere nō semel vñs Cicero est. Vt pro P. Quinto, Verū his de
cere:
rebus non necesse habeo dicere ea, quæ me P. Quintius cupit cōmemorare.
Pro L. Cornelio Balbo, Quid habes igit dicere de Gaditano fœdere eiusmo
di? Libro Epistolarum ad Atticum. x. Eo minus habeo necesse scribere, aut
etiam cogitare, quid sūm factur, si acciderit vt legarer. Lib. de Natura Deo
rū. iij. Hęc fere dicere habui de Natura Deorū. Quem contra morem maio
rum &c.) M. Varro, vt est apud Nonium Marcellū scripsit sexagenarios a ne
gociis publicis liberos atq; ociosos esse debere. Ideoq; in prouerbū, vt quidā
putant, venisse, vt diceret sexagenarios de ponte deiici oportere. i. quod sus
fragium non ferant, quod per pontē ferebant. De hoc prouerbio apud Eras
mū multa legere licet. In ponte suffragia ferri solita significat author Rhe
toricorum ad Herennium lib. i. Cœpio, inquit, vt illum contra Senatuscon
sultum intercedētibus collegis, aduersis Rempubicā vidit ferre, cū viris bo
nis impetū facit: pontes disturbat, cistas deiicit, impedimento est quo secius
feratur lex. Ad hunc igitur morē alludit Cicero, quum dicit hominē quē
dam a Capitone in Tyberim pręcipitatū. Nisi forte id verū est quod putāt
post urbem Romam a Gallis liberatam ob cibāt inopiam sexagenarios in
Tyberim de ponte deiici cœptos. Quæ sententia Sisinnio Capitoni nō pla
cet, vt est apud Sextum Pompeiū. Explicet suum volumen) Veteres quū
primum in folijs arborum, & deinde in libris arborum scribebant, tum nec
folia nec libros suebant, sed alia alijs superposita inuoluebant, ne ordo eorū
turbaretur. Indictum volumen est, & euoluere & explicare volumen.
Erucium conscripsisse) derogat fidem Capitonis testimonio, qui non quod
sentiat, sed quod Erucius velit, d. cturus sit. Et ita quodāmodo accusator te
stis esset. Vt autem patrono in causa sua testimonium dicere nō licet, vt ait
Arcadius Iurisconsul. libro Digestorum vicesimosecundo de Testibus, ita
multo min⁹ liceat accusatori. Naturalis enim fauor authore Quintiliano,
est pro laborantibus. Meditatum esse) id est didicisse.

Sexage
narios de
pōte dei
cere.
Volumen
vnde di
ctum.
Testis pa
tronus.

O vitam honestam, atque eiusmodi, ut libentibus animis ad eius testimonium vestrum iusiurandum accommodetis. Profecto non tam perspicue istorum maleficia videremus, nisi ipsos cæcos redderet cupiditas & avaritia, & audacia. Alter ex ipsa cede volucrem nuncium Ameriam ad socium atque ad magistrum suum misit, ut si dissimulare omnes cuperetur, se scire ad quem maleficiū pertineret, tamen ipse apertum suum scelus ante omnium oculos poneret. Alter (si diis immortalibus placet) testimonium etiam in Sextum Roscium dicturus est. quasi vero id nunc agatur, utrum id quod dixerit, credendum, an quod fecerit, vindicandum sit. Itaque more maiorum comparatum est, ut in minimis rebus homines amplissimi testimonium de sua re non dicerent. Africanus, qui suo cognomine declarat, tertiam partem orbis terrarum se subegisse, tamen si sua res ageretur, testimonium non diceret. nam illud in talem virum non audeo dicere: si diceret, non crederetur. Videte nunc quam versa & mutata in peiorem partem sint omnia: cum de bonis & de cede agatur, testimonium dicturus est is, qui & sector est, & ficiarius: hoc est, qui & illorum ipsorum bonorum de quibus agitur, emptor atque possessor est: & eum hominem occidendum curavit, de cuius morte querit. Quid tu vir optime? ecquid habes quod dicas? mihi ausculta, vide ne tibi desis, tua quoque res per magna agitur, multa scelerate, multa laudaciter, multa probe fecisti: vnum stultissime, profecto tua sponte, non de Erucii sententia, nihil opus fuit te isti credere. neque enim accusatore muto, neque teste quisquam utitur eo, qui de accusatoris subsellio surgit. Huc accedit, quod paulo ta-

Duce legum
omni

Aphricanus.

Sibi deesse

Audacter.

men occultior atq; tectior vestra ista cupiditas esset: nūc quid est, quod quisquam ex vobis audire desideret, cum quæ facitis, eiusmodi sint, vt ea dedita opera anobis contra vosmetipsos facere videamini. Age nunc, illa videamus Iudices, quæ statim consecuta sunt. ad Volaterras in castra L. Syllæ, mors Sexti Roscii quadriduo, quo is occisus est, Chryfogono nunciatur. queritur etiā nūc quis eum nuncium miserit, nonne perspicuum est, eundem qui Ameriam? Curat Chryfogonus, vt eius bona vaneant statim, qui non norat hominem aut rem. at qui ei venit in mentem prædā concupiscere hominis ignoti, quæ omnino nunquam viderat? Soletis, cum aliquid huiuscemodi auditis Iudices, continuo dicere: necesse est aliquem dixisse municipem, aut vicinum. ii plerunque indicant, per eos plerique produntur.

Dedita
opera.

Libentibus animis). i. libet & attēte. Ad ei⁹ testimoniū &c.). i. vt secundū eius testimoniū iudicetis. Volucrē nunciū) Vulgo postā appellāt. Ipse) T. Roscius. Si diis immortalibus placet) Hæc parēthesis poni solet in Ironia & in irrisione. Vt in L. Pisonē, Appellat⁹ est hic Vultur⁹ illi⁹ prouinciæ, si diis placet, Imperator. Libro de finib⁹ secūdo, Quoniā, si diis placet, ab Epicuro loqui discimus. Libro Tusculanarū quæst. v. Qua gloria cōmot⁹ Epicurus exorī, cui etiā, si diis placet, videtur semper sapiens beatus. Is quod dixerit) Id qd dixerit legendū. Tertiā partē orbis) i. Africā. Quū de bonis & cede agat) nō de minimis reb⁹. Qui & sector &c.) qui amplissim⁹ nō est. Multa audacter) Priscian⁹ lib. xv. cēset hoc loco legendū esse audaciter. Is em̄ de aduerbiorū forma scribēs, Alia, inq̃t, datiuo ter addunt penulti. correpta, vt fortis fortifortiter, vtilis vtili vtiliter, felix felici feliciter, audax audaci audaciter, sed per syncopā i vsu est frequētiore audacter. Terēt. i. Phorm. Min⁹ multo audacter q̃ nūc lēdit, lēderet. Salusti⁹ tñ historiarū secūdo audaciter protulit secundū analogiā. Et Cic. pro Sex. Rosc. Multa scelerate, multa audaciter, multa improbe fecisti. Accusatore muto) Testis em̄ q̃ i accusatoris subsellio sedet, accusatori fauet, isq; quodāmodo accusator, sed mut⁹ est. Qui de accusatoris) Paulo Iurisc. lib. Digest. xxi. de testib⁹ nō placuit interrogari testes eos quos accusatoris.

Volucer
nuncius.
Si diis pla
cet.

Audaci
ter.

Testis p.
ductus de
domo accu
satoris.

fator de domo produxerit. Vt hos interrogari nō placet, ita iis qui de accusatoris subsellio surgant credi oportere Cicero negat. Effet) .i. esse deberet. Ad Volaterras &c.) Vt ante fecit, ita hoc loco ampli⁹ probat id quod in narratione dixit breuiter. Hominē) Sex. Rosciū. Aut rem) .i. ei⁹ pradia. At qui id est quomodo. Aliquem municipem) cōmunicipem vulgo dicerent.

† hanc.

Hic nihil est q̄ suspiciōē & hoc putetis. nō em̄ ego ita disputabo: verisimile est, Roscios istā rē ad Chryfogonū de tulisse: erat em̄ eis cū Chryfogono iā ātea amicitia. nā cū multos veteres a maiorib⁹ Roscii pronos hospitesq; haberēt, omneis eos colere atq; obseruare destiterūt, ac se i Chryfogonū fidē & clientelā cōtulerūt. hæc possum oīa vere dicere. sed i hac causa cōiectura nihil op⁹ ē. ipos certo scio nō negare, ad hæc bona Chryfogonū accessisse i pulsu suo. Si eū, q̄ indicii partē accepit, oculis cernetis, poteritis ne dubitare Iudices q̄ indicarūt? Qui sunt igit̄ in istis bonis, quib⁹ partē Chryfogon⁹ dederūt? duo Roscii. nū quisnā preterea? nemo est Iudices. nū ergo dubiū est, quin ii obtulerūt hāc prēdā Chryfogono, q̄ ab eo partē prēdæ tulerūt? Age nunc ex ipsi⁹ Chryfogonū iudicio Rosciōrū factū consideremus. Si nihil in ista pugna Roscii, quod opere prēciū esset, fecerāt, quā ob cām a Chryfogono tantis prēmiiis donabant? Si nihil aliud fecerūt, nili rem detulerūt, nōne satis fuit his gratias agi? deniq; vt per liberaliter ageret, honoris aliquid haberet: cur tria pradia, tantæ pecuniæ, statim Capitonī datur? cur quæ reliqua sunt, iste Roscius omnia cū Chryfogono communiter possidet? nōne perspicuū est Iudices has manubias Rosciis Chryfogonum re cognita concessisse? Venit in decem primis legatus in castra Capito. totā vitam, naturam, moresque hominis ex ipsa legatione cognoscite.

enli 6
aznara

Manubie

Hoc) id est hac re, quod videlicet municeps aliquis aut vicinus dixerit: nisi hac non hoc legere mauis, vt in codicibus aliis inuenio scriptū. Putare sus-
 pitionē dicit, vt putare rationes libro Epist. ad Atticū quarto, is quū venisset Romā, & illum & se statim venturos, vt rationes cum publicanis putarent. Non enim ego ita disputabo) Occupatio. Id enim dicit, quod se negat dicere. Qui sunt igitur in istis bonis) id est qui habent ista bona: Quae ratione dicimus aliquē esse in aere alieno. i. habere aēs alienū. Obtulerint) id est nunciauerint. Tulerūt, id est acceperunt. Vt pro Roscio comcedo, Cognitor si fuisset tu², quod vicisset iudicio, ferres tuū. Inde ferre puncta, & tribū, pro eo quod est accipere suffragia, de quo genere scribim⁹ in Inuectiuis. Ferre fructum in eadem re dicitur, id est accipere vel percipere. Vt in oratione pro domo sua, Vtriusq; temporis fructum tuli maximū. Et pro Cn. Plancio, Fructus autē ex sese, non vt oportuisset lētos & vberes, sed magna acerbitate permixtos tulissēm. Et pro P. Sextio, Piso ille gener meus. cui fructum pietatis suę neq; ex me, neq; a populo Romano ferre licuit. Operæ precium) id est vtile & fructuosum Chrysogono, quasi precium operæ, id est facinoris. Rem detulerunt) id est cēdem nunciauerunt. Honoris aliquid haberi) vt ante dixit Sex. Roscii seruos apud Chrysogonū in honore & precio haberi. Has manubias. Aulus Gellius cap. vicesimo quarto libri decimj tertij & Nonius Marcellus prædam & manubias ita distingunt, vt sit præda corpora ipsarum rerum quæ capiuntur: manubię vero pecunię ex præda vēdita redactę. Asconius vero Pedianus in commentariis in Præturam Vrbānam manubias esse dicit spolia quę sita de viuo hoste nobili per deductionē. Erat autem hæc præda Imperatorum, ex qua quid vellent, facerent. Idem paulo ante dicit manubias prædam esse Imperatoris pro portioe de hostibus captā. Hæc Asconij sententia mihi melior esse videtur. Nam manubias Imperatoris a Cicerone dicti multis in locis attēdimus. Vt in oratione contra Rullū ad Quirites, An Pompeium non adhibebit? In eius prouincia vendet manubias imperatoris? Itemq; Accesserunt in cumulum manubię vestrorum imperatorum. His manubiis quot volebant Imperatores faciebāt, sæpius tamen in monimenta deorum, vt templa, vel in vrbis ornamenta cōferebāt, vt eadem in oratione significat Cicero. Castoris ædem L. Metellus de manubiis extruendam curauit, vt ait Asconius. Authore Cicerone pro domo sua Q. Catulus de manubiis Cimbricis porticum fecit. Quia igitur pugnam in qua occisus est Sex. Roscius & prædam ante dixit, manubias Chrysogoni dicit, tanq̃ eius pugne imperator fuerit. Venit in decē &c.) Arguit Roscium Capitonem, q̃ legatus Decurionum mandata violauerit, & locios fefellerit. Primis) Nam Decurionum decretum factum est, vt decem primī proficiscantur ad Syllam, vt in narratione dictum est.

Putare sus-
 pitionē
 & rationē
 Essē in bo-
 nis,
 Ferre pro
 accipere.
 Ferre fru-
 ctum.

Manubię
 Præda.

intellegeritis

Nisi intellexeris Iudices nullum esse officium, nullum
 ius tam sanctum atque integrum, quod non eiulce vis
 atque perfidia violarit, & imminuerit, virum optimum
 esse eum iudicatote. Impedimento est quo minus de his
 rebus Sylla doceatur, ceterorum legatorum consilia, &
 voluntatem Chrysogono enunciat: monet, vt provideat,
 ne palam res agatur: ostendit, si sublata sit venditio bo-
 norum, illum pecuniam grandem amissurum, sese capitis
 periculum aditurum: illum acuerit, hos qui simul erant
 missi, fallere: illum identidem monere, vt caueret, hisce
 insidiosae spem falsam ostendere: cum illo contra hos ini-
 re consilia, horum consilia illi enunciare: cum illo partē
 suam deprecisci, hisce aliqua fretum t̄ aura semper omnis
 aditus ad Syllam intercludere. Postremo isto hortatore,
 auctore, intercessore ad Syllam legati non adierunt, isti
 us fide, ac potius perfidia decepti: id quod ex ipsis cogno-
 scere poteritis, si accusator voluerit testimonium eis de-
 nunciare, pro re certa spem falsam domum retulerūt. In
 priuatis rebus si qui rem mandatam non modo malitio-
 sus gessisset, sui questus aut commodi causa, verum etiā
 negligentius, eum maiores summum admisisse dedecus
 existimabant. itaque mandatū constitutum est iudicium,
 non minus turpe quā furti. credo propterea quod qui-
 bus in rebus ipsi interesse non possumus, in his operā
 nostrā vicaria fides amicorum supponitur: quam qui la-
 dit, oppugnat omnium cōmune prēditiū: & quantū in ipso
 est, disturbat vitā societate. Nō em̄ possumus omnia per
 nos agere, ali⁹ in alia est re magis utilis. Idcirco amicitie
 cōparant, vt cōmune cōmodū mutuis officiis gubernet.

Doceri de aliqua
te

thiora.

Intercedere
abon dēu
d mēu
in hucMandati
iudicium

Virum optimum esse eum iudicatote & ita Sex. Roscium damnatote) lā admonuimus, vti Cicero probationes suas fore clarissimas promittere solitus sit, alioqui se non recusare, quo minus damnetur reus is quem defendit.

Si sublata sit) ex Syllæ decreto. Illum acuere) Capito acuebat & excitabat Chryfogonum. Huiusmodi infinitiuus, pro imperfectis indicatiui modi comici & historici sæpius quam oratores vtuntur. Cum illo partem suam depacisci) id est de parte sua pactionem facere. Depacisci autem non depacisci legendum esse Priscianus docet. Libro nono scribit verba permulta esse

Infinitiu⁹
pro indicatiuo.
Depacisci

quæ in compositione mutenta, alia in Italia in e: vt tango contingo, frāgo confringo, ago exigo, gradior ingredior, fatiscor defetiscor, paciscor depaciscor. Est autem depacisci pactionē facere. Terentius in Phormione, Ita me Dii bene ament, vt mihi liceat tandiu quod amo, frui, iam depacisci mortem cupio. Hora) In codicibus aliis aura scribitur. Istius fide) Fidē apud antiquos in vtrancq; partem appellatam esse ex libro de Officiis tertio sæpe cognosci potest. Inde fides bona semper appellatur. Fidem malam pro perfidia idem Cicero dixit libro de Natura Deorū tertio, Inde tot iudicia de fide mala, tutelæ, mandati, pro socio &c. Fide ac potius perfidia) Correctio est. Satis enim idoneo vocabulo sibi vsus non videbatur, ideo magis idoneum reposuit. Testimonium denunciare) id est in iudicium vocare vt dicant testimonium. Quintilianus libro quinto duo testii genera dicit. Alios enim volutarios, alios quibus iudex publicis iudiciis lege denūciare solet. De hoc verbo alio loco plura scribimus. Spem falsam) Quam spem legati Ameriam retulerint dixit in narratione. In priuatis rebus) Locus communis est. Tractat in generali quam turpe habitum sit in priuatis rebus mandatū negligenter gerere, vt a minore ad maius probet, quam turpe habendū sit in negotio publico mandatum non modo deserere, sed etiam ne gerat malitiosa consulere. Eadem quoque arguendi ratione paulo post vtitur, vbi de violata societate ab hoc Capitone agit. Rem mandatam.) Authore Paulo Iurisconsulto libro Digestorum decimo septimo titulo Mandati vel contra,

Fides in
vtrunque
partem.

Obligatio mandati consensu contrahentium consistit. Ideo per nuncium quoque, vel per epistolam mandatum suscipi potest. Item siue rogo, siue volo, siue mando, siue alio quocunque verbo scripserit, mādati actio est. Mādatum nisi gratuitum nullum est. Nam originem ex officio atque amicitia trahit. Contrarium porro est officio merces. Interueniente enim pecunia res ad locationem & conductionem potius respicit. Malitiosius id est callidus. Vicaria fides) id est, quæ vices nostras subit. Fides amicorum) qui mādatum nostrum receperunt. Operæ nostræ supponitur. Id est loco operæ nostræ ponitur. Recipis) id est suscipis & te executurum promittis.

Mandati
obligatio.

Vicaria fides.

h. b. or
a. n. & h. h. n. ab o. q. n.
mad. fa. d. p. h. n. i. f. e. t.

Non mi. u. al
q. d. h. n. o. m. b. u. p. h.
u. n. o. o. n. d.

Amicitia
& fides
duæ res sã
tissimæ.
Concre-
ditus.

79. om. n.
o. d. q. o. m. i. a. e. l. a. b.
p. p. r. o. t. a. o.

† Iudici-
que.

Quid recipis mādaturū, si aut neglecturus, aut ad tuum
commodum cōuersurus es? cur mihi te offeras? ac meis cō-
modis officio simulato officiis & obstas? recede de medio
per alium transigam. Suscipis onus officii, quod te pu-
tas sustinere posse, quod minime videtur graue iis, qui
minime ipsi leues sunt. Ergo idcirco turpis hæc culpa est,
quod duas res sanctissimas violat, amicitiam & fidem: nā
neque mādaturū quisquam fere nisi amico: neque credit, nisi
ei quem fidelem putat. Perditissimū est igitur hominis si-
mul & amicitiam dissoluere, & fallere eum, qui lēsus nō
esset, nisi credidisset. Ita ne est? in minimis rebus, qui mā-
datum neglexerit, turpissimo iudicio condemnetur neces-
se est. in re tāta, cum is, cui fama mortui, fortunę viui cō-
mendatę sunt atque concreditę, ignominia mortuum af-
fecerit, is inter honestos homines atque adeo inter viuos
numerabitur? In minimis priuatisque rebus etiā negli-
gētia in crimen mādaturū iudiciūque infamiam reuocatur:
propterea quod si recte fiat, illū negligere oporteat qui
mandarit, nō illum qui mādaturū receperit. In re tanta,
quæ publice gesta atque commissā sit, qui non negligē-
tia priuatum aliquod commodum læserit: sed perfidia, le-
gationis ipsius ceremoniam polluerit, maculaque affece-
rit: qua is tandem poena afficietur? aut quo iudicio dāna-
bitur? Si hanc ei rem priuatim Sextus Roscius manda-
uisset, vt cum Chrysogono transigeret, atque decideret,
inque eam rem fidem suam, si quid opus esse putaret,
interponeret: ille, qui sese facturum recepisset, nōne si ex
eo negocio tantulum in rē suam cōuertisset, dānatus per
arbitrū, & rem restitueret, & honestatē omnē amitteret?

Nunc non hanc ei rem Sextus Roscius mandauit, sed id quod multo grauius est, ipse Sextus Roscius cum fama, vita, bonisq; omnibus a decurionibus publice Roscio mandatus est.

Quid recipis mandatum) fictio est alicuius qui mādauit, ex postulatīs cum eo q mādauit. Fama mortui) Sex. Roscii. Hūc enī nobilitati & Sylle aduersariū, ideoq; proscriptū accusatores dixerāt. Ignominia mortuū affecerit) Il lud mihi ascribendū videtur. Fortunis viuū spoliauerit, aliud ve qd ad eandē sententiā, vt ita legatur, Ignominia mortuū affecerit, fortunis viuū spoliauerit. In rebus minimis. A minore ad maius arguit. Iudiciū infamiā) .i. iudiciū famosum. Ita enim Iurisperiti solēt appellare. Si recte fiat) negligētia scilicet. Gesta).i. mādata. Priuatū aliquod cōmodū) id est priuatū cōmodū alicuius. Cerimonias) Legationē perinde vt rē sacrā veteres habuerunt, cui deū Mercuriū præfecerūt. Ideoq; Legatos violare impiū habebat. Quā sacros feciales suos Romani habuerunt, quātis cū cerimoniis eos mittere soliti sint, ignotū non est. Aliarū quoq; legationum cerimonias esse, locus hīc documēto est. Si hāc ei rem &c.) Argumentū a fictione est. Trāfigere) id est de prēdiis patris pacisceretur. Quamuis pacisci & trāfigere distinguat Iurisperiti. Vlpianus enim lib. ii. Digestorū de transactionibus. Qui trāfigit, inquit, quasi de re dubia & lite incerta neq; finita trāfigit. Qui vero paciscitur donationis causa rem certā & indubitātā liberaliter remittit. Est igitur trāfigere, quod vulgo dicitur facere appūctamentū. Decideret).i. pactionē & decisiōnē faceret. Vt autē antea dixit partē suā de pasci: ita p Roscio Corneo, Tuā partem dimidiā quemadmodū vis decide. Ibidē tamē dicit, De tota re decidisti. In eam rem fidē suā interponeret) id est pactionibus & conuentis māsūrū se promitteret. Recepisset).i. promississet. Vt lib. Epist. ad Atticū. v. Omnino omnia se facturū recepit. In se recipere pro eo quod est recipere dicitur. Vt lib. Epist. Famil. xiii. Sed tamē separatim promitto, in meq; recipio fore eum tibi & voluptati & vsui. Itemq; Spōdebo enī tibi, vel poti⁹ spōdeo in meq; recipio eos esse M. Curii mores, & cetera. Recipio tibi, vt promitto tibi dicimus. Plancus Ciceroni lib. Epist. Familiarū. x. Si omnia mihi integra & ipse & fortuna seruaerit, recipio vobis celeriter me negociū exsententia confecturū. Cic. lib. xiii. A. Fusiū vnū ex meis intimis obseruantissimū studiosissimūq; nostri eruditū hominē, & summa humanitate tuaq; amicitia dignissimū veli ita tractes, vt mihi corā recepisti. Itēq; Gratissimū mihi feceris, si curaris, vt intelligat Brutus id qd ei recepi, hāc meā cōmendationē sibi magno adiūmēto fuisse. Mādatus est).i. cū mādato cōmendatus.

Legatio
res sacra.

Trāfigere
Pacisci.

Decidere.

Recipere
id est pro
mittere.

& ex eo Titus Roscius, non paulum nescio quid in rem
 suam conuertit, sed hunc funditus euertit bonis: ipse tria
 prædia sibi depectus est, voluntatem decurionum ac mu-
 nicipum omnium tantidem quanti fidem suam fecit. Vi-
 dete iam porro cætera Iudices, vt intelligatis fingi male-
 ficiū nullum posse, quo iste sese non contaminarit. In
 rebus minoribus sociū fallere turpissimum est, æqueq;
 turpe, atq; illud de quo ante dixi. neq; iniuria: propterea
 qd auxiliū sibi se putat adiunxisse, qui eum altero rem
 commuicauit. Ad cuius igitur fidem cōfugiet, cum per
 eius fidem læditur, cui se commiserit? Atqui ea sunt ani-
 maduertenda peccata maxime, quæ difficillime præca-
 uentur. tecti esse ad alienos possumus. intimi multa aper-
 tiora videant necesse est: sociū vero cauere qui possumus.
 quem etiam si metuimus, ius officii lædimus. Recte
 igitur maiores eum qui sociū fefellisset, in virorum bo-
 norum numero non putauerunt haberi oportere. At
 vero T. Roscius non vnum rei pecuniarię sociū fefellit
 (quod tamen graue est, tamen aliquo modo posse ferri
 videtur) verum nouem homines honestissimos, eiusdem
 muneris, legationis, officii, mandatorumq; socios, indu-
 xit, decepit, destituit, aduersariis tradidit, omni fraude &
 p̄fidia fefellit: qui de ei⁹ scelere suspicari nihil potuerūt,
 sociū officii metuere non debuerunt, eius malitiā nō
 viderunt, orationi vanę crediderunt. Itaque nunc illi ho-
 mines honestissimi, propter istius insidias parum putan-
 tur cauti, prouidiq; fuisse. Iste qui initio proditor fuit,
 deinde perfuga: qui primo sociorum consilia aduersariis
 enunciauit, deinde societate cum ipsis aduersariis coit,

Tantidē
 quanti.

Anima:
 uertenda
 peccata.

Socii fi-
 des.

Pro socio
 iudicium.

terret etiam nos, ac minatur, tribus prædiis, hoc est præmiis sceleris ornatus. In eiusmodi vita Iudices, in his tot tantisque flagitiis, hoc quoque maleficiū, de quo iudicium est, reperietis. Etenim quærere ita debetis: ubi multa auare, multa audaciter, multa improbe, multa perfidiose facta videtis, ibi scelus quoque latere, inter illa tot flagitia putarote.

Fuerit). i. spoliavit, expilavit. Vt Actione in Verrē tertia, Venit ad Verrem **Euertere** M. Marcellus, petit ab eo pro sua fide ac diligētia pluribus verbis, ne persum **hominē.** mā iniuriā pupillū lūniū fortunis patris conetur euertere. Actione quarta, An huiusmodi iudiciū det, quo iudicio indicta causa fortunis omnibus euerti necesse sit? Itēq, Cogitare cōperūt eius inimici nihilo minus eodē Pretore hūc euerti bonis posse, quo Heraclius esset euersus. Tantidē quanti fidē) id est minimis. In rebus minoribus sociū fallere) Vt violare mandatū docuit esse turpissimū: ita & eadē fere viā docet q̄ turpe sit fallere sociū. i. eū cū quo societate coieris. Authore Cicerone pro Q. Roscio, Si qua sūt priuata iudicia summę exstimationis, & pene dicā capitis, tria hæc sunt, fidei, tutelę, societatis. Aque eū perfidiosum & nefariū est fidē frāgere, quæ cōtinet vitā; & pupillū fraudare, qui in tutelā peruenit; & sociū fallere, qui se in negotio cōiunxit. Societate autē coire solemus aut omnium honorū, aut vnius alicuius negotiationis, velutī mancipiorū vēdendorū emēdōrūq, aut olei aut vini, aut frumētī emēdi vēdēdiq. Vt est in lib. Inst. Iustiniani. iii. de societate.

Societate
coire.

Cōmunicauit). i. cōmunē fecit. Tecti esse ad alienos possumus) si alienos præcauere possumus. Intimi) id est maxime familiares. Multa apertiora) sed non omnia. Ideo eos præcauere possumus. Cauere sociū) de hoc dicēdi genere ante dixi. Quod tamen si graue est) Ex hac re amplificat magnitudinē sceleris Capitonis. Induxit, decepit, destituit) Vt in L. Pisonē. Hic fraudem homines impulit, hic eos quibus erat ignotus decepit, fefellit, induxit. Destituere dicitur is qui promissum nō facit, vt in Cluentianā scripsimus: Is autē fallit, ideo destituere fallere est. Aduersariis tradidit) id est prodidit Chrysogono. Malitiā) id est versutiā. Orationi vanæ) id est mēdaciis Capitonis. Parū putātur cauti) q̄ missi Legati munus suū nō obierint. Proditor) sociorū scilicet. Perfuga qui ad aduersariū transiit, eiq, suorū sociorū consilia aperuit. Qui primo sociorū) ideo proditor. Deinde societate) Ideo perfuga. Prædiis hoc est præmiis) Annominatio est. In his) id est inter hæc. Audacter) Audaciter, vt ante legendum est.

Destitue
re.

Tametsi hoc quidem minime latet, quod ita promptum
 & propositum est, vt non ex illis maleficiis quæ in illo cõ
 stat esse, hoc intelligatur, verum ex hoc etiam si quod il
 lorum forte dubitatur, conuincatur. Quid tandem quæso
 Iudices, num aut ille lanista omnino iam a gladiatore ces
 sisse videtur? aut is discipulus magistro tantulum de ar
 te concedere? Par est auaritia, similis improbitas, eadẽ im
 pudentia, gemina audacia. Etenim quoniam fidem magi
 stri cognostis, cognoscite nunc discipuli æquitatem. Di
 xi iã antea, sæpenumero postulatos esse ab istis duos ser
uos in quæstionem, tu semper T. Rosci recusasti. quæro
 abs te, si ne, qui postulabant, indigni erant qui impetra
 rent? an iste non commouebat, pro quo postulabant? an
 res ipsa tibi iniqua videbatur? Postulabant homines ho
 nestissimi atq; integerrimi nostrę ciuitatis, quos iam an
 tea nominaui, qui ita vixerunt, talesq; a populo Romano
 putantur, vt quicquid diceret, nemo esset, qui non æqui
 putaret. Postulabant autem pro homine miserrimo atq;
 infelicissimo, qui vel ipse sese in cruciatum dari cuperet,
 dum de patris morte quæreretur. Res porro abs te eius
 modi postulabatur, vt nihil interesset, vtrum eam rem re
 cusaris, an de maleficio confiterere. Quæ cum ita sint,
 quæro abs te quã ob causam recusaris? Cum T occiditur
Sex. Roscius, ibidem fuerunt. Seruos ipsos, quod ad me
 attinet, neq; arguo, neque purgo. quod a vobis T oppu
gnari video, ne in quæstionem dentur, suspiciosum est: q;
 vero apud vos ipsos in honore tanto sunt, profecto neces
 se est sciãt aliquid: quod si dixerit, perniciosum vobis fu

† Dubitabatur

† occidere
tur.† repugna
ri.

rum sit. In dominos queri de seruis iniquum est. An ne queritur? Sex. enim Roscius reus est. Neque enim cum de hoc queritur, vos dominos esse dicitis. Cum Chrysgono sunt.

In illo)Capitone. Constant)constat legendum putarem. Illorum)ma-
lesiciorum. Dubitatur)id est dubiu & incertu est. Dubitatur passiuè dici at
tendendu est. Conuincatur)id est probetur. Ille lanista)Capito. A gla-
diatore cecisse)Morem fuisse significat, vt veteres gladiatores multaru pal-
marum victores, nimiu callidi artifices a gladiatoribus cessaret, id est gladia-
tores esse desineret. Aut is discipulus)T. Roscius magnus. Vtriusq; paria
scelera dicit, vt eos in odiu magis adducat. Tantulum)id est minima re.

Dubitatur
passiuè.

De arte)gladiatoria. Gemina),i. similis & equabilis. vt, Geminisq; minia-
tur, In coelu scopuli. De quo verbo alibi plura. Fidem)Ironia est, vt postea
equitatem. Fide)quod sit proditor & perfuga. Dixi iam antea)Dixit enim
antea, Te nunc appello P Scipio, te Metelle &c. Sæpenumero postulatos)
Ne intelligas dixi sæpenumero. Aliquoties, inqt ante Cicero, duos seruos pater
nos in quaestionem ab aduersariis Sex. Roscius postulauit. Ab istis)Scipio
ne, & Metello. Quæro abs te)Tria querit, & ad singula respõdet. An ille)T.
Roscius. Attendendu est hoc pronomine litigatorẽ ostendi, quum alibi fere
solitus Cicero sit, per pronomen hic demonstrare. Ipse sese in cruciatu)Mos-
uet affectum, & remouet ab eo criminis suspensionem. Vtru eam rem recus-
sares &c.)Recusando em de maleficio satis confitetur. Verbũ confiteri a Ci-
cerone aliisq; ita usurpari attendim⁹, vt dicunt confiteri de scelere, nõ scelus,
quemadmodum accusare defedere danare de furto de repetundis de ambitu
dicimus. Vt in partitionib⁹ oratoriis, Minime esse concedendu, vt is qui de
re cõfiteatur, verbi se interpretatione defendat. Ea de re ampli⁹ scribim⁹ in
Ligarianam. Quum occiditur) Videtur legendu, Quum occideretur. Quod
a vobis oppugnari) Aut oppugnari pro repugnari posuit. aut certe repu-
gnari legi debet. In dominos queri de seruis)Hoc proponit tanq ab aduer-
sariis respõsum. quod hi sint serui T. Rosciorum & Chrysgoni. De his igitur
si quereretur, in dominos quereretur. De seruis in dominos queri quod
nõ liceat, scribim⁹ in Milonianam. An ne queritur?)de seruis in dominos?
scilicet. Quum de hoc queritur) Si locus hic emendatus est, sententia est,
quum queritur de hoc, id est de Roscii cæde, vos seruorum ei⁹ dominos nõ
dicitis. De hoc queritur, ne intelligas de Roscio habetur quaestio. Nam anti-
quo ciuili Romanorum iure de liberis hominibus non quaerebatur.

Confiteri
de pecca-
tis.

Ita credo literis eorū, & vrbānitate Chryfogonus ducitur, vt inter suos omnīū delitiarum atq; omnium artium puerulos ex tot elegantissimis familiis lectos, velit hos versari homines pene operarios ex Amerina disciplina patris familie rustici. Nō est ita pfecto Iudices, nō est verisimile, vt Chryfogonus horum literas adamarit, aut humanitatem: non vt rei familiaris negotio diligentia cognovit eorum & fidem. est quiddam quod occultatur, quod quo studiosius ab ipsis opprimitur & absconditur, eo magis eminet & apparet. Quid igitur? Chryfogonus sui maleficii occultandi causa quaestionem de his haberi non vult? minime Iudices, non in omneis arbitror omnia convenire. Ego in Chryfologo, quod ad me attinet, nihil eiusmodi suspicor, neque hoc mihi nunc primum in mentem venit dicere. Meministis me ita distribuisse initio causam: in crimen, cuius tota argumentatio permissa Erucio est: & in audaciam, cuius partes Rosciis impositae sunt. quicquid maleficii, sceleris, caedis erit, proprium id Rosciorum esse debet: nimiam gratiam potentiamque Chryfologi dicimus, & nobis ob stare, & perferri nullo modo posse: & a vobis, quoniam potestas data est, non modo infirmari, verum etiam vindicari oportere. Ego sic existimo, qui queri velit ex iis, quos constat cum caedes facta sit, affuisse, eum cupere verum invenire. Qui recuset, eum pfecto tamen verbo non audeat, tamen re ipsa de maleficio suo confiteri. Dixi initio Iudices, nolle me plura de istorum scelere dicere, quam causa postulat, ac necessitas ipsa cogeret. Nam & multae res afferri possunt, & vnaquaeque earum multis cum argumentis

Opprimi f. senti
In hoc loco

In mentē
venit di-
cere
Meminis-
tis distri-
buisse.

dici potest. Verum ego quod inuitus, ac necessario facio, neque diu, neque diligenter facere possum: quæ præteriri nullo modo poterant, ea leuiter Iudices attigi: quæ posita sunt in suspicionibus, de quibus si cœpero dicere, pluribus verbis sit differendum, ea vestris ingeniis cōiecturæq; cōmitto. Venio nunc ad illud nomen aureum Chrysogoni, sub quo nomine tota societas statuitur: de quo Iudices neque quomodo dicā, neque quomodo taceam reperire possum. Si enim taceo, vel maximā partem relinquo: sin autem dico, vereor ne non ille solus (id quod ad me nihil attinet) sed alii quoque plures læsos se esse putent.

Literis eorum) Ironia est. Ex tot elegantissimis familiis) quæ in Syllana proscriptione publicatæ sunt & auctionatæ. Per magnā Chrysogoni potentiā dicit. Operarios) id est duros, rusticos, mechanicos, qui operari solent. Vt Actione in Verrem. vi. Barbatos quosdam Lilybæo scitote aduocatos esse operarios. Et libro Tusculanarū disputationum quinto, An quicquid stultius est, quā quos singulos sicut operarios barbarosque contemnas, eos aliquid putare esse vniuersos? Eosdē opifices appellat in libro de officiis primo, Opificesque omnes in sordida arte versantur. Patrissimili) Sex. Roscii. Non vt rei) id est non est verisimile vt rei &c. Eorum) seruorū. Diligentiam & fidem) In seruis hæc duo commendantur maxime. In omnes) T. Roscios & Chrysogonum. Omnia) vt ficti criminis accusationem, audaciam & potentiam.

Operarii.

Opifices.

Potestas data est) a populo Romano. Quæri) id est quæstionem haberi. Venio nunc) Partitionis eius qua antea vsus est, hæc est pars tertia. Quum ad nouam quæstionem, id est materiam accedimus admonendi sunt auditores, qua ratione fiunt magis attentis. Hinc illa sepe, Reliquum est Restat Venio nunc &c. Ad aureum nomen Chrysogoni) Raro fit vt in nomine aduersarii ludamus. Cicero Actione tertia, ludens in nomine Verris, ex ridiculorum hominum sermone id se sumere dicit. Chrysogonus autem est quasi tu dicās aureum genus, vel aureum semen. Nam χρυσός, aurum, & σπέρμα, genus vel semē dicitur. Statuitur) id est ponitur & firmatur. Neque quomodo dicam) addubitatio est. Vel maximam) id est non solum magnam sed maximam. Id quod ad me nihil pertinet) si videlicet solus læsum se esse putet.

6. **Sectores.** Tametsi ita se res habet, vt mihi in communem causam
 sectorum dicendum nihil magnopere videatur. Hæc enī
 causa noua profecto & singularis est, bonorum Sex. Ro-
 scii emptorem Chrysogonum. Primum hoc videamus,
 eius hominis bona qua ratione vānuerunt, aut quomodo
 vānire potuerunt. Atque hoc non ita quæram Iudices,
 vt id dicam esse indignum, hominis innocentis bona vā-
 nisse. Si enim hæc audientur, ac libere dicentur, non fuit
 tātus homo Sex. Roscius in ciuitate, vt de eo potissimū
 conqueramur. Verum ego hoc quæro, qui potuerūt ista
 ipsa lege, quæ de proscriptione est, siue Valeria est, siue
 Cornelia: non enim noui, nec scio, verum ista ipsa lege bo-
 na Sex. Roscii vānire qui potuerunt? Scriptum enim ita
 dicunt esse, Vt eorum bona vāneant, qui proscripti
 sunt. quo in numero Sextus Roscius non est, aut eo-
 rum, qui in aduersariorum præsidiiis occisi sunt. Dum
 præsidia vlla fuerunt, in Syllæ præsidiiis fuit: posteaquā
 ab armis recesserunt, in summo ocio rediens a cœna Ro-
 mæ occisus est. Si lege, bona quoque, lege vānisse fa-
 teor. Sin autem constat, contra omneis non modo vete-
 res leges, verum etiam nouas occisum esse, bona quo iu-
 re, aut quomodo, aut qua lege venierint, quæro. In quem
 hoc dicam quæris Eruci? non in eum quem vis, & putas.
 Nam Syllam & oratio mea ab initio, & ipsius eximia
 virtus omni tempore purgauit. Ego hæc omnia Chryso-
 gonum fecisse dico, vt ementiretur, vt malum ciuem Ro-
 scium fuisse fingeret, vt eum apud aduersarios occisum
 esse diceret, vt hinc de rebus a Legatis Amerinorū do-
 ceri L. Syllam passus non sit, Denique etiam illud suspici-

Ementiri

Si Valerius iure in
 ego loquor fuit pro cosse
 matat omnia acta Syllæ
 qua aaro iniquissima est
 di sunt est ut de lege age
 acta ad populo

PRO SEX. ROSCIO AMERINO XLIII

cor, omnino hæc bona non vānisse: id quod postea, si per
 vos Iudices licitū erit, aperietur. Opinor enim esse in le-
 ge, quā ad diem proscriptiones venditionesque fiāt, ni-
 mirum Calen. Iunias. Aliquot post menses & homo occi-
 sus est, & bona vānisse dicuntur. Profecto aut hæc bona
 in tabulas publicas nullas redierūt, nosque ab isto nebu-
 lone facilius eludimur, quam putamus: aut si redierunt,
 tabulæ publicæ corruptæ aliqua ratione sunt.

*bona meum et bona
 uno die calen. Iunias
 nulla possit*

*bona sy tabula
 redierūt plz et sps
 mib an b cronique*

Singularis) id est cum aliis non coniuncta, nec iis similis. Itaque de hac
 causa possum dicere, nihil attingendo communē sectorum causam. Empto-
 rem Chryso gonum) esse scilicet. Eius hominis) Sex. Roscii. Docet autem
 Sex. Roscii bona lege nulla vānisse. Hæc) id est indignum esse bona homi-
 nis innocentis vānisse. Vt de eo potissimum) Multi enim viri clarissimi fue-
 runt, quorum bona vānierunt, de quibus itidem queri liceret. Siue Valeria
 est, siue Cornelia) Mortuis Cn. Papyrio Carbone in Sicilia & C. Mario filio
 Preneite Consulibus, vt noui Cōs. fierent, Interregem Senatus creari iussit.
 Creatus est L. Valerius Flaccus. Author est Appianus libro primo, Omnium
 legum iniquissimam dissimillimamque legis L. Flaccus Interrex de Sylla tū-
 lit, vt omnia quæcunque ille fecisset, essent rata. Quæ lex non hominis sed
 temporis esse videtur. Author est Cicero in oratione contra Rullū ad Qui-
 rites. Flacco Interrege Dictatura, quæ per annos quadringentos intermissa
 fuerat, Syllæ, quandiu gerere vellet demandata est. Hæc lex proscriptionis a
 quo lata sit incertum sibi esse Cicero dicit, a Flacco ne, qui tulit, vt quæcum-
 que Sylla fecisset ea rata essent, an a L. Cornelio Sylla. Leges appellari solitas
 ex nominibus iis quæ proxima sequeretur prænomena alibi diximus. Inde
 lex Valeria, & lex Cornelia dictæ sunt, quas L. Valerius Flaccus & L. Cornelius
 Sylla tulerunt. Ocio) id est pace. Si lege) occisus est scilicet. Non in eum
 quem vis) id est non in L. Syllam. Ementiretur) id est plane mentiretur.
 Vt efficere & exorare magis sunt q̃ facere & orare, ita emētiri quam mentiri.

**Lex Vale-
 ria.**

**Legum
 nomina.**

Ementiri

Apud aduersarios) id est in præditiis aduersariorum. Id quod aperietur) id
 est plane & aperte dicetur. Si per vos licitum erit) id est si patiamini, & si at-
 tente audiat. Postea) id est iam. Ibi enim aperire incipit, Opinor enim esse
 se in lege &c. In tabulas publicas nullas redierunt) id est in tabulis publicis
 scripta non sunt; id est non sunt, vt vulgo loquuntur, irregistrata.

Nam lege quidem bona venire non potuisse constat. Intelligo me ante tempus Iudices hec scrutari, & propemodum errare, qui cum capiti Sex. Roscii mederi debeam, ^{restituam} redimam curem. Non enim laborat de pecunia, non vilius rationem sui commodi ducit: facile egestatem suam se laturum purat, si hac indigna suspitione, & ficto crimine liberatus sit. Verum quaeso a vobis Iudices, ut haec pauca quae restant, ita audiat, ut partim me dicere per me ipso putetis, partim pro Sex. Roscio. Quae enim mihi ipsi indigna & intolerabilia videntur, quaeque ad omnes, nisi si providemus arbitror pertinere, ea pro me ipso, & animi mei sensu, ac dolore pronuncio. Quae ad huius vitae casum, causamque pertineant: & quid hic pro se dici velit, & qua conditione contentus sit, iam in extrema oratione nostra Iudices audietis. Ego haec a Cryfogono meo sponte Sex. Roscio quero: Primum, quare civis optimi bona venerint? Deinde, quare hominis eius, qui neque apud adversarios occisus est, bona venerint, cum in eos solos lex scripta sit? Deinde, quare aliquanto post eam diem venerint, quae dies lege praefinita est? Deinde, cur tantulo venerint? Quae omnia, si quemadmodum solent liberti nequam & improbi facere, in patronum suum voluerit conferre, nihil egerit. nemo est enim qui nesciat, propter magnitudinem rerum multa multos, partim connivente, partim imprudente L. Sylla commisisse. Placet igitur in his rebus aliquid imprudentia praeteriri? non placet Iudices, sed necesse est. Etenim si Iupiter Optimus Maximus, cuius nutu & arbitrio caelum, terra, mariaque reguntur, saepe ventis vehementioribus, aut immoderatis

Redimam

In ece com-
hationem

tempestatibus, aut nimio calore, aut intolerabili frigore hominibus nocuit, vrbes deleuit, fruges perdidit: quorum nihil pernicii causa diuino consilio, sed vi ipsa, & magnitudine rerum factum putamus. at contra, commoda quibus vtimur, lucemque qua fruimur, spiritumque quem ducimus, ab eo nobis dari atq; impertiri videmus: quid miramur L. Syllam, cū solus rempublicam regeret, orbemque terrarum gubernaret, imperiūque maiestatem quam armis receperat, legibus confirmaret, aliqua animaduertere non potuisset: nisi hoc mirum est, quod vis diuina assequi non possit, si id mens humana adepta nō sit.

Ante tempus) id est citius q̄ debeā. Prius enim ostendere debeo Sextum Roscium contra omnē legem occisum, quam bona eius lege nulla venisse.

Rediuiā curem) Rediuiā est quā circa vngues cutis se resoluit, vt ait Sex. Pompeius. Sic autē dixerunt quā rediuiare pro soluere dixerint antiqui. Sucida lana ex aqua frigida imposita rediuias sanat, vt ait Plin. cap. secundo, lib. xxix. Quæso a vobis Iudices) Attētos facit. In extrema oratione) id est in extrema parte orationis, in cōclusionē. De hoc dicendi modo, q̄ familiaris Ciceroni sit scribimus in cōmētariis in Catonem Maiorem. Apud aduersarios) id est in aduersariorū p̄sidiis. In eos solos) aduersarios. Tā- tulo) Sex enim Roscii bona erāt sexagies sestertiū, & venierūt tantum duobus millibus nummū. Tantulo venierint) In primitiuo dicere tātū venierint. In patronū suum) L. Cornelii Syllæ Chryfogonus libertus erat, ideo L. Cornelius appellatus est. Magnitudinem rerum quas L. Sylla gereret.

Præteriri) a Sylla scilicet. Iupiter Opt. Max.) Iouē propter beneficia populus Romanus Optimū, propter vim Maximum nominauit, vt ait Cicero in oratiōe pro domo sua. Perdidit) id est vastauit. Pernicii causa) A. Gel. cap. xliii. lib. ix. docens nomina .v. declinationis apud veteres habuisse genitiuū, vt huius facies, facii & facie, hunc locū citat, vt probet huius pernicii a Cicerone dictū Vi ipsa) Ventū, am tempestatum &c. Magnitudine rerū) quas Iupiter ipse gerat. Eo em̄ aliis rebus agendis occupato hæc fiūt. Multa quoq; diis imprudentibus fieri poetę significant. Vt apud Homerum libro Iliad. xliii. Iouem Iuno sopiuit. Eo dormiente Neptunus cōtra Iouis edictū

P. SYLVIVS IN ORAT. CIC.

Ducere spiritum. Græcos adiuvat. Experrectus Iunoni irascitur. fugientib⁹ Troianis optulat. id est apud Virgilium lib. Aen. i. Aeolus imprudente Neptuno ventos in mare immittit, agitat & vexat Troianos. Id resciscēs Neptunus ventis Aeoloque irascitur, & mare pacat. Spiritumq^{ue} quem ducimus. Ducere spiritum dicit, vt ante ducere animam. Receperat id recuperauerat.

Missa faciam.

Verum vt hæc missa faciam, quæ iam facta sunt, ex iis quæ nunc maxime fiunt, nonne cuius potest intelligere, omnium architectum, & machinatorem vnum esse Chrysogonum, qui Sext. Roscii nomen deferendum curauit hoc iudicium, cuius honoris causa accusare se dixit Erucius.

DESVNT NONNVLLA.

Audire nuncium aptam, & ratione dispositam se habere existimant, qui in Salëtinis aut in Brutiis habent, vnde vix ter in anno audire nuncium possunt. Alter tibi descendit de Palatio, &

*Quia in facit huiusmodi
græci ego qui nunc
pos. uas alioq^{ue} be
ni b*

Vasa Corinthia & Deliacæ Authes.

ædibus suis: habet animi causa rus amœnum, & suburbanum, plura præterea prædia, neque tamen vllum nisi præclarum & propinquum: domus referta vasis Corinthiis & Deliacis, in quib⁹ est Authepsa illa, quam tanto precio nuper mercatus est, vt qui prætereuntes precium enumerare audiebant, fundi venire arbitrantur. Quid præterea cælati argenti: quid stragularum vestis: quid pictarum tabularum? quid signorum? quid marmoris apud illum putatis esse? Tantum scilicet, quantum e multis splendidisque familiis, in turba & rapinis coaceruari vna in domo potuit. Familiam vero quantam, & quam variis cum artificijs habeat, quid ego dicam? Mitto hasce arteis vulgares, coquos, pistores, leſticarios: animi & aurium causa tot homines habet, vt quotidiano cantu vo-

*Quia in facit huiusmodi
græci ego qui nunc
pos. uas alioq^{ue} be
ni b*

cum, & neruorum, & tibiærum, nocturnisq; conuiuîis tota vicinîtas personet. In hac vitâ Iudices quos sumptus quotidianos, quas effusiones fieri putatis?

Accusare se dixit Erucius) Nonnulla hoc loco deesse nemini dubiû est. Ea tamen pauca esse arbitror, propterea quod ante dixerit pauca restare quæ dicturus sit. Aptâ. videtur præmittendû, habitationē aut villâ aut latebrâ suæ nequitiae & ignauiae aptam &c. Qui in Salentinis aut in Brutiis habent) id est habitant. Et si liceret diuinare quæ in superioribus desunt: legerē sic, Hoc iudiciû cuius honoris causâ accusare se dixit Erucius, mendacii & manifestę calumpniæ conuincit eos: nã nequitiae & ignauiae suae latebrâ aptâ &c. Cuius honoris causâ) quia honestû est iudicibus si culpâ viri corâ eis arguit. Alter) Chryfogonus. Ostendit quæ diuitiae, quæq; luxuriâ Chryfogono ex hac proscriptione accreuerit, vt eum in inuidiâ & odiû iudicibus adducat. Vasis Corinthiis & Deliacis) Authore Plinio cap. li. libri. xxxiiii. ex illa antiqua æris gloria Corinthiû maxime laudatur. Antiquissima autē æris gloria Deliacâ fuit, mercatus in Delo concelebrante toto orbe. Authepsa illa) Authepsam vas esse Corinthiû aut Deliacum preciosissimû significat. Fundû venire) Tanti enim authepsa indicabatur, quanti fundus. Authore Florētino Iurisc. lib. Digestorû quinquagesimo, de verborû & rerû significatione, fundi appellatione omne ædificium & omnis ager cõtinetur. Sed in vsu, urbana ædificia, ædes rustica, Villæ dicuntur. Locus vero sine ædificio in vrbe, area: rure autē, ager appellatur. Idēq; ager cû ædificio fundus dicitur. Quid stragulę vestis) Stragula vestis vt ait Asconius, picta est. Hac voce alibi vsus Cicero est. Actione in Verrē tertia, Præterea greges equarum eius istû abigēdos curasse, argētī vestisq; stragulę quod fuerit curasse auferendû. Actione quarta, Præterea greges nobilissimarû equarû abactos, argētī vestisq; stragulę domi quod fuerit esse direptû. Itemq; Plena domus celati argētī, multeq; stragulę vestis. Latini Authore Varrone libro de lingua latina quarto, quicquid in sternebant a sternendo stragulû appellabāt. Quid pictarum tabularum) Pictæ tabulę, signa, id est imagines cerę, argenteę, aureę, etiam marmorateę, vt pictores & statuarii apud veteres magno in precio fuerunt. In turba & rapinis) id est in proscriptione. Artificiis) id est artificibus vt seruitia proseruis dicuntur. Lesticarios) id est lesticarum artifices. Alioquin lesticarii sunt, qui lesticam vehunt, vt in commentariis in Inuēctias amplius scribimus. Vocum & neruorû & tibiarû) Musica triplex est, quę fit ore, quę manu, quę statu. Hanc musicam triplicē hoc loco significat. Hanc autē luxuriâ Chryfogoni Cicero commemorat, vt eum in odium & in inuidiâ iudicibus adducat. In hac vitâ) id est in tali viuendî ratione.

Corinthiū
æs.

Deliacū
æs.

Authep-
sa.
Fundus
quid sit.

Stragula
vestis.

Lesticarii

Officina

nequitie.

Delibut

capillus.

Quæ vero conuiuia? honesta credo in eiusmodi domo: si
 domus hæc habenda est potius, quam officina nequitiae,
 & diuersorium flagitiorum omnium. Ipse vero quemad-
 modum composito & delibuto capillo passim per fo-
 rum volitet cum magna caterua rogatorum, videtis Iu-
 dices, & inuidetis: & vnum videtis Iudices, vt omnes de-
 spiciat, vt hominem præ se neminem putet, vt se solum
 beatum, solum potentem putet. Quæ vero efficiat, &
 quæ conetur, si velim commemorare, vereor Iudices, ne
 quis imperitior existimet, me causam nobilitatis victo-
 riamque voluisse lædere. tamen si meo iure possum, siquid
 in hac parte mihi non placeat, vituperare. Non enim ve-
 reor ne quis alienum me animum habuisse a causa nobi-
 litatis existimet. Sciunt ii, qui me norunt, me (pro illa
 tenui infirmaque parte posteaquam id quod maxime volui,
 fieri non potuit, vt componeretur) id maxime defendisse,
 vt ii vincerent, qui vicerunt. Quis enim erat, qui non
 videret humilitatem cum dignitate de amplitudine con-
 tendere? Quo in certamine perditum ciuis erat, non se ad
 eos iungere, quibus incolumibus, & domi dignitas, &
 foris auctoritas retineretur. Quæ perfecta esse, & suum
 cuique honorem & gradum redditum, gaudeo Iudices,
 vehementerque lætor: eaque omnia deorum voluntate,
 studio populi Romani, consilio, & imperio, & felicitate
 L. Syllæ gesta esse intelligo. Quod animaduersum est
 in eos, qui contra omni ratione pugnarunt (non debeo re-
 prehendere, quod viris fortibus, quorum opera eximia in
 rebus gerendis extitit, honos habitus est) laudo. Quæ vt
 fierent, idcirco pugnatum esse arbitror, meque in eo flu-

scad aliquo
figere

dio partium fuisse confiteor.

Credo) Ironia est. Potius quam officina nequitiae) Correctio est. Officina, Officina
 ut ait Valla lib. iiii, est ubi opera fiunt, ut statuarii, fusoris, flatoris, caelatoris, nequitiae,
 excusoris, pictoris, sutoris, fabri. Officina nequitiae per translationem dicitur,
 ubi admittitur multa, & quasi exercetur nequitia. Ut contra officina eloquii Officina
 tiae schola dicitur, ubi discipuli fiunt eloquentes. Cicero de Oratore ad Bru- eloquentiae
 tum de Isocrate, Quum doceret eos, qui partim in dicendo, partim in scri-
 bendo principes extiterunt, domus ei⁹ officina habita eloquentiae est. Cō-
 posito & delibuto capillo) Authore Quintiliano lib. v. vitam, vultum, ince-
 sum, habitum incusare multum valet ad conciliandum iis, quos inuisos fa-
 cere volueris odium. Ut pro Cluentio aduersus Quintium Cicero, ipsam prae-
 textam demissam ad talos infectatus est Capillum cōpositum) id est cala-
 mistratum & delibutum Chrysogoni eadem ratione hoc loco Cicero infectat.

Delibut⁹
capillus.

Delibuto) id est vincto. Ut de Claris oratorib⁹. Qui deuinctus erat fasciis, &
 multis medicamentis propter dolore artuum delibut⁹. Delibutum gaudium per
 translationem Terentius in Phormione dicit, Satis est, si te delibutum gau-
 dio reddo. Ad animū, inquit Donatus, transtulit, quod est corporis. Nā deli-
 butus vinct⁹ dicitur. Capillo) Capillos in numero plurali vulgus, capillū in
 singulari docti appellare solent. Per forū volitet) Id insolentiae incōstantiae
 & arrogantiae est. ut pro domo sua de P. Clodio, Quū tu florens ac potēs per-
 medium forum popularis volitares. Præ se) id est cōparatione sui. Ceteros
 homines cōparatione sui belluas non homines esse putabat. Imperitior). i.
 simplicior, & de vulgo. Imperitos em̄ idiotas, & ut vulgo dicunt, simplices
 saepe appellat Cicero. Causam) id est partes nobilitatis, quas L. Sylla tutat⁹
 vicit. Lædere) id est reprehendere & vituperare. Ito illa tenui infirmaq; par-
 te) quæ plebeiorū erat, quā Marius tutabatur. Ut cōponeretur) id est ut pax
 & cōcordia restitueretur. Cōponere enim sedare est. Virg. i. Aen. Sed motos
 praestat cōponere fluctus. Si vincerent) Syllani scilicet. Humilitatem cum
 dignitate). i. plebeios cum patriciis. Est autem intellectio. Res enim dicitur
 & persona intelligi. De amplitudine) id est de magnitudine, & ut vulgo
 dicunt de superioritate. Ad eos) nobiles & patricios. Quibus incolumib⁹)
 id est victorib⁹. Domi). i. in vrbe in patria, & foris, id est extra urbem, extra
 patriam. Qua in re domi & foris sepe dicuntur. Ut frustra sunt foris arma,
 nisi est consiliū domi. Quod animaduersum est in eos) id est quod proscri-
 pti sunt, eorūq; bona publicata. Animaduertere in aliquē est eum legitime
 punire, quasi adhibita animaduersione, nequid temere fiat: de qua re Laure-
 tius Valla accurate differit. Viris fortibus, Syllanis militibus. Honos ha-
 bitus est) id est data sunt praemia. Ut ante, Nonne satis fuit his gratias agi⁹ honorē.
 denique ut per se ualiter ageretur, honoris aliquid haberet

Capillus
potius q̃
capilli.

Habere
honorē.

Sin autem id actum est, & idcirco arma sumpta sunt, ut homines postremi pecuniis alienis locupletarentur, & in fortunas vnus cuiusque impetum facerent, & id nō modo re prohibere non licet, sed ne verbis quidem vituperare, tum vero in isto bello non recreatus, neque restitutus, sed subactus, oppressusque populus Romanus est. Verum lōge aliter est, nihil horum est Iudices: non modo non ledetur causa nobilitatis, si istis hominibus resistetis, verum etiam ornabitur. Etenim qui hęc vituperare volūt, Chrysogonum tantum posse queruntur: qui laudare volunt, concessum ei non esse commemorant. Ac iam nihil est quod quisquā aut tam stultus, aut tam improbus sit, qui dicat, vellem quidem liceret: hoc dixissem, dicas licet. hoc fecissem, facias licet, nemo prohibet. hoc decrevissem, decerne, modo recte, omnes approbabit. hoc iudicasset: laudabunt omnes, si recte & ordine iudicaris. Dum necesse erat, resque ipsa cogebat, vnus omnia poterat. qui posteaquam magistratus creauit, legesque constituit, sua cuique procuratio auctoritasque est restituta. Quā si retinere volunt ii, qui t̄ receperūt, in perpetuum poterunt obtinere. Sin has cedes, & rapinas, & hos tantos tamque profusos sumptus aut facient, aut approbabit, nolo in eos grauius quicquam, ne ominis quidem causa dicere. Vnum hoc dico, nostri isti nobiles, nisi vigilantes & boni & fortes & misericordes erunt, iis hominibus, in quibus hęc erunt, ornamenta sua concedant necesse est. Quapropter desinant aliquando dicere, male aliquem loquutum esse, si quis vere ac libere locutus sit, de

Trecuperauerunt,

Siguiant ei res no allegatas
est p̄ virtute nobilitate
hominum suffragia aut en
habet i. vniuersi q. hie
ni & hie suffragari i. en
habet p. i. dnto

finant suam causam cum Chrysogono ^{communicare} communicare: de-
 finant, si ille læsus sit, de se aliquid detractum arbitrari:
 videant ne turpe miserumq; sit, eos qui equestrem splen-
 dorem pati non potuerunt, serui nequissimi dominatio-
 nem ferre posse. Quæ quidem dominatio Iudices in aliis
 rebus antea versabatur: nunc vero quam viam munitet, **Munito.**
 quod iter affectet, videtis: ad fidem, ad iusiurandum, ad
 iudicia vestra, ad id, quod solum prope in ciuitate synce-
 rum sanctumq; restat. Hic ne etiam sese putat aliquid
 posse Chrysogonus: hic etiam potens esse vult? O rem
 miseram atque acerbam.

Homines postremi id est perditissimi, quales sunt T. Roscii & Chrysogo-
 nus. Hęc id est hanc nobilitatis victoriam. Concessum ei non esse id est
 imprudente Sylla hęc eum facere commemorat. Tam stultus id est tam
 imperitus, tam simplex. Vnus omnia poterat id est L. Sylla omnem pote-
 statem habebat. Nam Dictator factus erat. Magistratus creauit) Create
 magistratus rarissime, facere magistratus sepiissime a Cicerone dici inuenias.
 Cuiq; magistratui. Quam magistratuum procurationem & authorita-
 tem. It id est eius ordinis homines, id est nobiles. si enim Syllæ beneficio
 recuperauerunt etiam eos magistratus, quos plebi in eius secessione conce-
 dere coacti fuerant, vel cuiusmodi est, vt alter Consul e plebe esset. No-
 stri isti nobiles qui gerunt magistratus. In quibus hæc erunt id est qui erunt
 vigilantes boni &c.. Ornamenta sua) i. suos magistratus. Male loquutus
 esse. Sic dixit, vt dicimus aliquē male audire, nō qui malū seu debilem aut
 corruptum habeat auditum, sed de quo mala dicuntur: & qui ea de se audi-
 ens dici male afficitur. Sic hoc loco male loquutum dicit, non qui cum vi-
 tio & impedimento linguæ sit loquutus: sed qui maledixerit, id est detraxe-
 rit & inique locutus sit. Equestre splendorem) Equites enim lege Sempro-
 nia iudicauerunt per annos quinquaginta. Iis L. Sylla iudicandi potestatem
 ademit propterea q; in ciuili dissensione Cinne faueret. Serui nequissimi
 Chrysogoni, qui Syllæ seruus fuit. In aliis rebus in proscriptione in se-
 ctione. Hic id est in vestris iudiciis. Aliquid posse id est aliquā potesta-
 tem habere.

Postremi
homines

Create
magistra-
tū & face-
re.

Equites
iudices.

Expetre-
ta nobili-
tas.

Neque me hercules hoc indigne fero, q̄ verear, ne quid possit: verum quòd ausus est, quòd sperauit sese apud tales viros aliquid ad perniciem posse innocentis, id ipsum queror. Idcirco ne experfecta nobilitas armis atque ferro rempublicam recuperauit, vt ad libidinem suam liber-
ti seruiliq; nobilium, bona, fortunas vestras, nostrasque
 vexare possent? Si id actum est, fateor me errasse, qui hoc maluerim: fateor insanisse, qui cum illis senserim. tametsi inermis Iudices sensi. Sin autem victoria nobilium ornamento, atque emolumento reipublicæ, populoque Romano debet esse, tum vero optimo & nobilissimo cuique meam orationem gratissimam esse oportet. Quòd si quis est, qui & se, & causam lædi putet, cū Chrysogonus vituperetur, is causam ignorat, seipsum prope non nouit. Causa enim splendidior fiet, si nequissimo cuique resistetur. Ille improbissimus Chrysogoni fautor, qui sibi cum illo rationem communicatam putat, læditur, cum ab hoc splendore causæ separatur. Verum hæc omnis oratio (vt iam ante dixi) mea est, qua me vti respublica & dolor meus, & istorum iniuria coegit. Sed Roscius horum nihil indignum putat, neminem accusat, nihil de suo patrimonio queritur: putat homo imperitus morum, agricola & rusticus, ista omnia, quæ vos per Syllam gesta esse dicitis, more, lege, iure gentium facta, culpa liberatus, & crimine nefario solutus, cupit a vobis discedere. Si hac indigna suspitione careat, animo æquo se carere suis omnibus commodis dicit. rogat oratque te Chrysogone, si nihil de patris fortunis amplissimis in suam rem conuertit, si nulla in re te fraudauit, si

tibi optima fide sua omnia concessit, adnumerauit, appēdit, si vestitum, quo ipse tectus erat, annulumq; dedit, os suum tibi tradidit: si ex omnibus rebus se ipsum nudum, neq; præterea quicquam excepit, vt tibi per te liceat innocentī amicorum opibus vitam in egestate degere. Prædīa mea tu possides, ego aliena misericordia viuo, concedo: & q̄ animus æquus est, & quia necesse est, mea domus tibi patet, mihi clausa est, fero.

Ad perniciem innocentis) id est ad dānationē Roscii. Experfecta nobilitas) quæ ante ciuilem dissensionem quodāmodo sopita videbatur, quod de iure eius tam multa plebei & equites vsurparent. Aut quæ ante Syllæ reditum Marianis tam fortiter nō resistebat. Qui hoc mauerim) vt vinceret nobilitas. Meam orationem) id est hanc defensionem, & potissimū partem hanc qua Chrysogonum insector. Grauiissimam) Aliis in codicibus lego gratissimam, quæ lectio magis placet. Causam) nobilitatis. Vt iam ante dixi) id enim ante dixit. Verū quæso a vobis iudices, vt hæc pauca quæ restant, ita audiat, vt partim medicere pro me ipso putetis, partim pro Sex. Roscio. Respub. & dolor meus) Antea dixit, Quæ mihi ipsi indigna & intolerabilia videntur, quæq; ad omnes, nisi prouidemus, arbitror pertinere, ea pro me ipso, & animi mei sensu ac dolore pronūcio. Istorum iniuria) quā isti T. Roscii & Chrysogonus faciūt. Sed Roscius) Quamuis antea pollicitus sit hæc se dicturū pro Sex. Roscio; ea tamen cōclusio est huius orationis per cōmiserationem. Mouet enim affectus iudicibus ab inhumana Chrysogoni crudelitate, & a Sexti Roscii imperitia, fortuna acerba, & aduersarum rerū æquo animo patientia, modo parricidii suspitione iudicum sentētia liberetur. Vos) accusatores. Culpa liberatus) id est absolutus. Rogat oratque te Chrysogone) Aquila Romanus de apostrophe scribēs hoc Ciceronis exemplo vtitur. Si nulla in te te fraudauit) id est si in re nulla te decepit, si tibi omnia sua bona tradidit. Hoc in loco attende fraudare in re iusta & honesta dici. Iure em̄ & honeste Roscius aliqua ex bonis suis retinere poterat. I re honesta Id si fecisset) Chrysonū fraudasset. Optima fide) id est fidelissime. Adnus) ita dicit. merauit appēdit) Pecunia partim numerabatur partim pēdebatur. Os suum) foris & vultus imaginē in annulo expressam. Prædīa mea tu possides) Illud in oratione vim habet maximā, vt orator litigatoris voce utat. Ea autem prosopopeia est, quā ad miserationē cōmouēdam valere Quintilianus lib. vi. scribit. Animus æquus est) id est id æquo animo fero.

Familia mea maxima vteris, ego seruum habeo nullum
 patior, & ferendum puto. Quid vis amplius? quid inse-
 queris? quid oppugnas? qua in re tuam voluntatem laedi
 a me putas? vbi tuis commodis officio? quid tibi obsto?
 Si spoli^{um}orum causa vis hominē occidere, spoliasti. Quid
 quaris amplius? Si inimicitiarum: quæ sunt tibi inimi-
 ciæ cum eo, cuius antea prædia possedisti, q̄ ipsum cogno-
 sti? Sin metuis: ab eo ne aliquid metuis, quē vides ipsum
 ab sese tam atrocem iniuriam propulsare non posse? Sin
 q̄ bona, quæ Roscii fuerunt, tua facta sunt, idcirco hunc
 illius filium studes perdere, nonne ostendis id te vereri,
 quod præter ceteros tu metuere non debeas, nequando
 liberis ^{hominum} proscriptorum bona patria reddantur? Facis iniu-
 riam Chrysogone, si maiorem spem emptionis tuæ, in hu-
 ius exitio ponis, q̄ in his rebus quas L. Sylla gessit. Qz
 si tibi causa nulla est cur hunc miserum tanta calamita-
 te affici velis: si tibi omnia sua præter animam tradidit,
 nec sibi quicquam paternum, ne monumenti quidem cau-
 sa reseruauit: per deos immortales quæ ista tanta crude-
 litas est? quæ tam fera immanisque natura? Quis vn-
 quā prædo fuit tam nefarius? quis pirata tam barbarus?
 vt cum integram prædam sine sanguine habere posset,
 eruenta spolia detrah^{ere} mallet? Scis hunc nihil habere,
 nihil audere, nihil posse, nihil vnquam contra rem tuam
 cogitasse: & tamen oppugnas eum, quem neque metue-
 re potes, neque odisse debes, nec quicquam habere iam
 reliqui vides, quod ei detrah^{ere} possis. nisi hoc indi-
 gnum putas, quod vestitum sedere in iudicio vides, quem
 tu e patrimonio tanquam e naufragio nudum expulisti.

Quasi vero nescias hunc & alii & vestiri a Cæcilia Balearici filia, Nepotis sorore, spectatissima forma: quæ cum patrem clarissimum, amplissimos patruos, ornatissimum fratrem haberet, tamen, cum esset mulier, virtute perfectur, non minora illis ornamenta ex sua laude redderet. An quod diligenter defenditur, id tibi indignum facin⁹ videtur? Mihi crede, si pro patris eius hospitibus, & gratia vellent omnes huius hospites adesse, & auderent libere defendere, satis copiose defenderetur.

Familia mea) id est meis servis. Ab eo ne aliquid metuis) Vt in Andria Terentii, Metui a Chryside. De hoc dicendi genere ante dixim⁹. Præter ceteros) honorum emptores. Præter animam) i. vitam. Neque metuere) quia nihil audet. Neque odisse) quia nihil potest. A Cæcilia Balearis filia) Balearici fortasse non Balearis legendum sit. Authore Asconio Pediano in orationem pro Cornelio de maiestate Q. Metellus) Nepos Balearici filius fuit. Hui⁹ Metelli Nepotis filius eodem nomine appellatus est. Is & Metellus Celer nihil in causis versati, nec sine ingenio, nec indocti populare dicendi genus affecti erant, ut ait Cicero de Claris oratoribus. Licet hoc loco coniecere Q. Metellum Nepotem Balearici filium Balearicum quoque appellatum esse, aut in narratione legendum esse, sese ad Cæciliam Nepotis sororem &c. quavis in exemplis omnibus scriptum inveniā Nepotis filiam. Spectatissima) i. optima & probatissima. Spectatissima mulier &c.) Multi ex Metellorum familia fuerunt viri clarissimi, qui ex deusculis a se nationibus nomina acceperunt, ut Macedonicus, Numidicus, Balearicus, &c. Creticus, Dalmaticus. Quum C. Verris causa ageretur, tres Metelli fratres erant, quorum unus Consul, alii duo Prætores eodem anno fuerunt, Vt est apud Ciceronem in accusatione Verris. Quum esset mulier) Mulieris enim quam viri minor virtus est. Itaque Cæciliæ magna laus est. Virtute) id est animæ magnitudine. Ex illorum) patruorum & fratris. Omnes huius hospites) Vt Metelli, Servilii, Scipiones. Satis copiose) id est a satis multis. Nam ut multos rei accusatores, ita defensores esse licebat.

Sin autem pro magnitudine iniuriæ; pro eoque, quod summa Reipublice in huius periculo tentatur, hæc omnes vindicarent, consistere mehercule vobis isto in loco non liceret. Nunc ita defenditur, non sane ut moleste ferre aduersarii debeant, neque ut se potentia superari putent. Quæ domi gerenda sunt, ea per Cæciliam transiguntur: fori iudicii que rationem Messala, ut videris Iudices, suscepit: qui si iam satis ætatis atque roboris haberet; ipse pro Sexto Roscio diceret. Quoniam ad dicendum impedimento est ætas, & pudor, qui ornat ætatem, causam mihi tradidit, quem sua causa cupere, ac debere intelligebat. Ipse assiduitate, consilio, auctoritate, diligentia perfecit, ut Sexti Roscii vita erepta de manibus sectorum, sententiis iudicum permitteretur. Nimirum Iudices pro hac nobilitate pars maxima civitatis in armis fuit: hæc acta res est, uti nobiles restituerentur in civitatem: qui hoc facerent, quod facere Messalam videris: qui caput innocentis defenderent: qui iniuriæ resisterent: qui quantum possent, in salute alterius, quam in exitio mallent ostendere. Quod si omnes qui eodem loco nati sunt, facerent, & Respub. ex illis, & ipsi ex invidia minus laborarent. Verum si a Chrysogono Iudices non impetramus, ut pecunia nostra contentus sit, vitam ne petat; si ille adduci non potest, ut cum ademerit nobis omnia, quæ nostra erant propria, ne lucem quoque hanc, quæ communis est, eripere cupiat: si non satis habet avaritiam suam pecunia explere.

Labora-
rent ex
invidia.

Sūma Reip.&c) id est hoc iudiciū ad Remp. pertinet. Nam si dānetur Roscius, proscriptorū aliorum liberi in iudiciū vocabuntur. *Vobis*) id est tibi & T. Rosciis *Messala*) De hoc Messala Cicero de claris Oratoribus, M. inq̃t, M. Messala minor natu q̃ nos, nullo modo inops, sed non minus ornatus genere verborū, prudens, acutus, minime incautus, patronus in causis cognoscendis componendisq; diligens, magni laboris, multę operę, multarumq; causarum. Adolescens autem Cicero hanc causam defendit. vt est apud A. Gelium. Si iā satis ætatis) Authore Vlpiano lib. Digestorū tertio de post. Iūdo Prætor puerum, id est eum qui annū septimumdecimū in totū non completuit postulare prohibet. Quia moderatā hanc ætatē Prætor ratus est ad procedendum in publicū. *Roboris*) in dicēdo scilicet. Nā defendere laboriosum magis est q̃ accusare. Aut roboris, id est roboratę & firmatę ætatis, quā vilem appellat, de qua pro Cluētio scribimus. In qua ætate minus pudoris est, *Ætatē*) id est pueritiā. *Quem sua causa cupere*) In huius orationis exordio amplius Cicero dicit de iis, qui a se cōtenderunt, vt Rosciū defenderet.

Sua causa) id est propter amicitia beneficia & dignitatē suā. *Pro hac nobilitate*) id est causa huius nobilitatis. *Pars maxima ciuitatis*).i. Plebei & patricii in ciuili dissensione Syllę & Marii. *Hęc acta res est*) Victore Sylla.

Nobiles q̃ electi fuerāt) quo tēpore Sylla exercitū ductabat cōtra Mithridatem. *Qui*) Nobiles restituti. *Quantū possent*) id est quantā potestātē haberent. Ea autē vera sinceraq; nobilitas est, quę potestātē suam in iuuandis hominibus non in lēdēdis & opprimēdis ostendit. Hac ratione ad diuinam naturā accedere se propius ostendit. Aliis enim prodesse diuinū est. Hinc ethnici Iouem & Iunonē a iuuādo appellauerūt. Iq̃ deos inferos esse putauerunt qui soli nocerēt. Inde illud antiquū prouerbiū est, Homo est homini deus. Deus est mortali iuuare mortālē, Plinius scribit. Nolim dicere, quāuis hic locus admoneat, nōnullos esse nobiles hac ætate, qui aliorum exitio potius q̃ salute nobilitatē suam ostentare cupiant. *Eodē loco*) id est eodē genere id est qui sunt nobiles. *Ex illis*) nobilibus. *Pecunia nostra*) id est bonis nostris oibus. *Propria*) Vulgus diceret proprietaria. Quę cōmunis est. *Hęc autem lux cōmunis est*, non modo hominū, sed etiam belluarū. *Auaritiā suam explere*) id est satiare, mitigare, sedare. In hoc enim verbo explere particula ex habet vim complendi iignificationem. Vt pro P. Sylla, Te ipsum iā Torquate expletum huius mileriis pateat. Hinc dicit Cicero explere animos inuidorū, odiū, famē, libidinē. In oratione pro domo sua, Expleui animos inuidorū, placui odia improborū, saturavi etiam perfidiā & scelus perditorum. Pro Milone, Quū sanguine inimici expleset odium suum, In Vatinium, Ex epulo magnificētissimo famē illam veterem tuam nō expleas. Pro domo sua, Neq; porro illa manus copiq; Catilinę cæmentis ac tegulis meorum tectorum se famem suam expleturas putauerunt. Pro M. Cælio, Cū

Explere odiū, famē libidinē &c.

F. SYLVIVS IN ORAT. CIC.

hac si quis adolescens forte fuerit, vtrū hic tibi L. Herenni adulter an amator: Expugnare pudicitiam an explorare libidinem voluisse videatur: Satiare & saturare similiter dici alio loco scribemus.

nisi etiam crudelitate sanguinis præditus sit: vnum per-
fugium iudices, vna spes reliqua est Sexto Roscio, eadēq;
Reip. vestra pristina bonitas, & misericordia: quæ si ma-
net, salui etiam nunc esse possumus. Sin ea crudelitas,
quæ hoc tempore in Repub. versata est, vestros quoq; a-
nimos (id quod fieri profecto non potest) duriores acer-
bioresq; reddidit, actum est Iudices, inter feras satius est
ætatem degere, q̃ in hac tanta immanitate versari. Ad
eam ne rem vos reseruati estis: ad eam ne rem delecti: vt
eos condemnaretis, quos sectores, ac ficarii iugulare non
potuissent. Solent hoc boni Imperatores facere, cum præ-
lium committunt, vt in eo loco, quo fugam hostium fore
arbitrentur, milites collocent: in quos, si qui ex acie fuge-
rint, de improviso incidant. Nimirum similiter arbitran-
tur isti bonorum emptores, vos hic tales viros sedere, qui
excipiant eos, qui de suis manibus effugerint. Dii prohi-
beant Iudices, vt hoc, quod maiores consilium publicum
vocari voluerunt, præsidium sectorum existimetur.

Actū est.

Imperato-
rū in acie
mos.

Consilium
publicū.

Præditus
crudelita-
te.

Crudelitate præditus) Qz præditus in bona re dicatur sepius nemo dubi-
tat. Vt autem in re mala nonnunq̃ dici intelligas, aliquot Ciceronis exem-
pla ascripsimus. Ex orationib⁹, Pro Q. Roscio, Proh dii immortales, esse ne
quenq̃ tanta audacia præditum. Diuinatione, Homo singulari cupiditate,
audacia, scelere præditus. Actione in Verrem quinta, Quæ tua donatio singu-
lari impudentia prædita noua Siculis omnibus, mihi vero incredibilis vi-
debat. Pro L. Flacco, Anteq̃ dico a quibus, qua spe, qua vi, qua re concita-
tis, qua leuitate, qua egestate, qua perfidia, qua audacia præditis, dicam de ge-
nere vniuerso, & de conditione omnium nostrum. Eadem quæ Reip. Nam

Reip. causam cum hac Roscij causa coniungit. Quæ hoc tempore) In hac crudeli proscriptione Syllæ. Vestros quoque animos) Vsu venire solet, ut q Cōsuetudinis vis, natura sunt lenes & misericordes, earum rerum quæ lenitati & misericordię contrariæ sunt, assiduitate, naturā mutēt. Ut postea dicit Cic. Ut videre licet Iudices primū in reos misericordes, deinde cōsuetudine factos seueriores. Assum est) Prouerbialis sententia est, qua desperatio significatur. Ea comici sæpe vtuntur. Reseruati) a fortuna, ut arbitror, q cum nobilibus alijs ab aduersariis occisi non estis. Delecti) Iudices scilicet. Iudicum enim primū id est incipiunt. Ut pro Milone, Ante ipsam, inquam, Bonam deam quum praelium cōmisisset, primum illud vulnus acceperit, quo teterrimam mortem obiret. Committere enim ut ait Sextus Pompeius proprie est simul mittere. Nunc eo vtimur & pro facere, & pro delinquere, & pro incipere. Nonio quoque Marcello auctore committere initiare est, id est incipere. Virgilius libro Aeneidos quinto, Et tuba commissos medio canit aggere ludos. Varro Endymionibus, Discumbimus multitudo, minus mature cœnam committitis. De improviso) Ut de repente & repente, ita de improviso & im-

Committere.

De improviso & im-

prouiso pro eodem dicimus. Cicero libro Epistolarum ad Atticum decimo quinto, Etiam illud, quid est quod non pertimescendū sit: quum hominem temperantem, summum medicum tantus improviso morbus oppresserit. Idem libro de Officijs secundo, Quinque tyrannum Methodeum improviso oppressisset sexcentos exules, qui locupletissimi fuerant eius ciuitatis, restituit. Idem pro L. Murena, Tempestates sæpe certo aliquo cæli signo cōmouentur, sæpe improviso nulla ex certa ratione, obscura aliqua ex causa concitantur. Isti bonorum emptores) Hos modo bonorum emptores, modo sectores appellat. Sedere) id est iudices esse. Excipiatis) id est recipiatis & interficiatis. Ut excipere feram dicimus. Auctore Nonio Marcello excipere est opprimere vel circumuenire. Virgilius libro Aeneidos secundo, Et scelerum furijs agitatus Orestes Excipit incautum. M. Tullius ad Pompeiū libro quarto, Admoniti sumus, ut caueremus, ne exciperemur a Cæsare.

Excipere.

Consilium publicum) Senatum intelligit. Ex quo solum erant tum Iudices. Equitibus enim) ut diximus, iudicandi potestatem Sylla ademit, quā solis Senatoribus permisit. Hoc autem loco Iudices Cicero ita afficit, ut ve- reantur crudelitatis nomen nisi Sex. Roscium absoluant.

An vero Iudices vos non intelligitis nihil aliud agi, nisi ut proscriptorū liberi, quāvis ratione tollantur, & eius rei initium in vestro iurciurādo, atq; in Sexti Roscij pericu-

loqueri? Dubium est ad quem maleficium pertineat, cū videatis ex altera parte sectorem, inimicum, sicariū, eundemque accusatorem hoc tempore: ex altera parte egentem, probatum suis, filium, in quo nō modo culpa nulla, sed ne suspicio quidē potuit consistere? Nunquid hic aliud videtis obstare Roscio, nisi quod patris bona venierunt? Quod si id vos suscipitis, & eadem in re operam vestram profitemini: si idcirco sedetis, vt ad vos adducantur eorum liberi, quorum bona venierunt: cauete per deos immortales Iudices, ne noua, & multo crudelior per vos proscriptio instaurata esse videatur. Illam priorem, quæ facta est in eos, qui arma capere potuerunt, tamen Senatus suscipere noluit, ne quid acrius quam more maiorum comparatum est, publico consilio factum videretur. Hanc vero quæ ad eorum liberos, atque ad infantium puerorū incunabula pertinet, nisi hoc iudicio a vobis relictitis, & aspernamini, videte per deos imortales, quem in locum Rempub. peruēturam putetis. Homines sapientes, & ista auctoritate & potestate præditos, quæ vos estis, ex quibus rebus maxime Respub. laborat, iis maxime mederi cōuenit. Vestrum nemo est, quin intelligat populum Romanum, qui quondam in hostes lenissimus existimabatur, hoc tēpore domestica crudelitate laborare. Hanc tollite ex ciuitate Iudices, hanc pati nolite diutius in hac Repub. versari, quæ non modo id habet in se malū, quod tot ciues atrocissime sustulit, verum etiam hominibus lenissimis ademit misericordiā consuetudine incommo-
 modorum. Nam cū omnibus horis aliquid atrociter fieri videmus, aut audimus: etiā qui natura mitissimi sumus,

affiduitate molestiarum sensum omnem humanitatis ex animis amittimus.

Deest aliquid.

Nihil aliud agi) Alijs in locis sæpe diximus, Ciceronē solitū esse ostendere quā tulerint sententiā Iudices, nō ad reum solū pertinere, sed ad alios, vel ad Iudices ipsos, vel ad Remp. Quauis ratione) aut per sectores, aut p vos Iudices. In vestro iureiurando) .i. in vestra sententiā. Dubiū est) Initium conclusionis hoc loco esse possit, quæ sit per enumerationē. I x altera parte) .i. in subfelliis accusatorū. Sectorē) T. Rosciū Magnū. Ex altera parte) id est ex dextra iudicū parte. In ea em̄ reū sedere mos erat, vt meliores magisq; propitios haberet Iudices. Naturalis em̄ fauor est pro laborantib⁹, nisi calamitate digni sint. Probatū suis) Amerinīs. Cōsistere) .i. existere & apparere etiā accusatione Erucij. Suscipitis) .i. approbatis. Id autem approbatis, si Roscium dānatis. Paulo post dicit, Senatus suscipere noluit. Profitemini) id est pollicemini. Qui arma capere potuerunt) per etatē scilicet .i. q̄ iuuenes aduersarii, vel in p̄fidijs aduersariorū fuerunt. Infantium puerorū) Vt in libro de Oratore secundo, Ego autem, si quem nūc plane rudem institui ad dicendum velim, his potius tradam assiduū vno opere eandē incudem diē nocteq; fundentibus, qui omnes tenuissimas particulas, atq; oīa minima māsa, vt aiunt nutrices, infantibus pueris in os inserant. Ex quib⁹ rebus) Ordo est. Conuenit homines sapientes mederi iis rebus, quib⁹ ex reb⁹ Respu. laborat. Quondā in hostes lenissimus existimabatur) Qui proprio nomine per duellis erat, is hostis vocabatur, lenitate verbī tristitiā rei mitigante. Hostis em̄ apud Romanos veteres is dicebatur, quem nunc peregrinū dicimus, vt est apud Ciceronem in lib. de Officijs primo. Domestica crudelitate) .i. ciuili, quæ scilicet fuit in ciuili dissensione, & in Syllæ proscriptione. Crudelitate laborare) Laborare crudelitate & laborare ex crudelitate, hocq; posteri⁹ dici sæpius, id quod alibi scripsim⁹, ex hac oratione cognoscere licet. Affiduitate molestiarum) .i. incōmodorū consuetudine. Sensem omnem humanitatis) id est omnem humanitatem, quam in nobis natura sentimus. Amittimus) .i. ablegamus, & eiicimus. Amittere pro dimittere Romanos veteres dixisse Donatus scribit. Ad finem orationis huius aliquid deesse dubium non est, quod, vt alia multa temporis iniuria interciderit.

Infantes
pueri.

Amittere.

Finis ad Calendas Iunii. 1532.

Sub prelo Iodoci Badii Ascensii. Cui rogatu F. Syluii
sequens concessum est priuilegium.

CAutum est auctoritate subregia, ne quisq̃ cōmentari-
os Francisci Syluii Ambiani hos in orationem M.
Tullii Ciceronis pro Sex. Roscio post primam hanc im-
pressionem rursus in amplissimo Francorum regno im-
primere audeat, aut aliubi impressos in dicto regno ve-
nundare, aut quouis pacto distrahere, sub pœna confisca-
tionis librorũ impressorum & arbitraria, præter eum cui
imprimendos mandauit. Mandauit autem hos & plures
alios Iodoco Badio Ascensio: tradito illi diplomate si-
gnato manu C.V. Parisiën. Præfecti.

De la Barre.

